

**T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ
(UYGULAMALI PSİKOLOJİ)
ANABİLİM DALI**

**TÜRKİYE'DE YAŞAYAN SIĞINMACI VE MÜLTECİLERİN
PSİKOSOSYAL GEREKSİNİMLERİ VE PSİKOLOJİK
BELİRTİLERİ**

Yüksek Lisans Tezi

Neval GÜNDOĞAN

Ankara-2015

**T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ
(UYGULAMALI PSİKOLOJİ)
ANABİLİM DALI**

**TÜRKİYE'DE YAŞAYAN SIĞINMACI VE MÜLTECİLERİN
PSİKOSOSYAL GEREKSİNİMLERİ VE PSİKOLOJİK
BELİRTİLERİ**

Yüksek Lisans Tezi

Neval GÜNDOĞAN

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Banu YILMAZ

Ankara-2015

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ
(UYGULAMALI PSİKOLOJİ)
ANABİLİM DALI

TÜRKİYE’DE YAŞAYAN SIĞINMACI VE MÜLTECİLERİN
PSİKOSOSYAL GEREKSİNİMLERİ VE PSİKOLOJİK
BEİRTİLERİ

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı :

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı

İmzası

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Tez Sınavı Tarihi

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile, bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim.(...../...../200...)

Tezi Hazırlayan Öğrencinin

Adı ve Soyadı

.....

İmzası

.....

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın ortaya çıkmasında pek çok insan herhangi bir karşılık beklemeden emek sarfetti. Bu çalışmaya güvenen, bu çalışmanın bir parçası olmayı kabul eden başta sığınmacı ve mülteciler olmak üzere, herkese çok teşekkür ediyorum.

Tezimin her aşamasında yanımda olan, bana yol gösteren, tüm sıkıntıları benimle birlikte yaşayıp olumlu gelişmelere benimle birlikte sevinen sevgili hocam Doç. Dr. Banu Yılmaz'a çok teşekkür etmeliyim. Onun bu çalışmayı bu kadar sahipleniyor oluşu, karşılaştığım en olumsuz durumlarda bile bana devam etme gücü verdi.

Tez sırasında yaşadığım olumsuzlukları aşmamda en önemli desteği sağlayan Psikolog Bişeng Özdiñ'e teşekkür etmeden olmaz. Çalışmamın pek çok aşamasında önemli katkılarda bulundu ve desteğini hiç esirgemedi.

Tezimin en sıkıntılı kısmı olan veri toplama aşamasında yardımcı olan Sivil Toplum Örgütlerine ve çalışanlarına çok teşekkür ederim. Onların desteği olmasaydı bu tez de olmazdı sanırım. SGDD başta olmak üzere, IHH, IHD, IKGV, HYD, VAKAD ve UAÖ'ye yardımlarından dolayı teşekkür ederim.

Yüksek lisans sürecinde yalnızca dönem arkadaşım değil, hayatımın önemli birer parçası haline gelen, bu 3 yıllık zaman diliminde yaşadığım en unutulmaz anlarda yanımda olan arkadaşlarıma, özellikle de Işıl'a teşekkür ederim. Ayrıca yüksek lisans ve tez sürecinin yoğunluğunda, pek çok arkadaşımı ihmal ettim. Bana kızgın veya kırgın oldukları zamanlarda bile benden vaz geçmeyip, beni

desteklemeye devam ettiler. Bana böylesine inandıkları için hepsine çok teşekkür ederim.

Ve son olarak her zaman yanımda olan ve beni destekleyen, bana koşulsuz güvenen aileme çok teşekkür ederim. Farklı bir şehirde olduğum için büyüüşlerini izleyemediğim yeğenlerim Hevjin ve Arjin'e, çok uzakta olsam da beni, her gördüklerinde sanki hiç gitmemişim ve hep yanlarındaymışım gibi benimsedikleri, sevdikleri ve durup dururken beni sevdiklerini söylemekten vazgeçmedikleri için teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM 1

1.GİRİŞ	13
1.1.Göç, İltica, Göçmen, Mülteci ve Sığınmacı Kavramları	16
1.2. Tarihsel Açıdan Mülteci Hukuku	25
1.2.1. Uluslar Arası Alanda Mülteci Hukuku	26
1.2.2.Türkiye’de Mülteci Hukuku	29
1.2.2.1.Türkiye’de İltica Süreci	31
1.3.İlticanın Psikososyal Etkileri	34
1.3.1.Travmatik Bir Yaşantı Olarak İltica	36
1.3.2.Bireye Ve İltica Sürecine İlişkin Değişkenlerin Ruh Sağlığı İle İlişkisi	38
1.3.3.İltica Sürecinde Ruh Sağlığını Etkileyen Faktörler	40
ARAŞTIRMANIN AMACI	42
ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	42
BÖLÜM 2	
YÖNTEM	44
2.1.Katılımcılar	44
2.2.Veri Toplama Araçları	47
2.2.1. Demografik ve İltica Süreci Bilgi Formu	47
2.2.2.Psikososyal Gereksinim Belirleme Formu	47
2.2.3. Stresle Başa Çıkma Tarzları Envanteri	48
2.2.4. Kısa Semptom Envanteri (KSE)	49
2.2.5. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (MSPSS)	50

2.2.6. Travma Tarama Listesi (TTL)	50
2.3.İşlem	51
BÖLÜM 3	
BULGULAR	53
3.1.Araştırma Değişkenlerinin Menşe Ülke Açısından Karşılaştırılması	54
3.2.İran Menşeli Katılımcılara İlişkin Bulgular.....	56
3.2.1.Psikososyal Gereksinimler ve Türkiye’de Karşılaşılan Güçlükler.....	58
3.2.2.Araştırma Değişkenlerinin Cinsiyet Açısından Karşılaştırılması	60
3.2.3.Değişkenler Arası İlişkiler	62
3.2.4.Genel Psikolojik Belirtileri Yordayan Değişkenler.....	64
3.3.İrak Menşeli Katılımcılara İlişkin Bulgular.....	67
3.3.1.Psikososyal Gereksinimler ve Türkiye’de Karşılaşılan Güçlükler.....	69
3.3.2.Araştırma Değişkenlerinin Cinsiyet Açısından Karşılaştırılması	71
3.3.3.Değişkenler Arası İlişkiler	73
3.3.4.Genel Psikolojik Belirtileri Yordayan Değişkenler.....	75
3.4.Diğer Ülkelerden Gelen Katılımcılara İlişkin Bulgular.....	77
3.4.1.Psikososyal Gereksinimler ve Türkiye’de Karşılaşılan Güçlükler.....	80
3.4.2.Araştırma Değişkenlerinin Cinsiyet Açısından Karşılaştırılması	82
3.4.3.Değişkenler Arası İlişkiler	84
3.4.4.Genel Psikolojik Belirtileri Yordayan Değişkenler.....	86
3.5.Sığınmacı ve Mültecilerin Araştırma Değişkenleri Açısından Karşılaştırılması.....	88
BÖLÜM 4	
TARTIŞMA.....	91

4.1. Araştırma Değişkenlerinin Menşe Ülke Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular.....	91
4.2. Katılımcıların İltica Sürecine İlişkin Bulgular.....	94
4.3. Psikososyal Gereksinimler ve Türkiye’de Karşılaşılan Güçlüklere İlişkin Bulgular	95
4.4. Cinsiyetin Ölçek Puanları Üzerindeki Etkisine İlişkin Bulgular.....	97
4.5. Değişkenler Arası İlişkilere İlişkin Bulgular.....	98
4.6. Genel Psikolojik Belirtileri Yordayan Değişkenlere İlişkin Bulgular	103
4.7. Sığınmacı ve Mültecilerin Araştırma Değişkenleri Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular	106
4.8. Araştırmanın Sonuçları	108
4.9. Araştırmanın Sınırlılıkları ve Öneriler	112
ÖZET.....	114
ABSTRACT	117
KAYNAKÇA.....	120

EK

Ek-1. Araştırmada Kullanılan lekler Türkçe Formu.....	139
Ek-2. Araştırmada Kullanılan lekler Arapça Formu	146
Ek-3. Araştırmada Kullanılan lekler Farsça Formu	154

TABLolar-ÇİZELGELER-ŞEKİLLER

Tablo 1.1. Kavramların Çalışmada Temel Alınacak Tanımları	24
Çizelge 2.1. Katılımcılara İlişkin Demografik Değişkenler	45
Çizelge 2.2. Katılımcıların İltica Sürecine İlişkin Çeşitli Değişkenler	46
Çizelge 3.1. Araştırma Değişkenlerinin Menşeye Ülke Açısından Karşılaştırılması	55
Çizelge 3.2. İran Menşeli Katılımcılara İlişkin Demografik Değişkenler	56
Çizelge 3.3. Katılımcıların İltica Sürecine İlişkin Çeşitli Değişkenler	57
Çizelge 3.4. Sığınmacı ve Mültecilerin Psikososyal Gereksinimlerine İlişkin Bulgular	58
Çizelge 3.5. Türkiye’de Karşılaşılan Güçlüklere İlişkin Bulgular	59
Çizelge 3.6. Araştırma Değişkenlerinin Cinsiyet Açısından Karşılaştırılması ...	62
Çizelge 3.7. Değişkenler Arası İlişkiler	64
Şekil 3.1. Ruh Sağlığına İlişkin Genel Belirtileri Yordayan Değişkenlere İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Aşamaları	65
Çizelge 3.8. Kısa Semptom Envanterinden Alınan Puanların Yordanmasına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları	66
Çizelge 3.9. Irak Menşeli Katılımcılara İlişkin Demografik Değişkenler	67
Çizelge 3.10. Katılımcıların İltica Sürecine İlişkin Çeşitli Değişkenler	68
Çizelge 3.11. Sığınmacı ve Mültecilerin Psikososyal Gereksinimlerine İlişkin Bulgular	69
Çizelge 3.12. Türkiye’de Karşılaşılan Güçlüklere İlişkin Bulgular	70
Çizelge 3.13. Araştırma Değişkenlerinin Cinsiyet Açısından Karşılaştırılması .	73

Çizelge 3.14. Değişkenler Arası İlişkiler.....	75
Şekil 3.2. Ruh Sağlığına İlişkin Genel Belirtileri Yordayan Değişkenlere İlişkin	
 Hiyerarşik Regresyon Analizi Aşamaları	76
Çizelge 3.15. Kısa Semptom Envanterinden Alınan Puanların Yordanmasına	
 İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçlar	77
Çizelge 3.16. Diğer Menşe Ülkeli Katılımcılara İlişkin Demografik Değişkenler	78
Çizelge 3.17. Katılımcıların İltica Sürecine İlişkin Çeşitli Değişkenler	79
Çizelge 3.18. Sığınmacı ve Mültecilerin Psikososyal Gereksinimlerine İlişkin	
 Bulgular	80
Çizelge 3.19. Türkiye’de Karşılaşılan Güçlüklere İlişkin Bulgular	81
Çizelge 3.20. Araştırma Değişkenlerinin Cinsiyet Açısından Karşılaştırılması .	84
Çizelge 3.21. Değişkenler Arası İlişkiler.....	86
Şekil 3.3. Ruh Sağlığına İlişkin Genel Belirtileri Yordayan Değişkenlere İlişkin	
 Hiyerarşik Regresyon Analizi Aşamaları	87
Çizelge 3.22. Kısa Semptom Envanterinden Alınan Puanların Yordanmasına	
 İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçlar	88
Çizelge 3.23. Sığınmacı Ve Mültecilerin Ölçek Puanları Açısından	
 Karşılaştırılması	90

BÖLÜM 1

GİRİŞ

İnsanlar, tarihin her döneminde daha iyi yaşam koşullarına sahip olabilmek, daha güvenli yerler bulabilmek, yaşadığı coğrafyada karşılaştığı baskı, işkence, zulüm ve şiddetten kaçabilmek için göç etmek zorunda kalmıştır. Ayrıca kıtlık, kuraklık, doğal afet ve savaşlar da göçü zorunlu kılan nedenlerden olmuştur. Bu nedenle göç tarihi insanlık tarihi ile birlikte başlamıştır (Barnes, 2001; Beter, 2006; Gün, 2006; Li ve Teixeira, 2007; Marsella ve Ring, 2003; Sundquist, 1994).

Zorunlu göç türü olarak ele alınan sığınma hareketleri de, farklı neden ve büyüklüklerde olsa da, tarihin her döneminde görülmüştür (Buz, 2004). Eski dönemlerde sığınma merkezi olma misyonunu kutsal mekânlar üstlenirken, monarşilerin gelişmesi ile sığınma hakkının verilmesi devlet yetkileri içinde sayılmaya başlanmıştır (Helsinki Yurttaşlar Derneği [HYD], 2007). İmparatorlukların yıkılarak ulus devletlerin kurulması ve ulusal sınırların yeniden çizilmesiyle, sınırları aşarak sığınma talep eden büyük kitleler, uluslararası arenanın önemli bir sorunu haline gelmiştir (Beter, 2006). Özellikle iki büyük dünya savaşı sonrası yaşanan kitlesel göç hareketleri, göç ve kitlesel sığınmaya yönelik uluslararası korumayı gerekli kılarak, çözümler üretmek amacıyla uluslararası kuruluşların kurularak, uluslararası sözleşmelerin imzalanmasına neden olmuştur (Beter, 2006; Buz, 2004). Yetmişli yıllardan itibaren uluslararası mülteci hareketlerinde meydana gelen büyük artış, mülteci ve sığınmacı olgusunu gelişmiş ve

gelişmekte olan ülkelerin en önemli sorunlarından biri haline getirerek bu konuyu yeniden dünya gündemine taşımıştır (Djurdjev, 1999; Gün, 2006; Kolukırik, 2009).

Dünyada sığınmacı ve mülteci olgusuna bakıldığında, BM verilerine göre dünya üzerinde 2001 yılında 12 milyon mülteci bulunurken, 2013 yılında bu rakam 16.7 milyona ulaşmıştır (UNHCR, 2001, 2014). Araştırmalar (örn., Faist, 2003), göçün büyük çoğunluğunun, gelişmekte olan bir ülkeden bir diğer gelişmekte olan ülkeye yapıldığını göstermiştir. Bu da gelişmekte olan bir ülke olarak Türkiye açısından sığınmacı ve mülteci olgusunun önemini bir kez daha ortaya koymaktadır.

Sığınmacı ve mülteci olgusu Türkiye açısından incelendiğinde, coğrafi konumu gereği Türkiye'nin tarihin her aşamasında değişen tarihsel-siyasal koşullara göre sığınma ve göç olgusu ile karşı karşıya kaldığı görülmektedir (Tomanbay, 2004a). Ancak özellikle son yıllarda pek çok mültecinin Türkiye'yi Avrupa, Amerika, Kanada ve Avustralya'ya ulaşmada geçici bir ülke olarak gördüğü, bu nedenle Türkiye'ye çok fazla sığınma başvurusu yapıldığı bilinmektedir (Kolukırik, 2009). Yalnızca Edirne Kapıkule sınır kapısında yılda yaklaşık 25.000 kaçak göçmen yakalanmaktadır (Tomanbay, 2004a). Ülkede yakalanan kaçak göçmen sayısı 2007 yılında 64.290, 2011 yılında 44.415, 2013 yılında 39.890'a ulaşmıştır (İçişleri Bakanlığı, 2014). Bu yüksek rakamlar, Türkiye'nin bir köprü olarak görüldüğünü bir kez daha ortaya koymuştur. İnsan Hakları Araştırmaları Derneği İltica ve Sığınma Hakkı 2008 yılı İzleme Raporu'na göre, kayıtlara giren toplam mülteci sayısı 11.103, sığınmacı sayısı 7.105 iken; BMMYK verilerine göre 2014 yılında mülteci sayısı 36.901, sığınmacı sayısı ise 18.645 olmuştur. En yoğun sığınmacı, mülteci akını Afganistan, İran, Irak, Somali, Sudan ve Filistin gibi sıcak çatışmalar ve siyasi belirsizlikler içindeki ülkelerden gelmektedir (İnsan Hakları Araştırmaları Derneği

[İHAD], 2009). Suriyeliler ise geçici koruma hakkıyla ülkede buldukları için, sayıları BMMYK'nın sığınmacı ve mülteci istatistiklerine yansıtılmamıştır.

İnsanlar, evlerini, ülkelerini terk etme nedenleri ne olursa olsun, vardıkları yerde nasıl karşılanırlarsa karşılanırlar, göç sonrası farklı derecelerde de olsa uyum güçlükleri yaşamaktadırlar (Gün, 2006; Pumariega, Rothe ve Pumariega; 2005). Sığınmacı ve mültecilerin göç öncesinde, göç sırasında ve sığındıkları ülkelerde yaşadıkları travmatik deneyimlerin, yaygın biçimde psikolojik belirtilere neden olduğu bilinmektedir (Barnes, 2001; George, 2012). İkinci Dünya Savaşı sonrasında yapılan birçok çalışmada mültecilerde depresyon, anksiyete ve bedensel belirti yaygınlığı yüksek bulunmuş; birinci basamak sağlık kliniklerine başvuran mültecilerde %50.2 gibi yüksek bir oranda majör depresyon tespit edilmiştir (Lin, Ihle ve Tazuma, 1985; Savrun ve Balcioğlu, 1998). Kamboçyalı mülteciler ile yapılandırılmamış görüşme kullanılarak yapılan bir çalışmada, en sık görülen belirtinin somatizasyon olduğu saptanmıştır (D'Avanzo, Frye ve Froman, 1994). İşkence gören mültecilerde Travma Sonrası Stres Bozukluğu (TSSB) ve özgül fobi; işkence görmeyen mültecilerde ise genellenmiş kaygı bozukluğu gözlemlendiğine ilişkin bulgular bildirilmiştir (Aydoğan, 2006).

Bu araştırma kapsamında, Türkiye'de yaşayan sığınmacı ve mültecilerin psikososyal gereksinimlerinin ve Türkiye'de karşılaştıkları güçlüklerin belirlenmesi; stresle başa çıkma tarzları, algıladıkları sosyal destek ve psikolojik belirtilerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda bu bölümde konuyla ilgili kavramlara -göç, iltica, göçmen, mülteci, sığınmacı- ilişkin bilgi aktarılacak; ardından, mülteci hukukuna değinilecektir. Son olarak, bu yaşantının psikososyal etkileri, sığınmacı ve

mültecilerin baş etme tarzları, algıladıkları sosyal destek ve psikolojik durumları, konuyla ilgili araştırmalar temelinde ele alınacaktır.

1.1. Göç, İltica, Göçmen, Mülteci ve Sığınmacı Kavramları

Göç, farklı disiplinlerden bilim insanları tarafından çeşitli yönleriyle ele alınan çok boyutlu bir olgudur. İkamet edilen yeri isteyerek veya zorunlu olarak, kalıcı veya bir süreliğine, bireysel veya kitlesel olarak terk edip başka bir yere yerleşilmesi, göç için yapılabilecek genel bir tanım olarak kabul edilebilir (Brown ve Bean, 2005; Vermez, 2007).

Göçü tanımlarken göçün nedenleri, yeri, süresi gibi değişkenlerin göz önünde bulundurulduğu görülmektedir. Politik, ekonomik, kültürel vb. çok yönlü neden ve sonuçları olan, bir kişi, toplum, grup ya da ailenin sürekli içinde yaşadığı toplumdan kalkarak, bir başka yerde yerleşmek ve yaşamak amacı ile yer değiştirmesi olarak tanımlanan göç, nedenlerine ve duygusal yapısına bağlı olarak istemli, zorunlu, ideolojik, politik, yasal ve yasal olmayan şekilde sınıflandırılmaktadır (Boyd, 1999; Brown ve Bean, 2005; Hertz, 1982; Karataş, 2003; Petersen, 1975; Tomanbay, 1999). Ulusal sınır içerisinde meydana gelen göçler iç göç, ulusal sınırların dışına yapılan göçler ise dış göç olarak tanımlanırken, okumak, çalışmak gibi nedenlerle belirli bir süre için, geri dönmeyi planlayarak yapılan göçler kısa süreli göç, bir daha dönmeyi planlamayanların göçü ise sürekli göç olarak tanımlanmıştır (Brown ve Bean, 2005; Gezgin, 1994; Hertz, 1982).

Yer değiştirme nedenleri incelendiğinde, literatürde göçe neden olan etmenlerden itici etmenler ve çekici etmenler olarak söz edildiği görölmektedir. Yaşanılan yerde meydana gelen işsizlik, hızlı nüfus artışı, iç çatışmalar, savaşlar, etnik çatışmalar, yaşam kalitesinin standartların altına düşmesi, insan hakları ihlalleri gibi göçün oluşumunu teşvik eden etmenler itici etmenler iken; daha iyi gelir elde etme, gidilecek yerde daha iyi eğitim alabilme fırsatlarının varlığı, savaşsız ve silahsız bir yaşam sürdürebilme olanağı, herhangi bir nedenle dışlanma veya zulüm görme tehlikesinin olmadığı, daha demokratik koşullarda yaşama olanağı ise göçü arttıran çekici etmenler olarak tanımlanmaktadır (Beter, 2006; Buz, 2004; Çiçekli, 1998; Damm, 2009; Li ve Teixeira, 2007). Göçün nedenlerine yönelik bir başka sınıflandırma ise Buz (2004) tarafından yapılmış ve sığınma temelli göçün nedenleri politik nedenler, ekonomik nedenler, savaştan kaynaklanan nedenler, çevresel nedenler ve etnik çatışmalardan kaynaklanan nedenler olarak sınıflandırılmıştır. Tekeli (1990) ise zorunlu göç nedenlerini, devletin siyasal amaçlarına ulaşmak için yürüttüğü politikalar, savaşlardan sonra yeniden uyum ve doğal afetlerin sonuçlarından kaçınmak olarak tanımlamıştır.

Yer değiştirme şekilleri ve nedenlerindeki farklılıklar, yer değiştiren kişiler için sığınmacı, mülteci, göçmen, yerinden edilmiş kişi gibi farklı kavramların kullanılmasına neden olmaktadır. Sığınmacı ve mültecilerin kendi ölkelerini terk ederek bir başka öлкеye gittikleri göz önünde bulundurulduğunda bunun aynı zamanda bir göç olduğu görölmektedir. Ancak, öлкеyi terk etme nedenlerindeki farklılık, göçmen ve mülteci olgusundaki temel farklılığı oluşturmaktadır. Göçmenler çoğunlukla ekonomik nedenler yüzünden, kendi istekleri ile ölkelerinden ayrılmış ve kendi ölkelerinin korumasından faydalanabilen kişiler iken, mülteciler ölkelerini terk

etmek zorunda kalmış ve kendi ülkelerinin korunmasından faydalanamayan kişilerdir (Adelman, 2010; Atayun, 2002; Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği [BMMY], 2001; Koçdemir, 1999; Petersen, 1975).

Bununla birlikte, sığınma ve iltica olgularının, bir zorunlu göç türü olan yerinden edilme olgusundan da ayırt edilmesi gerekir. Kişiler, zorunlu göç sonucu ulusal sınırlar içerisinde yaşamaya devam ederse yerinden edilmiş kişi, uluslararası sınırları geçerse mülteci olarak tanımlanır (Boyd, 1999). Ayrıca, mültecilik hukuksal olarak tanınan bir statü iken ülke içinde yerinden olmak hukuki bir statü değildir. Sığınma ve mültecilik uluslararası bir sorun sayılıp, uluslararası protokoller ve sözleşmelerle mülteci sorunsalı çözülmeye çalışılırken, ülke içinde yerinden olmuş kişilerin sorunları ulusların bir iç sorunu olarak görülerek, ulus-devletlerin egemenlikleri içerisinde çözümler üretilir (Yükseker, 2006).

Sığınmacı ve mülteci olgularının, göçmen ve yerinden edilme olguları ile aralarındaki farklılıklar vurgulandıktan sonra, kendi öznel tanımları yapılabilir. Bunun için ilk olarak iltica tanımlanmalıdır. İltica, bir kişinin ayrımcı yasal kovuşturmalara ya da çeşitli baskılar nedeniyle uyuğunda bulunduğu veya ikamet ettiği ülkeyi terk ederek, yabancı bir devletin diplomasi temsilciliği ya da konsolosluk binası, savaş gemisi ya da devlet uçaklarına, devletin ülkesine girerek o devletin korumasını aramasını içermektedir (Akyürek, 2007). İltica eden kişilerin bir kısmı kendisine yönelik ayırım gözetici eylemler ve işlemler nedeniyle bireysel olarak, bir kısmı ise ülkede yaşanan ayırım gözetici olaylardan, savaşlardan ya da iç çatışmalardan kitle olarak kaçarak toplu iltica ile mülteci olmuştur (Öztürk, 1991). Bununla birlikte, menşe ülkelerini terk ettikleri sırada mülteci olmayan, ancak daha sonra meydana gelen olaylardan dolayı, zulüm göreceği korkusuyla ülkesine

dönmekten haklı nedenlerle korkan ve mülteci durumuna gelmiş olan kişilerde bulunabilmektedir. Böyle durumlarda yerinde mülteci tanımı kullanılmaktadır (Eriş, 2007; HYD, 2007).

İltica alanında kullanılan sığınmacı ve mülteci terimleri anlamsal olarak incelendiğinde bu kavramların yanlış kullanıldıkları görülmektedir. Arapça kökenli bir sözcük olan “mülteci”, Türkçede “sığınmacı” anlamındadır. Yine Arapça kökenli olan “iltica”nın Türkçe karşılığı ise “sığınma”dır. Osmanlıca Türkçe karmasında yanlış bir birleştirme yapılarak Arapça kökenli bir kelimeye Türkçe kökenli bir ek getirilmiş ve “ilticacı” terimi oluşturulmuştur ki bu anlamsal olarak “sığınmacı”nın karşılığıdır. Yani Arapça olan “mülteci” ile Türkçe olan “sığınmacı” terimlerinin aslında aynı anlamda olduğu görülmektedir. Ancak 1951 Cenevre Sözleşmesi Türkçeleştirildiğinde, İngilizce’de farklı iki kavram olan “asylum seeker” yerine “sığınmacı”, “refugee” yerine “mülteci” terimlerinin kullanılması, aslında farklı olan bu iki terimin Türkçede aynı anlama gelen iki kelime ile tanımlanmasına neden olmuştur. Ancak hukuk alanında dilbilimsel yanlışlıklar geçerli olmadığından ve hukuki olarak yapılan tanımlamalar kabul edildiğinden “sığınmacı” ve “mülteci” terimlerinin hukuksal tanımlamalarını incelemek gerekmektedir (Tomanbay, 2004b).

Mülteci (refugee) olgusu incelendiğinde ulusal ve uluslararası kuruluşların, ülkelerin kendi perspektifleri ile konuya ilişkin farklı tanımlarda buldukları görülmektedir (Aker, Ayata, Özeren, Buran ve Bay, 2002; Boyd, 1999; Buz, 2004). Ancak böylesine çeşitli şekillerde tanımlanabilen bu kavramlar, uluslararası hukukta ortak bir tanımı içermekte ve Mültecilerin Hukuki Statüsüne Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesi’nin (1951 Cenevre Sözleşmesi) 1. Maddesi ile tanımlanmaktadır:

“Ocak 1951’den önce meydana gelen olaylar sonucunda ve ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir gruba mensubiyeti, veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korunmasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeni ile, yararlanmak istemeyen; yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeni ile dönmek istemeyen şahıs(lar)dır” (BMMYK Türkiye ve Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı, 2005).

Bindokuzyüztatmışyedi yılına gelindiğinde, Mültecilerin Hukuki Statüsüne Dair Protokol’ün kabulü ile tanımdaki “Ocak 1951’den önce meydana gelen” ibaresi kaldırılarak mülteciliğin tanımı genişletilmiştir (Marshall, 2011). Bindokuzyüztatmışyedi Protokolü ile tanımda yapılan bir diğer değişiklik ise “Avrupa’da meydana gelen olaylar” ibaresinin tanımdan çıkarılarak coğrafi sınırlama ilkesinin kaldırılmasıdır. Ancak Türkiye hukuksal tanımından tarih sınırlamasını kaldırırken, coğrafi sınırlamayı kaldırmamış ve 1967 protokolü ile ‘coğrafi sınırlama ilkesini’ sürdürme kararı almıştır.

Zamanla, 1951 Cenevre Sözleşmesi’nde belirtilen mülteci tanımına eklemeler yapılarak, daha geniş mülteci tanımlı sözleşmelerin hazırlanması gerekliliği doğmuştur. Bunun nedeni, 1951 Cenevre Sözleşmesinde belirtilen mülteci tanımının dar tutularak, savaş, doğal afet, insan eliyle yaratılan çevresel felaketler gibi kişilerin

ülkelerini terk etme nedenlerine değinilmemiş olmasıdır (Eriş, 2007). Buna örnek olarak, Mültecilere dair Cartagena Beyannamesi'nde (1984) mülteci tanımının genişletilerek, “genel şiddet, yabancı saldırısı, iç çatışmalar, insan haklarının toplu şekilde ihlali veya kamu düzenini ciddi ölçüde bozan diğer durumlara bağlı olarak hayatları, güvenlikleri ve özgürlükleri tehdit altında olduğu için ülkelerinden kaçan kişiler”in de mülteci olarak kabul edilmesi gösterilebilir (HYD, 2007).

Bir diğer eklemeyi Birleşmiş Milletler yapmış; savaş, iç savaş, yoğun şiddet gibi olaylar yüzünden kendi ülkesinde can güvenliği tehlikede olan, can güvenliği kendi devleti tarafından doğrudan tehdit edilmese bile, devletin yetersizliği nedeni ile can güvenliği olmayan kişileri de mülteci olarak kabul etmiştir (Çorabatır, 2008). Arap Devletlerinde Mültecilerin Durumunu Düzenleyen Arap Sözleşmesi “etnik köken, ülkesine yönelik savaş, işgal ya da yabancı denetimi, ülkenin bütününde ya da bir bölümünde kamu düzeninin ciddi biçimde bozulması ile sonuçlanan doğal afet ya da yıkıcı olayların meydana gelmesi”, Dünya Kiliseler Konseyi “sistemik ekonomik yoksulluk”, Avrupa Konseyi Ülkesel Sığınma Bildirisi “insani” nedenlerle, Afrika Birliği Örgütü ise “dışarıdan gelen saldırganlık ve işgal” ifadelerini ekleyerek tanımlarını genişletmişlerdir (HYD, 2007; Karababa, 2002).

BMMYK çok uzun bir süre mülteci statüsü tanınmış kişiler ile mültecilik başvurusunda bulunmuş ancak hukuki olarak mültecilik statüsü tanınmamış kişiler arasında farklı tanımlar yapma gereği duymamış ve ikisine de mülteci demiştir (Altuğ, 1967). Ancak bazı kaynaklar, iki durum arasındaki farkı vurgulamak amacıyla yeni bir tanımlamaya gitmişlerdir. Kontrolü dışında gelişen olaylar nedeniyle baskıyla karşılaşan ve ülkesini terk etmek zorunda kaldığı için mülteci olarak uluslararası koruma arayan, mülteci statüsü almaya yönelik başvurularının

hükümet ya da BMMYK tarafından karara bağlanmasını bekleyen, statüleri henüz resmi olarak tanınmamış kişilere sığınmacı denmiştir (Boyd, 1999; Uluslararası Af Örgütü, 2009; Zwollo, 1998). Ancak başvuruları sonuçlanana kadar tüm sığınmacıların “varsayımsal mülteci” olduğu söylenebilir (BMMYK, 1997). Sığınmacı olgusuna yönelik yapılmış tanımlamaların varlığına rağmen, mülteci olgusu uluslararası sözleşmelerde hukuksal bir statüyü belirtirken sığınmacı olgusu uluslararası belgelerde tanımlanmamıştır (Altuğ, 1967). Yani sığınmacı, girdiği ülkeye sığınmak için yasal başvuruda bulunmamış ya da başvuru aşamasında bulunan kimseleri tanımlarken, mülteci girdiği ülkeye sığınmak için yasal başvuruda bulunmuş, başvurusu kabul edilmiş ve o ülkede bir statü kazanmış kişileri tanımlamaktadır (Boyd, 1999; Tomanbay, 2004b).

Türkiye’de sığınmacı tanımı, 1994 yılında kabul edilen, Türkiye’ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye’den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılar ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik ile yapılmıştır. Yönetmelik’te sığınmacı ve mülteci tanımları ayrı ayrı yapılarak, iki farklı tanımlamaya gidilmiştir. Sığınmacı, ülkesinde meydana gelen olaylar nedeni ile ırkı, dini, milliyeti, belirli bir toplumsal gruba üyeliği veya siyasi düşünceleri nedeni ile takibata uğrayacağından haklı olarak korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve vatandaşı olduğu ülkenin korumasından istifade edemeyen veya korktuğu için istifade etmek istemeyen ya da uyruğu yoksa ve önceden ikamet ettiği ülke dışında bulunuyorsa oraya dönemeyen veya korktuğu için dönmek istemeyen yabancı, olarak tanımlanmıştır. Mülteci ise, bu tanıma Avrupa’da meydana gelen olaylar ibaresinin eklenmesi ile tanımlanmıştır (Resmi Gazete, 2007).

İki tanım arasındaki tek farkın, menşe ülkenin Avrupa ülkesi olup olmamasından kaynaklanması, Türkiye'nin 1967 Protokolünde belirttiği gibi coğrafi sınırlama ilkesini uyguladığını ve Avrupa dışındaki ülkelerden gelenlere mülteci statüsü vermeyeceğini, yalnızca geçici sığınma hakkı verdiğini bir kez daha göstermiştir.

Türkiye bir diğer ayrımı da ulusal ve uluslararası mülteci olarak yapmaktadır. Buna göre nüfusun çoğunluğu ile aynı milliyete sahip olanlar ulusal mülteci; sığındığı ülkenin halkına yabancı olanlar ise uluslararası mülteci olarak tanımlanmaktadır (Ataman, 2003). Ortadoğu ülkelerinden gelen mülteciler uluslararası mülteci kapsamına girerken, komşu ülkelerden gelen etnik kökeni Türk olanlar ulusal mülteci kapsamına girmektedir. Türkiye ulusal mültecilere özel bir statü vermekte, genellikle bu kişileri mülteci olarak değil göçmen olarak kabul etmektedir (Akyürek, 2007).

Bu çalışmada kullanılan kavramlara ilişkin, yasal mevzuatlarda yapılmış tanımlar (Tablo 1.1.) temel alınarak; çalışmanın ilerleyen bölümlerinde göç kavramı, en genel tanımı ile ikamet edilen yerin terk edilerek bir başka yere yerleşilmesi olarak ele alınacak, kendi istekleri ile ülkelerinden ayrılmış ve kendi ülkelerinin korumasından faydalanabilen kişiler için göçmen kavramı kullanılacaktır. İltica, bir kişinin ayrımcı yasal kovuşturmalar ya da çeşitli baskılar nedeniyle uyuğunda bulunduğu veya ikamet ettiği ülkeyi terk ederek, yabancı bir devletin korumasını araması olarak ele alınacaktır. Sığınmacı kavramı, ülkesinde meydana gelen olaylar nedeni ile ırkı, dini, milliyeti, belirli bir toplumsal gruba üyeliği veya siyasi düşünceleri nedeni ile iltica etmek zorunda kalmış, girdiği ülkeye sığınmak için yasal başvuruda bulunmamış ya da başvuru aşamasında bulunan kişileri tanımlarken,

mülteci, girdiği ülkeye sığınmak için yasal başvuruda bulunmuş, başvurusu kabul edilmiş ve o ülkede bir statü kazanmış kişiler olarak ele alınacaktır.

Tablo 1.1. Kavramların çalışmada temel alınacak tanımları

Kavram	Tanım
<i>Göç</i>	Uluslar arası bir sınırı geçerek veya bir devlet içinde yer değiştirmek. Süresi yapısı ve nedeni ne olursa olsun insanların yer değiştirdiği nüfus hareketleri.
<i>Göçmen</i>	“Kişisel rahatlık” amacıyla ve dışarıdan herhangi bir zorlama unsuru olmaksızın, hür iradesiyle başka bir ülkeye veya bölgeye göç eden kişi.
<i>İltica</i>	Bir kişinin ayrımcı yasal kovuşturmalar ya da çeşitli baskılar nedeniyle uyruğunda bulunduğu veya ikamet ettiği ülkeyi terk ederek, yabancı bir devletin diplomasi temsilciliği ya da konsolosluk binası, savaş gemisi ya da devlet uçaklarına, devletin ülkesine girerek o devletin korumasını araması.
<i>Sığınmacı</i>	Irkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeni ile yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişi.
<i>Mülteci</i>	Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeni ile; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeni ile yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında verilen statüyü ifade eder.

1.2.Tarihsel Açıdan Mülteci Hukuku

İnsanların siyasal, dinsel, ırksal baskılar, silahlı çatışma ve şiddet olayları, zulüm görme korkusu nedeni ile yaşadıkları yeri terk etmek zorunda kalmaları yüzyıllardır devam eden bir sorundur (McNamara, 2007; Peker ve Sancar, 2001). Konu ile ilgili yapılmış araştırmalar milattan önce de, sığınma olgusu ile ilgili anlaşmaların varlığını göstermiştir. Aztek yazıtlarında, sığınan kişinin geri gönderilmemesi ve ona kötü davranılmaması ile ilgili maddeler olduğu görülürken, benzer şekilde Hitit kralının başka bir ülke ile yaptığı anlaşmada taraf ülkeden sığınan kişinin geri gönderilmeyeceği belirtilmiştir (Odman, 1995).

Eski çağlarda, sığınma merkezi olma misyonunu kutsal mekanlar üstlenirken, monarşilerin gelişmesi ile sığınma hakkının verilmesi devlet yetkileri içinde sayılmaya başlanmıştır (HYD, 2007). Yirminci yüzyıla kadar ülkesini terk etmek zorunda kalan insanlarla ilgili yerel ve tepkisel nitelikte önlemler alınmıştır. Ancak Birinci Dünya Savaşı ve sonrasında yaşanan olaylar nedeniyle ülkesini terk ederek başka bir ülkeye iltica edenlerin çoğunluğu, uluslararası örgütlerin ve devletlerin dikkatini çekmiş, uluslararası önlemler alınması ve evrensel standartların oluşturulması amacı ile antlaşma ve sözleşmeler hazırlanmasına neden olmuştur (BMMYK, 2001; Mcnamara, 2007).

Ülkesini terk eden kişilerin, iltica ettikleri ülkedeki statülerinin, haklarının ve yaşam koşullarının neler olacağı, imzalanan antlaşma ve sözleşmelerle belirlenmektedir. Tüm bu faktörler, sığınmacı ve mültecilerin psikososyal yaşantılarını ve ruh sağlıklarını dolaylı olarak etkilemektedir. Bu nedenle sığınmacı ve mültecilerin psikososyal gereksinimlerinin ve psikolojik belirtilerinin neler olduğu

araştırılırken, ilk olarak iltica edilen ülkedeki koşullar göz önünde bulundurulmalıdır. Bu gerçekten yola çıkarak, bu bölümde mülteci hukukuna ilişkin bilgiler incelenerek Türkiye’de iltica sürecinin nasıl etkilendiği anlatılacaktır.

1.2.1. Uluslararası Alanda Mülteci Hukuku

Sığınma olgusunun temelleri çok eskilere dayanmasına rağmen, uluslararası alanda irdelenmesi çok yeni bir gelişmedir. Gerek bireysel, gerek kitlesel sığınmacıların uluslararası düzeyde koruma altına alınması ile ilgili ilk çalışmalar Milletler Cemiyeti’ne bağlı koruma ve yardım kurumlarının oluşturulmasıyla gerçekleştirilmiştir (Altuğ, 1967). Bu çerçevede sığınmacıların korunmasına ilişkin ilk örgütlenme gerçekleşmiş ve Norveçli kaşif Nansen (1921-1930) ilk mülteciler yüksek komiseri olarak atanmıştır. Daha sonra Nansen Uluslararası Ofisi, Birleşmiş Milletler Yardım ve Rehabilitasyon Kuruluşu (United Nations Relief and Rehabilitation Administration - UNRRA), Uluslararası Mülteci Örgütü (International Refugee Organization - IRO) şeklinde örgütlenmeler gerçekleşmiştir. Bu örgütler, kaçan azınlıklara, ülkesini terk etmek zorunda kalan veya yerinden edilen kişilere yasal korunma sağlamak amacıyla kimlik belgesi ve pasaport yerine geçecek yolculuk belgeleri vermeyi, sorunlarına hızlı, acil, olumlu ve genel bir çözüm bulmayı amaçlamışlardır. Ancak mülteci tanımlarında bölge veya zaman sınırlamaları getirmiş, bu nedenle kısıtlı bir kapsayıcılıkları olmuştur.

Günümüzde de varlığını sürdüren BMMYK (United Nations High Commissioner for Refugees - UNHCR) 14 Aralık 1946 tarihinde kurulmuş, 1 Ocak 1951’de de göreve başlamıştır. BMMYK sığınmacı ve mültecilerin yeni ülkelere

yerleřtirilmelerini saęlamak, yerleřtirildikleri űlkelere uyum saęlamalarına yardımcı olmak ve sığındıkları űlkelerin koruma yűkűmlűlűklerini yerine getirmelerini saęlamakla gűrevlendirilmiřtir (Altuę, 1967; Aydoęan, 2006; Beter, 2006; BMMYK, 2001; Feijen, 2007; Peker ve Sancar, 2001).

Bindokuzyűzelli bir yıla gelindięinde műlteciler ile ilgili uluslararası dűzeydeki ilk genel belge olan Műltecilerin Hukuki Durumuna İliřkin Cenevre Sűzleřmesi imzalanmıřtır. Kırkaltı maddeden oluřan sűzleřmede műltecilik tanımı yapılmıř, műltecilik statűsűnűn verilmesini gerekli kılan kořullar ve műltecilerin sahip oldukları haklar belirtilmiřtir (Beter, 2006; UNHCR Turkey & Turkish Ministry of Interior, 2005). Sűzleřme műltecilik olgusuna uluslararası bir bakıř aęısı kazandırmak gibi bűyűk bir űneme sahiptir. Ancak “1951’den űnce meydana gelen olaylar”, “Avrupa’da meydana gelen olaylar”, “Avrupa veya bařka bir yerde meydana gelen olaylar” űeklindeki ifadeler ile tarihi sınırlama koyması ve coęrafi sınırlama imkânı tanınması nedeniyle meydana gelen pek çok űnemli műlteci hareketinin sűzleřme kapsamında deęerlendirilmemesi ve sűzleřmenin műltecilik konusu ile ilgili yeterli dűzenlemeleri içermedięi űeklindeki eleřtirilmesi yeni çalıřmalar yapılmasını gerekli kılmıřtır. Bu alıřmalar kapsamında 1967 Protokolű hazırlanmıřtır. Bu protokol ile sűz konusu sınırlamalar kaldırılarak 1951 Cenevre Sűzleřmesindeki műlteci tanımı dűnya genelinde uygulanabilir hale getirilmiřtir. Ancak Protokol, Cenevre Sűzleřmesini coęrafi sınırlama ile kabul eden űlkelere bu sınırlamayı devam ettirme hakkı tanımıřtır (Marshall, 2011; McNamara, 2007; Peker ve Sancar, 2001).

Bindokuzyűzdoksan dűrt yılında BMMYK tarafından bir rapor hazırlanmıř ve bu raporda “geçici koruma politikası”nın temel űzellikleri sayılmıřtır. Bu temel

özelliler, sığınma talep edilen ülkeye kabulü, geri göndermeme ilkesini, uluslararası düzeyde kabul edilmiş standartlara ve temel insan haklarına uygun olarak muamele edilmesini ve menşe ülkedeki şartlar normalleştiğinde ülkesine geri dönmeyi içermektedir (UNHCR, 1994).

Bu antlaşmalar haricinde Avrupa Birliği üyesi ülkeler sığınmacılık konusunda uluslararası işbirliğini ve sığınmacılardan kaynaklanan yükün paylaşılmasını sağlamak amacıyla çeşitli sözleşmeler imzalamışlardır. Schengen ve Dublin Sözleşmeleri, Maasticht Antlaşması, Amsterdam Antlaşması bunlardan bazılarıdır (Altuğ, 1967; Ataman, 2003; Beter, 2006; BMMYK, 2001). Bir diğer önemli gelişme ise 2002 yılında Sevilla Zirvesinde gerçekleşmiş, vize bilgileri ve diğer istihbaratın paylaşılacağı ortak bir platform oluşturulmasına ve aralarında Türkiye'nin de bulunduğu çok fazla mülteci üreten ülkelere, kendilerinden kaynaklanan mülteci sayısını azaltmaları karşılığında ekonomik teşvik verilmesi kararlaştırılmıştır (Danış, 2004). Ayrıca sığınmacı akınını durdurmak/engellemek için batılı birçok ülke uluslararası politikalar üretmenin yanı sıra tutuklama da dahil pek çok caydırıcılık politikası da uygulamaktadır (Robjant, Hessa ve Katona, 2009; Silove, Austin ve Steel, 2007). Caydırıcılık amacı ile uygulanan bu politikalar sığınmacı ve mültecilerin psikososyal koşulları ve ruh sağlıkları üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Bu nedenle Türkiye'nin sığınmacı ve mültecilere yönelik politikalarını bilmek araştırma için önemlidir.

1.2.2. Türkiye’de Mülteci Hukuku

Türkiye’nin sığınmacı akınına uğraması ve konunun ulusal güvenlik sorunu olarak görülmesi, önlemlerin alınmasını ve sığınma politikası oluşturulmasını gerekli kılmıştır. Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesi’ni (1951) kabulü ile uluslararası hukuksal boyutu olan bir anlaşmanın mülteci tanımını ve ülkelerden beklenen uygulamaları kabul etmiştir. Ancak Avrupa dışından gelenleri mülteci olarak kabul etmeyerek coğrafi sınırlama ilkesini uygulamış, 1967 tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne Dair Protokolünde de coğrafi sınırlama ilkesini devam ettirmiştir (Altuğ, 1967). Bu nedenle yalnızca Avrupa’dan gelenler Türkiye’ye yerleşebilmekte, Avrupa dışından gelenler mültecilik statüleri kabul edildikten sonra üçüncü bir ülkeye yerleştirilmektedir.

Bindokuzyüzdoksandört yılında ‘Türkiye’ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye’den İkamet Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılara ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik’ çıkarılmıştır. Yönetmelikte tanımlar, gelen kişilere uygulanacak usul ve esaslar, ülkeye kabul durumunda yapılacak işlemler, alınacak önlemler, uygulanacak ortak hükümler ve nüfus hareketlerine karşı alınacak önlemler yer almaktadır. Zulüm göreceği yere geri göndermeme ilkesi Avrupalı olmayan sığınmacıları da kapsayacak şekilde genişletilmiştir (Buz, 2004).

Helsinki Zirve Kararı’nda (1999), Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne adaylığının açıklanmasıyla göç ve mülteci konuları çok önem kazanmıştır. Avrupa Birliği Türkiye’den Katılım Ortaklığı Belgesi’nde göç ve mültecilik konuları ile ilgili

Avrupa Birliği Standartları'na uygun kararlar alınmasını talep etmiştir (Odman, 2004). Henüz bütüncül ve uluslararası standartlara göre düzenlenmiş bir iltica ve sığınma mevzuatına sahip olmayan Türkiye, 1967 protokolünün uygulanmasındaki ayrımcılık ve 1994 yönetmeliğinin sığınma kurallarına ilişkin yetersizliği nedeni ile AB uyum sürecinde sığınma başvuruları ve sığınmacıların karşılanması gereken sosyal ve ekonomik gereksinimler ile ilgili esasları yeniden belirlemeye çalışmıştır (İHAD, 2009).

Nisan 2007 tarihinde açıklanan İltica ve Göç Ulusal Eylem Planı'nda 2009-2013 tarihleri arasında İltica ve Yabancılar ile ilgili yasal düzenlemelerin yapılması öngörülmüştür. Ulusal Eylem Planı'nda aynı zamanda coğrafi sınırlama ilkesinin kaldırılmasından da söz edilmiştir. 2012 yılında TBMM'nin gündemine getirileceği düşünölen bu konuda Türkiye, Doğudan gelebilecek muhtemel mülteci akınını teşvik etmeyecek yasal alt yapı değişikliklerinin yapılmasını ve AB ölkelerinin külfet paylaşımında net tavır sergilemesini şart olarak ileri sürmüştür (İHAD, 2009). Türkiye'de 2013 yılına gelindiğinde, sığınma ve iltica konularında mevzuat değişikliğine gidilerek 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu yayımlanmıştır (Resmi Gazete, 2013). Yeni kanun uluslar arası koruma çeşitleri olarak “mülteci, şartlı mülteci, ikincil koruma ve geçici koruma” terimlerini tanımlamıştır. Eski mevzuatta Avrupa ölkeleri dışından gelenler “sığınmacı” olarak tanımlanırken, yeni mevzuatta “şartlı mülteci” olarak tanımlanmıştır. Avrupa ölkeleri dışından gelenler için farklı kavramlar kullanılsa da, yeni mevzuatın da coğrafi sınırlama ilkesini sürdürdüğü, “şartlı mülteciler”e üçüncü ölkelere yerleştirilene kadar Türkiye'de kalma izni verildiği görölmektedir.

Suriye’de 2011 Mart ayında başlayan ve halen devam eden şiddet olayları nedeni ile ülkesinden kaçıp Türkiye’ye sığınanlar için Geçici Koruma Rejimi uygulanmaktadır. Bu rejim sınırların Suriyelilere açık tutulması, zorla geri göndermeme ve temel ihtiyaçların karşılanmasını içermektedir (Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı [AFAD], 2012). Ancak geçici korumaya tabi tutulanların, sığınma arayan diğer bireylerin yapmış olduğu bireysel sığınma başvurusu işlemlerini yapmadığı ve bu nedenle BMMYK tarafından üçüncü ülkeye yerleştirilme hakkını da kullanamadığı görülmektedir. Bu durum Suriye’deki olaylar çözüldüğünde Suriyelilerin ülkelerine gönderilecekleri ön kabulünün yapıldığını göstermektedir (Mülteci Hakları Koordinasyonu, 2012).

Türkiye’nin imzalamış olduğu sözleşmeler ve hukuk yasaları, sığınmacı veya mültecinin ülkeye giriş yaptığı andan itibaren başlayan süreci doğrudan belirlemektedir. Bu çalışmada, bu grupların psikolojik iyilik hali üzerinde etkisi olan değişkenlerden biri olarak bu süreç de göz önünde bulundurulduğundan, izleyen bölümde ülkemizde iltica sürecinin nasıl yürüdüğüne ilişkin bilgi verilecektir.

1.2.2.1. Türkiye’de İltica Süreci

Yabancılar ve Uluslar arası Koruma Kanunu’na göre, uluslar arası korumaya ilişkin işlemler Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından yürütülecektir. Ancak Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün taşra teşkilatlanmalarının tamamlanacağı tarihe kadar, Yabancılar Şube bu görevi devam ettirecektir. Ülkeye giriş yapıldıktan sonra mümkün olan en kısa sürede Valiliğe bağlı bulunan Yabancılar Şube’ye müracaat edilmelidir (Resmi Gazete, 2013). Avrupa dışından Türkiye’ye gelen yabancılar aynı

zamanda BMMYK Ankara Ofisi'ne başvurarak mültecilik durumunun tespit edilmesi ve üçüncü ülkelere yerleştirilmesi ile ilgili işlemlerini başlatmalıdır. Başvuru sürecini kayıt, kimlik tespiti, mülakat, arşiv araştırması, güvenlik tahkikatı ve mültecilik statüsüne ilişkin kararın alınması ve başvuru sahibine bildirilmesi, eğer Avrupa dışından geliyorsa üçüncü bir ülkeye gönderilme süreçleri izlemektedir (Altuğ, 1967; Boyd, 1999). Sığınmacılar, mültecilik statüsü verilene veya üçüncü ülkeye yerleştirilene kadar, İçişleri Bakanlığı tarafından uydu kent adı verilen, mecburi ikamete tabi tutuldukları ve izinsiz terk edemedikleri kentlere yerleştirilirler.

Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesi (1951) ve Mültecilerin Hukuki Statüsüne Dair 1967 protokolündeki mülteci tanımlarının yaş gözetilmeksizin yapıldığı ve mülteci çocukların statüleri için özel koşullar belirlenmediği görülmüştür (BMMYK, 1994). Çocuk eğer bir grup ile veya ailesi ile birlikte sığınma talebinde bulduysa, aileye veya gruba tanınan mülteci statüsü çocuğa da verilir. Eğer refakatsiz çocuk ise, sığınma talebinin nedenini anlatabilecek kadar olgun olduğuna karar verilirse, sığınma başvurusu yetişkin biri gibi değerlendirilecek, ancak olgun olmadığına karar verilirse menşe ülke içindeki ve dışındaki aile üyelerinin veya menşe ülkeden birlikte kaçtığı grubun durumu karar verilmesinde etkili olacaktır (BMMYK, 1994).

Sığınmacı ve mültecilerin çalışma hakkı incelendiğinde, altı aylık ikamet iznine sahip olduklarında, çalışma izni için başvurularında yasal bir engel olmadığı görülmektedir. Ancak pratikte bunu engelleyen pek çok faktör bulunmaktadır. Sığınmacı ve mülteciler çalışma iznine belirli bir yerde çalışmak üzere başvurabilir. Ancak işverenin o pozisyonu bir Türk vatandaşın dolduramayacağını kanıtlaması ve buna ek olarak bazı ücretler ödemesi gerekmektedir (Uluslararası Af Örgütü, 2009).

Tüm bu engeller sığınmacı ve mültecilerin çalışmasını pratikte neredeyse imkansız kılmaktadır.

Sığınma süreci üç şekilde sonuçlanmaktadır. Bunlardan ilki ve en çok tercih edileni kişilerin ülkelerine gönüllü geri dönüşleridir. Zulüm ya da baskıya neden olan etmenler ortadan kalktığında sığınmacı veya mültecinin ülkesine gönüllü olarak geri dönmesi amaçlanır. Sığınma sürecini bitiren bir diğer yol, sığınmacıların mültecilik statülerinin tanınması ve ikamet ettikleri ülkeye yerleşmeleridir. Bir başka sonuç ise kişilerin üçüncü bir ülkeye yerleştirilmeleridir (Akyürek, 2007; Beter, 2006; Buz, 2004; George, 2012).

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiseri Ruud Lubbers (2004) bir sığınmacının tüm koşullar iyileştikten sonra kendi ülkesine geri dönmesinin, yani gönüllü geri dönüşün BMMYK tarafından sığınmacılar için en iyi çözüm olarak görüldüğünü belirtmiştir. Ayrıca yalnızca 2003 yılında toplam 1.1 milyon sığınmacının evine geri döndüğünü, 646.000 insanın en büyük tekil grup olarak Afganistan'a geri döndüğünü ve Angola, Burundi, Irak, Sierra Leona, Ruanda, Fildişi Sahili, Bosna-Hersek, Liberya, Eritre, Hırvatistan ve Somali gibi ülkelere de geri dönüşlerin yaşandığını açıklamıştır.

Bu araştırma, daha önce de belirtildiği gibi, Türkiye'de yaşayan sığınmacı ve mültecilerin psikososyal gereksinimlerinin ve psikolojik belirtilerinin neler olduğunu belirlemeyi amaçlamaktadır. Bu iki durumla ilişkili olduğu ortaya konan çok sayıda değişken bulunmaktadır (Hauff ve Vaqlum, 1994; Marshall, Schell, Elliott, Berthold ve Chun, 2005; Silove, Steel, & Watters, 2000). Önceki araştırma sonuçlarından yola çıkılarak, bu çalışmada sığınmacı ve mültecilerin psikolojik iyilik hali, sığınma

öncesi kendi ülkelerinde maruz kaldıkları zor yaşantılar, Türkiye’de karşılaştıkları güçlükler, sosyal destek algıları ve başa çıkma tarzları açısından incelenmiştir. İzleyen bölümde, sığınmacı ve mültecilerin, zorunlu yer değiştirme yaşantılarına bağlı olarak ortaya çıkması olası psikososyal etkilere ilişkin bilgi aktarılmaktadır.

1.3. İlticanın Psikososyal Etkileri

Kişilerin evlerini, yaşadıkları bölgeleri, ülkelerini terk ederek yeni bir yere yerleşmeleri ile birlikte fiziksel, sosyal, kültürel, ekonomik ve çevresel değişiklikler meydana gelmekte, yeni bir ortama ve yeni koşullara uyum süreci başlamaktadır. Yer değiştirmenin nedenleri, şekli, bireylerin yaşları, cinsiyetleri gibi kişisel özelliklerine bağlı olarak farklı derecelerde de olsa uyum güçlükleri yaşanmaktadır (Gün, 2006; Hauff ve Vaglum, 1995; Lipson ve Omidian; 1997; Sır, Bayram ve Özkan, 1998a). Bu sürecin, ruh sağlığı ile ilişkisini ortaya koymak ve bu ilişkinin belirleyenlerinin neler olduğunu tespit etmek amacıyla pek çok araştırma yapılmıştır (Lin ve ark., 1985; Savrun ve Balcıoğlu, 1998; Westermeyer, 1989). Araştırmaların ortak sonucu, bireylerin yaşadıkları bölgeleri, ülkelerini terk ederek yeni bir yere yerleşmelerinin stres yüklü ve zorlayıcı nitelikteki bir hayat olayı olduğu, bireylerin ruhsal bozukluklar veya problemler yaşamalarına yol açabileceği yönündedir. Bu durum, psikososyal strese maruz kalan organizmanın direncinin düşmesi veya stres karşısında başa çıkma mekanizmalarını kullanarak stres durumuna uyum sağlamaya çalışan organizmanın, uyum sağlayamadığında ya da başa çıkamadığında tükenme yaşayarak geri dönülemeyecek hasarlar almasıyla açıklanabilir (Selye, 1950; Sundquist, 1994).

Araştırmaların gösterdiği bir diğer sonuç, bireylerin lkelerini terk etmelerinin, istem dışı, sığınma temelli bir kaçış olması durumunda, yineleyici olarak birçok travmayı içereceği, görülecek ruhsal bozuklukların çok daha fazla olduğu yönündedir (Kaya, 2004; Pernice ve Brook, 1994; Savrun ve Balcıoğlu, 1998). Bunun nedeni sığınmacı ve mültecilerin lkelerinden ayrılmadan önce, kaçış sürecinde veya sığındıkları ülkelerde ölüm, ölüm tehdidi, ağır yaralanma ya da beden bütünlüğüne yönelik bir tehdidin ortaya çıkması ve kişinin kendisinin bunları yaşaması veya bunlara tanık olması olarak tanımlanan travmaya yaygın ve yineleyici olarak maruz kalması gösterilebilir (Amerikan Psikiyatri Birliği, 1994; Kaya, 2004). Buna ek olarak sığınılan ülkeye varıştan sonra yaşanan stres verici olayların da, önceki travma etkisini arttırarak devam eden TSSB ve diğer psikotik semptomların oluşmasında risk etkeni olduğu söylenbilir (Silove, Steel ve Watters, 2000). Bu stres verici olaylara, mültecilik statüsüne veya yeniden yerleştirilmeye ilişkin belirsizlik, bürokratik işlemlerin uzun zaman alması, yeniden yerleşmenin tüm aşamaları boyunca meydana gelen; azınlık olma durumu, sosyoekonomik yönden dezavantajlı olmak, ruhsal travmanın varlığı, sosyal desteğin kaybı, ev sahibi ülkenin kültürüne adaptasyon, ayrımcılık, önyargı, yetersiz beslenme gibi faktörler örnek gösterilebilir (Buz, 2004; Jablensky ve ark., 1994).

Sığınmacı ve mültecilerle yapılan karşılaştırmalı grup araştırmalarına (rn. Fazel, Wheeler ve Donesh, 2005; Kroll ve ark., 1989) ek olarak, epidemiyolojik pek çok araştırma da (rn. Lin ve ark., 1985) yapılmıştır. Bu alışmalar değişik oranlar bildirmekle birlikte, sığınmacı ve mültecilerin ruh sağlığı açısından risk altında oldukları görüşünü destekler niteliktedir.

Hsu (1999), yaptığı çalışmada Asyalı sığınmacılar arasında tıbbi bakım arayan mültecilerin bedensel yakınmalarının altında psikolojik nedenler olduğunu tespit ederken, Cheung (1993), depresyon ve TSSBnin en yaygın görülen ortak sunumunun somatizasyon olduğunu belirtmiştir. Anksiyete bozukluğu, paranoid bozukluk, ağrı ve uyku bozuklukları, panik bozukluk yaygınlık ve oranı diğer gruplarla karşılaştırıldığında mültecilerde daha yüksek bulunan diğer bozukluklardır (Felsman, Leong, Johnson ve Felsman, 1990; Hinton, Nguyen, Nguyen, Pham ve Quinn, 2001; Hsu, 1999; Kroll ve ark., 1989; Westermeyer, 1989).

Stres verici olaylara sığınmacı ve mültecilerin vermiş oldukları farklı tepkilerin nedenlerini bulabilmek amacıyla araştırmalarda farklı değişkenler kullanılmıştır. Araştırmaların bir kısmı yaşanan travmaların şiddetinin etkisini incelerken, bir kısmı sığınma ülkesine yerleştikten sonra geçen sürenin etkisini incelemiştir. Bu araştırmada sığınmacı ve mültecilerin göç öncesi, yer değiştirme sırasındaki ve göç sonrası yaşantıları bir arada ele alınmaktadır. Bu bağlamda, Türkiye’de yaşayan sığınmacı ve mültecilerin, tüm süreçte yaşadıkları güçlüklerin, sosyal destek algıları ve başa çıkma tarzları bağlamında psikolojik iyilik hallerini ne şekilde etkilediği incelenmektedir.

1.3.1. Travmatik Bir Yaşantı Olarak İltica

İltica, travmatik bir süreçtir. Özellikle sığınma aramak için ülkelere yasadışı yollardan giren mültecilerin birden fazla travmaya maruz kalma ihtimalleri yüksektir. Varılan ülkede ikametlerinin ve yasal statülerinin belirsizliği de daha fazla stres

deneyimine neden olur (Kinzie, 2006). Mültecilere acı veren travmaların, sığınma ülkesinin politikalarının sonuçları ile birleşmesi mültecilerin ruh sağlığı sorunları yaşama riskini arttıran bir faktör haline gelir (Silove, Austin ve Steel, 2007). Bu risk, ruhsal bozukluklar yaşama riski olduğu gibi, bu bozuklukların tedavisinde başarılı olunmaması olasılığını da içerir (Jaranson, Martin ve Ekblad, 2002; Silove, Steel ve Watters, 2000).

Göç öncesi ve göç sonrası yaşanan travmanın ruh sağlığı üzerindeki etkisini inceleyen pek çok araştırma yapılmıştır. Bu araştırmalar, kişilerin daha önceki travmatik yaşantılara ilişkin öykülerinin, şimdiki stres düzeyini etkilediği, mültecilerin yaşadıkları çoklu travmatik olayların sağlık problemleri ile anlamlı ilişkisi olduğunu göstermiştir (Hollifield ve ark., 2002; Schweitzer, Melville, Steel ve Lancherez, 2006; Yılmaz, 2006). Carlson ve Rosser-Hogan (1991) tarafından Kamboçyalı sığınmacılar ile yapılan çalışmada % 80 oranında depresyon belirlenmiş ve semptomların ortaya çıkışı ile travmanın şiddeti arasında bir korelasyon saptanmıştır. Ülkelerinden kaçıştan önce eğitim kampları, savaş alanı gibi daha yoğun travmatik strese maruz kalanlarda, yerleştikten sonra daha çok psikopatoloji görülmüş; travmatik deneyimler, depresyon ve anksiyete semptomları arasında pozitif ilişki bulunmuştur (Kroll ve ark., 1989).

Sığınmacı ve mültecilerin maruz kaldıkları en ciddi travmatik yaşantılardan biri de işkencedir. İşkence yaygınlığı etnik köken ve cinsiyete bağlı olarak % 25 - % 69 arasında değişmektedir (Jaranson ve ark., 2004). Bu yüksek rakamlar, sığınmacı ve mülteciler ile yapılan araştırmalarda işkence değişkeninin yoğun olarak incelenmesine neden olmuştur.

Silove, Austin ve arkadaşları (2007) uzun gözaltı sürecinin yetişkinler, aileler ve çocukların ruh sağlıkları ve psikososyal durumları üzerinde olumsuz etki yaptığını belirtmiştir. Robjant ve arkadaşları (2009) yaptıkları çalışmada bütün tutukluların yüksek oranda ruh sağlığı sorunları yaşadığını tespit ederken, anksiyete, depresyon ve TSSB en yaygın bildirilen sorunlar olmuştur. Gözaltında geçirilen zaman sıkıntı şiddeti ile pozitif ilişkili bulunmuştur. Benzer bir sonuca Keller ve arkadaşları (2006) yaptıkları çalışmada ulaşmış; mülteci ve işkence mağdurlarının % 81'inde anksiyete, % 84'ünde depresif belirtiler, % 45.7'sinde travma sonrası stres belirtileribildirirmiştir. Holtz (1998) işkence yaşayan grupta yaşamayan gruba göre anlamlı düzeyde daha yüksek anksiyete oranı gözlerken, işkencenin ruh sağlığı üzerinde uzun süreli sonuçları olduğunu belirtmiştir.

1.3.2. Bireye ve İltica Sürecine İlişkin Değişkenlerin Ruh Sağlığı ile İlişkisi

Yaş, cinsiyet, medeni durum, sosyoekonomik düzey gibi demografik değişkenler hemen bütün araştırmalarda etkisi incelenen ortak değişkenlerdir (örn. Kroll ve ark., 1989; Lin ve ark., 1985; Marshall ve ark., 2005; Mollica, Wyshak ve Lovelle, 1987),.

Araştırmalarda farklı sonuçlar elde edilse de ortak sonuçlar, yalnız olma, yaşlı olma, emekli veya engelli olma, sığınma ülkesinin dilini konuşma yeterliliğinin az olması, işsizlik ve yoksulluğun ruh sağlığı bozukluğu ile ilişkili olduğu yönündedir (Kroll ve ark., 1989; Lin ve ark., 1985; Marshall ve ark., 2005; Mollica, Wshak ve

Lavelle, 1987; Nicassio, Solomon, Guest, ve Mccullough, 1986; Plante, Simicic, Anderson, ve Manuel, 2002).

Bu araştırmada, kişiye özgü demografik değişkenlerin yanı sıra, iltica sürecine ve Türkiye'ye sığındıktan sonraki yaşama ilişkin çeşitli değişkenler de incelenmektedir. Türkiye'de yapılan araştırmalarda, sıralamalar değişmekle birlikte İran, Irak ve Afganistan'ın sığınmacı ve mültecilerin geldikleri ülke sıralamasında en yüksek oranlara sahip olduğunu gösteren benzer sonuçlar elde edilmiştir. Yoğun sığınmacı ve mülteci akımının olduğu diğer ülkeler ise Ürdün, Azerbaycan, Bangladeş, Burma, Cezayir, Çin, Eritre, Filistin, Gürcistan, Moritanya, Myanmar, Srilanka, Ruanda, Somali, Sudan, Suriye, Türkmenistan, Pakistan olarak bulunmuştur. En çok konuşulan dil ise araştırma oranlarında ve sıralamasında farklılıklar göstermekle birlikte Farsça, Kürtçe, Arapça ve Somalice olarak bulunmuştur. Din değişkeni açasından incelendiğinde ise en yüksek oranın İslamiyet olduğu, daha sonra Hristiyanlığın geldiği görülmüştür (Beter, 2006; Buz, 2004, 2008; Deniz, 2009; IHAD, 2009).

Sığınmacıların sığınma ülkesinde bir süre ikamet ettikten sonraki veya mülteci statüsü tanınarak daimi iskan amacıyla yerleştikten sonraki ruh sağlıkları ile ilgili çok fazla şey bilinmemektedir. Konuyla ilgili yapılan az sayıdaki boylamsal çalışma göçün ruh sağlığına etkilerine ilişkin bilgi vermektedir. Örneğin Hauff ve Vaqlum (1994), Norveç'te bulunan Vietnamlı mültecilerin ülkeye geldikten 3 ay sonraki TSSB oranının % 9 olduğunu, bu oranın üç yıl sonra % 4'e gerilediğini belirtmiştir. Westermeyer, Vang ve Neider (1984) tarafından yapılan bir başka çalışmada da, bir yıl arayla yapılan değerlendirme sonucunda, yıl boyunca psikiyatri

servislerinde bakım alanların almayanlara göre ilerleme kaydettiği, almayanların daha çok belirti gösterdiği ortaya konmuştur.

1.3.3.İltica Sürecinde Ruh Sağlığını Etkileyen Faktörler

Zorlayıcı yaşam olaylarına maruz kalan bireylerin, bu olaylarla mücadele ederken kullandıkları bazı kaynaklar bulunmaktadır. Bu kaynaklardan olan başa çıkma ve sosyal destek, sığınmacı ve mültecilerin ruh sağlıklarını inceleyen araştırmalarda etkisine en çok bakılan faktörlerdendir. Başa çıkma ve sosyal destek ile psikolojik ve somatik semptomlar arasında anlamlı ilişki bulunması bunun nedenlerindedir (Emmelkamp, Komproe, Ommeren ve Schagen, 2002).

Lazarus ve Folkman (1984) tarafından stresli olaylar ya da durumların neden olduğu duygusal gerilimi yok etmek, azaltmak veya bu gerilime dayanmak amacıyla gösterilen tepkiler olarak nitelenen başa çıkma, kişilerin göstermiş olduğu başarılı ya da başarısız tüm çabaları kapsamaktadır. Bireylerin stresle başa çıkmada kullandıkları genel yaklaşım, onların başa çıkma tarzlarını oluşturmaktadır ve kişilerin kullandıkları stresle başa çıkma tarzları farklılık göstermektedir (Burger, 2006).

Sosyal destek ise, zorlayıcı yaşam olaylarına maruz kalan ya da güç bir durumda olan bireye aile üyesi, arkadaş, akraba ve diğer toplumsal ilişkiler tarafından sağlanan destek olarak tanımlanır (Şahin, 1999). Sarason, Levine, Basham ve Sarason (1983) ise sosyal desteği, bireyin ihtiyaç duyduğunda, yardım alabileceği kişiler olduğuna dair algısı olarak tanımlamıştır.

İyi gelişmiş destek sistemlerinin varlığı, stres durumunda stresin etkisini azaltmakta, koruyucu etkiler göstermekte ve olumsuz birçok sistematik sorun ile karşı karşıya olunmasına rağmen ruh sağlığı üzerinde olumlu rol oynamaktadır. (Simich, Beiser, Stewart, ve Mwakarimba, 2005; Şahin, 1998). Literatürde bu görüşü destekleyen pek çok araştırmaya rastlanmaktadır. (Emmelkamp ve ark., 2002; Şahin, 1998; Warner, 2007; Yılmaz, 2006). Schweitzer ve arkadaşları (2006) ise alınan ve algılanan sosyal destek arasındaki ayrımın önemini ortaya koymuş, algılanan sosyal desteğin ruh sağlığı sonuçlarını tahmin etmede önemli bir rol oynadığını göstermiştir.

Cohen (1984) ruh sağlığı açısından önemli olan faktörün kullanılan başa çıkma tarzı değil, başa çıkma davranış repertuarının genişliği olduğunu söylemiştir. İşkence gören mülteciler ile yapılan çalışmada başa çıkma stratejilerinin toplam sayısı ile anksiyete ve depresyon arasında bir ilişki olduğu görülmüştür. Cheung (1994) benzer şekilde TSSB ve travma miktarı, başa çıkma tarzı ve göç sonrası stres arasında anlamlı bir ilişki olduğunu belirtmiştir.

Ancak sığınma olgusu ile sağlık durumu arasındaki ilişki hakkında en iyi sonuçların hem sosyal destek hem de başa çıkma tarzlarının aynı anda göz önünde bulundurulduğu zaman elde edileceği görülmüştür. Sosyal destek ve başa çıkma mekanizmalarını etkin kullananların daha az psikolojik semptom gösterdiği tespit edilmiştir (Shisana ve Celentano, 1987).

Bu araştırmada demografik değişkenler, stresle başa çıkma tarzları, sığınma ülkesine varmadan önce yaşanmış olan travmanın varlığı, sığınma ülkesinde karşılaşılan güçlükler ve algılanan sosyal destek, ruh sağlığı üzerindeki etkisi incelenmek istenen değişkenlerdir.

ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın amacı, Türkiye’de yaşayan sığınmacı ve mülteciler için koruyucu toplumsal ruh sağlığı yaklaşımı çerçevesinde uygun politikalar oluşturulmasında ve uygun destek sağlanmasında kullanılacak etkili, ulaşılabilir ve uygulanabilir bilgiler elde etmektir. Bu amaç doğrultusunda, sığınmacı ve mültecilerin psikososyal gereksinimleri ve maruz kaldıkları travmatik yaşantılardan kaynaklı olarak ortaya çıkması olası psikolojik tepkilerinin saptanması hedeflenmektedir. Elde edilen bilgiler ışığında, sığınmacı ve mültecilerle çalışan ruh sağlığı uzmanlarına yönelik bilgilendirme çalışmaları yapılması planlanmaktadır.

ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Sığınmacı ve mülteci olgusu Türkiye açısından incelendiğinde özellikle son yıllarda pek çok mültecinin Türkiye’yi Avrupa, Amerika, Kanada ve Avustralya’ya ulaşmada geçici bir ülke olarak gördüğü, bu nedenle Türkiye’ye çok fazla sığınma başvurusu yapıldığı görülmektedir (Kolukırık, 2009). Ancak sığınmacı ve mülteci olgusunun önemine rağmen Türkiye’de bu olguyla ilgili çok fazla çalışmaya rastlanmamakta, çalışmaların genellikle hukuk, diğer sosyal bilimler ve sivil toplum alanlarında yapıldığı görülmektedir.

Hukukçular yoğun olarak sığınmacı ve mülteci olgusunun Türk Hukuk Sistemi'ndeki yerini incelemiştir (Altuğ, 1967; Ataman, 2003). Sosyal bilimcilerin yapmış oldukları çalışmalar ise sığınmacı ve mültecilerin Türkiye evrenindeki demografik özelliklerinin ve psikososyal gereksinimlerinin neler olduğu üzerine odaklanmıştır (Buz, 2004; Çiçekli, 1998). Ancak, sığınma öncesi travma yaşantısı, Türkiye'de karşılaşılan güçlükler ve psikososyal gereksinimler, sosyal destek, baş etme tarzları ve psikolojik belirtilerin birlikte incelendiği araştırmalara rastlanmamıştır. Ayrıca koruyucu toplumsal ruh sağlığı yaklaşımı çerçevesinde Türkiye'de yaşayan sığınmacı ve mültecilere uygun politikalar oluşturulmasında, etkili, ulaşılabilir, uygulanabilir ve uygun destek sağlanmasında kullanılacak veriler elde edilmesi açısından önem taşımaktadır.

BÖLÜM 2

YÖNTEM

Bu bölümde, katılımcıların özellikleri, kullanılan ölçme araçları ve veri toplama sırasında izlenen yol aktarılmaktadır.

2.1. Katılımcılar

Bu araştırmanın örneklemini, Türkiye’de bulunan 10 uydu kentte, Kayseri, Nevşehir, Çorum, Van, Amasya, Konya, Afyon, Yozgat, Tokat, İzmir, yaşayan sığınmacı ve mülteciler oluşturmaktadır. Araştırmaya 429 sığınmacı ve mülteci katılmış, ancak veri toplama formunda yer alan ölçek sorularından çoğunu boş bırakan 71 katılımcının formları çıkarılarak, analizler 358 katılımcı üzerinden yapılmıştır. Katılımcılara ilişkin çeşitli demografik değişkenler Çizelge 2.1’de özetlenmektedir.

Katılımcıların yaş uzamı 18-65 arasında değişmektedir ve yaş ortalaması 31.31’dir (SS= 11.58). Katılımcıların 214’ü (%59.8) erkek, 131’i (% 36.6) kadındır. Erkeklerin yaş ortalaması 31.55 (SS= 11.54), kadınların yaş ortalaması 31.12’dir (SS= 11.84). Eğitim düzeyini öğrenmeye yönelik soruya verilen yanıtlara göre, katılımcıların 137’si (%38.3) ilkokul veya ortaokul mezunu; 70’i (%19.6) lise mezunu; 64’ü (%17.9) üniversite mezunu ya da lisansüstü dereceye sahiptir. Medeni durumları açısından incelendiğinde katılımcıların 157’sinin (%43.9) bekâr; 156’sının

(%43.6) evli; 21'inin (%5.9) boşanmış veya eşini kaybetmiş olduğu görülmektedir. Ayrıca 13 kişinin (%3.6) eşi halen kendi ülkesinde bulunmaktadır.

Çizelge 2.1. Katılımcılara ilişkin demografik değişkenler

<i>Değişkenler</i>	<i>Sıklık (N=358)</i>	<i>Yüzde (%)</i>
<i>Yaş</i>		
18-24	108	30.2
25-35	116	32.4
36-65	97	27.1
Belirtmemiş	37	10.3
<i>Cinsiyet</i>		
Kadın	131	36.6
Erkek	214	59.8
Belirtmemiş	13	3.6
<i>Eğitim durumu</i>		
İlkokul / ortaokul	137	38.3
Lise	70	19.6
Üniversite / yüksek lisans	64	17.9
Belirtmemiş	87	24.3
<i>Medeni durum</i>		
Bekar	157	43.9
Evli	156	43.6
Boşanmış/ Eşini kaybetmiş	21	5.9
Eşi kendi ülkesinde	13	3.6
Belirtmemiş	11	3.1

Katılımcıların iltica sürecine ilişkin bilgi almak üzere hangi ülkeden geldiği, ülkesinden ayrılma nedeni, mülteci statüsü tanınıp tanınmadığı, ne kadar süredir Türkiye’de bulunduğu, halen bir işi olup olmadığı ve Türkiye’de kalmaya devam etme isteği sorulmuştur. Bu sorulara verilen yanıtlar Çizelge 2.2’de özetlenmektedir.

Çizelge 2.2. Katılımcıların iltica sürecine ilişkin çeşitli değişkenler

Değişkenler	Sıklık (N=358)	Yüzde (%)
<i>Mense ülke</i>		
Irak	210	58.7
İran	106	29.6
Afganistan	25	7
Somali	5	1.4
Suriye	3	.8
Ürdün	1	.3
Sudan	1	.3
Belirtmemiş	7	2
<i>İltica nedeni</i>		
Ekonomik	102	28.5
Politik	72	20.1
Güvenlik/baskı/ölüm korkusu/tehdit	66	18.4
Diğer	53	14.8
Dini	41	11.5
Sosyal	9	2.5
LGBT	6	1.7
Ziyaret	2	.6
Aile	1	.3
Belirtmemiş	6	1.7
<i>Statü</i>		
Sığınmacı	151	42.2
Mülteci	127	35.5
Belirtmemiş	80	22.3
<i>Türkiye’de bulunma süresi</i>		
1 yıldan daha az	131	36.6
1 yıl	94	26.3
2 yıl	58	16.2
3 yıl ve daha fazla	45	12.6
Belirtmemiş	30	8.4
<i>Türkiye’de yaşadıkları şehir</i>		
Kayseri	19	5.3
Nevşehir	37	10.3
Çorum	58	16.2
Van	46	12.8
Amasya	8	2.2
Konya	1	.3
Afyon	29	8.1
Yozgat	14	3.9
Tokat	141	39.4
İzmir	3	.8
Belirtmemiş	2	.6
<i>Çalışma durumu</i>		
Çalışıyor	40	11.2
Çalışmıyor	318	88.8
<i>Maddi destek</i>		
Almıyor	287	80.2
Kendi ülkesinden	8	2.2
BM den	19	5.3
Valilikten	15	4.2
STÖ’lerden	9	2.5
Belirtmemiş	20	5.6
<i>Türkiye’de kalma isteği</i>		
İstiyor	32	8.9
İstemiyor	314	87.7
Belirtmemiş	12	3.4

2.2. Veri Toplama Araçları

Veri toplama aracı olarak Demografik ve İltica Süreci Bilgi Formu, Psikososyal Gereksinim Belirleme Formu, Kısa Semptom Envanteri, Stresle Başa Çıkma Tarzları Envanteri, Travma Tarama Listesi ve Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği kullanılmıştır (Ek-1).

2.2.1. Demografik ve İltica Süreci Bilgi Formu

Katılımcıların yaş, cinsiyet, medeni durum gibi demografik özelliklerinin yanı sıra, hangi ülkeden geldikleri, ülkelerinden ayrılma nedenleri, sığınmacı ve mültecilik statüleri gibi konularda bilgi almak üzere araştırmacılar tarafından hazırlanan bir formdur.

2.2.2. Psikososyal Gereksinim Belirleme Formu

Katılımcıların psikososyal gereksinimlerine ilişkin bilgi almak amacıyla, araştırmacılar tarafından gazete haberleri, sığınmacı ve mültecilerle yapılmış röportajlar, önceki çalışmaların gözden geçirilmesi ve sığınmacı ve mültecilere psikososyal destek veren sivil toplum kuruluşları ile yapılmış görüşmelerden elde edilen bilgiler temel alınarak oluşturulmuş bir formdur. İki bölümden oluşan formun

ilk bölümü, sığınmacı ve mültecilerin yaşamsal gereksinimlerine yönelik bilgi almayı amaçlayan 10 maddeden oluşmaktadır. Öz bildirim dayalı, 3'lü Likert tipi ölçekte, bir uçta yer alan "ihtiyaç yok" ifadesi 0 puan, diğer uçta yer alan "çok fazla ihtiyaç var" ifadesi ise 2 puan almaktadır. Alınan yüksek puanlar, gereksinimlerdeki artışı göstermektedir. İkinci bölüm ise, sığınmacı ve mültecilerin Türkiye'de yaşarken karşılaştıkları güçlüklerle yönelik bilgi almayı amaçlayan 40 maddeden oluşmaktadır. Öz bildirim dayalı, 3'lü Likert tipi ölçekte, bir uçta yer alan "hiç yaşamıyorum" ifadesi 0 puan, diğer uçta yer alan "çok fazla yaşıyorum" ifadesi ise 2 puan almaktadır. Alınan yüksek puanlar güçlüklerle maruz kalma yoğunluğunu göstermektedir. İç tutarlık katsayısı gereksinimler alt ölçeği için .87, güçlükler alt ölçeği için ise .87 olarak bulunmuştur.

2.2.3. Stresle Başa Çıkma Tarzları Envanteri

Folkman ve Lazarus'un (1980) "Başa Çıkma Yolları Envanteri"nden Şahin ve Durak (1995) tarafından Türkçeye uyarlanan 30 maddelik ölçektir. Maddeler, kişilerin stresli durumlarda başvurdukları başa çıkma yöntemlerine ilişkin ifadelerden oluşmaktadır. Ölçeğin iyimser yaklaşım, kendine güvenli yaklaşım, çaresiz yaklaşım, boyun eğici yaklaşım, sosyal desteğe başvurma olmak üzere 5 ayrı alt ölçeği bulunmaktadır. 4'lü Likert tipi puanlanan bir kendini değerlendirme ölçeğidir. Türkçe formunun güvenilirlik çalışmasında alt ölçekler için hesaplanan iç tutarlık katsayısı, iyimser yaklaşım alt testi için .68, kendine güvenle yaklaşım alt testi için .80, çaresiz yaklaşım alt testi için .73, boyun eğici yaklaşım alt testi için .70, sosyal

desteğe başvurma alt testi için .47'dir (Şahin ve Durak, 1995). Ölçek puanlaması iki farklı şekilde yapılabilmektedir. Ölçekten tek bir toplam puan elde edilebileceği gibi, etkili ve etkisiz olmak üzere iki ana stresle başa çıkma tarzına ilişkin puanlar da elde edilebilmektedir.

Stresle Başa Çıkma Tarzları Envanterinin etkili ve etkisiz başa çıkma alt ölçeklerinin bu örneklem için iç tutarlık katsayıları sırası ile .31 ve .76 olarak bulunmuştur.

2.2.4. Kısa Semptom Envanteri (KSE)

Çeşitli psikolojik belirtileri ölçmeye yönelik olarak Derogatis (1992) tarafından SCL-90-R'nin her faktörde en yüksek yükü almış 53 maddesinin seçilmesi ile oluşturulmuş 5'li Likert tipi bir ölçektir. Ölçeğin Türkiye uyarlaması iki ayrı çalışma ile gerçekleştirilmiştir (Şahin ve Durak, 1994; Şahin, Batıgün ve Uğurtaş, 2002) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Bu formda anksiyete, depresyon, olumsuz benlik, somatizasyon ve hostile olmak üzere beş alt ölçek bulunmaktadır. Ölçekten alınan yüksek puanlar psikolojik belirtilerin sıklığına işaret eder.

Kısa Semptom Envanterinin bu örneklem için iç tutarlık katsayısı .97 olarak bulunmuştur. Ölçeğin kaygı, depresyon, olumsuz benlik, somatizasyon ve düşmanlık alt boyutları için bulunan iç tutarlık katsayıları ise sırasıyla .90, .91, .88, .90 ve .79'dur.

2.2.5. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (MSPSS)

Üç farklı kaynaktan alınan sosyal desteğin yeterliliğinin öznel değerlendirmesi amacıyla Zimet, Dahlen, Zimet ve Farley (1988) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin alt ölçekleri, aile, arkadaşlar ve özel bir insandan algılanan desteği içerir. Ölçek 7'li Likert tipi 12 maddeden oluşmaktadır. Ölçekten alınan puanın yüksek olması algılanan sosyal desteğin yüksek olduğunu göstermektedir. Türkçeye Eker ve Arkar (1995) tarafından uyarlanan ölçeğin, farklı örneklem grupları ile yürütülen çalışmalarda iç tutarlık katsayısı .77 ve .88 arasında bulunmuştur.

Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği'nin bu örneklem için elde edilen iç tutarlık katsayısı ise .78'dir. Ölçeğin aile, arkadaş ve özel bir insan alt ölçeklerinin iç tutarlık katsayıları ise sırasıyla .91, .77 ve .95 olarak bulunmuştur.

2.2.6. Travma Tarama Listesi (TTL)

Sığınmacıların, bu yaşantı dışında maruz kaldıkları başka travmatik olayları belirlemek amacıyla çeşitli zorlu yaşam olaylarının listelendiği bir formdur. Dürü (2006) ve Yılmaz'ın (2006) çalışmalarından uyarlanarak alınmıştır. Ölçeğin bu örneklem için iç tutarlık katsayısı .78'dir.

2.3. İşlem

Çalışmaya katılan sığınmacı ve mültecilerin çoğunun Türkçe bilmemesi ve soruları ana dillerinde cevaplamalarının daha sağlıklı bilgi sağlayacağı gerçeğinden hareketle, BMMYK'nin verilerine göre Türkiye'ye sığınmacı ve mülteci akınının en çok yaşandığı ülkelerin ana dilleri seçilerek, ölçeklerin Arapça ve Farsça'ya çevrilmesi kararlaştırılmıştır. Bataryanın Arapça'ya çevirisi bir Arap Dili-Edebiyatı uzmanı (Ek-2); Farsça'ya çevirisi ise çocukluğundan itibaren Türkiye'de yaşamış ve anadili Farsça olan bir İranlı tarafından yapılmıştır (Ek-3). Her iki dil için yapılan çeviriler daha sonra birer Arap ve Fars Dili-Edebiyatı uzmanı tarafından kontrol edilmiştir. İlk ölçek uygulaması araştırmacının da bulunduğu bir STK'da Farsçayı ve Türkçeyi aynı oranda iyi konuşabilen bir mülteciye yapılmış; onun ve STK çalışanlarının geribildirimleri ile ölçeklere son şekli verilmiştir.

Ölçekler, Ek 1'de görüldüğü şekilde bir araya getirilerek bir form hazırlanmıştır. Formun ilk sayfasında araştırmanın amacının anlatıldığı ve katılımın gönüllü olduğunun belirtildiği bir açıklama yapılmıştır. Bu açıklamanın ardından Demografik Bilgi Formu ve Psikososyal Gereksinim Belirleme Formu başta, Travma Tarama Listesi en sonda sabit kalmak üzere, sıra etkisini kontrol etmek amacıyla diğer ölçekler değişik sıralarda dizilerek 6 farklı dizilim elde edilmiştir.

Ölçekler çoğaltılarak kapalı zarflar içine yerleştirilmiş ve araştırmaya yardımcı olan tüm birimlere (Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği, İnsan Hak ve Hürriyetleri İnsani Yardım Vakfı, İnsan Hakları Derneği, İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı, Helsinki Yurttaşlar Derneği, Van Kadın Derneği) kargo

ile gönderilmiştir. Formdaki sorular ve ölçekler katılımcıların kendileri tarafından yanıtlanmıştır. Yozgat Mülteci Misafirhanesi'nde araştırmacının kendisi, diğer illerde STK'ların sosyal çalışmacıları uygulamalar sırasında katılımcılarla bir arada bulunmuş ve katılımcıların sorularına yanıt vermiştir. Ölçeklerin uygulanması 30-40 dakika sürmüştür. Ölçekler katılımcıya bir zarf ile birlikte verilmiş ve uygulamadan sonra kapalı zarfta geri alınmıştır. Böylece gizlilik ve güven konularında hassasiyeti olan katılımcıların soruları dürüstçe cevaplamaları sağlanmaya çalışılmıştır.

Verilerin analizinden önce, ölçeklerde bulunan açık uçlu sorulara verilen cevaplar Arapça ve Farsçadan Türkçeye çevrilmiştir.

BÖLÜM 3

BULGULAR

Bu bölümde, araştırmanın temel amacı doğrultusunda yapılan istatistiksel analiz sonuçları aktarılmaktadır. Çalışmanın örneklemini oluşturan grubun geldikleri ülkelere göre farklı özelliklere sahip olabilecekleri göz önünde bulundurularak, öncelikle menşe ülkenin ölçek puanları üzerindeki etkisi incelenmiştir. Bu amaçla katılımcılar İran'dan, Irak'tan ve diğer ülkelerden gelenler olarak üç gruba ayrılmış ve araştırma değişkenleri açısından bu gruplar arasındaki farkı belirlemek üzere tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Elde edilen sonuç doğrultusunda, sonraki analizler bu üç grup için ayrı ayrı yapılmıştır. Dolayısıyla, öncelikle bu varyans analizi sonuçları rapor edilecek; ardından her bir grup için, sığınmacı ve mültecilerin psikososyal gereksinimleri ve Türkiye'de karşılaştıkları güçlüklerle ilişkin bulgular; cinsiyetin ölçek puanlarına etkisini belirlemek amacıyla yapılan bağımsız örneklem t-testi sonuçları; değişkenler arası ilişkiler ve psikolojik belirtileri yordayan değişkenleri bulmak amacıyla yapılan regresyon analizi sonuçları paylaşılacaktır.

Analizler yapılmadan önce, verilerdeki olası hataların düzeltilmesi için veri temizleme işlemi yapılmıştır. Bu amaçla, verilerin frekansı alınarak, ölçeklerde olabilecek değerlerin dışında bir değer olup olmadığı kontrol edilmiş; belirlenen hatalar, ilgili denek numarasına ait ölçeğe bakılarak düzeltilmiştir. Daha sonra da, kayıp değerlerin yerine, kayıp değer için ait olduğu ölçekten alınan ortalama puanlar girilmiştir.

3.1. Araştırma Değişkenlerinin Menşe Ülke Açısından Karşılaştırılması

Katılımcıların ölçeklerden aldıkları puanların menşe ülke açısından farklılaşıp farklılaşmadığını anlamak amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre, katılımcıların bütün ölçek ve alt ölçek puanlarının menşe ülkeye göre farklılaştığı bulunmuştur (Çizelge 3.1).

Psikososyal gereksinimler alt ölçeğinden İranlılar, Irak ve diğer ülkelerden gelenlerden anlamlı düzeyde düşük puan almıştır. Karşılaşılan güçlükler alt ölçeğinden ise Iraktan gelenler, İran ve diğer ülkelerden gelenlerden anlamlı düzeyde düşük puan almıştır.

Etkili başa çıkma puanı açısından İran'dan gelenler, Irak'tan gelenlerden daha yüksek puan alırken, etkisiz başa çıkma puanı açısından diğer ülkelerden gelenlerin, İran ve Irak'tan gelenlerden anlamlı düzeyde yüksek puan aldığı belirlenmiştir. Etkili başa çıkma puanı açısından diğer ülkelerden gelenlerin, İran ve Irak'tan gelenler ile arasında anlamlı bir farka rastlanmamıştır.

Algılanan sosyal destek toplam puanı, aileden algılanan sosyal destek, arkadaşlardan algılanan sosyal destek ve özel birinden algılanan sosyal destek alt ölçek puanları açısından, Irak'tan gelenlerin, İran ve diğer ülkelerden gelenlerden anlamlı düzeyde yüksek puan aldıkları belirlenmiştir.

KSE toplam puanı ve bütün alt ölçek puanları açısından Irak'tan gelenler, İran ve diğer ülkelerden gelenlerden anlamlı düzeyde yüksek puan almıştır. Travma tarama listesi toplam puanı açısından Iraktan gelenlerin, İran ve diğer ülkelerden gelenlerden anlamlı düzeyde yüksek puan aldıkları belirlenmiştir.

Çizelge 3.1. Araştırma Değişkenlerinin Menşe Ülke Açısında Karşılaştırılması

Değişkenler	İran		Irak		Diğer		ANOVA	Çoklu Karşılaştırma Sonuçları
	n= 106		n= 210		n= 35			
	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS		
<i>Psikososyal gereksinimler</i>	12.42	5.37	16.23	4.89	15.00	5.22	19.86*	İran < Irak, Diğer
<i>Karşılaşılan güçlükler</i>	37.10	13.15	26.76	10.98	34.60	12.01	29.35*	Irak < İran, Diğer
<i>Etkili başa çıkma</i>	31.92	8.91	23.17	19.28	29.61	7.23	11.46*	İran > Irak
<i>Etkisiz başa çıkma</i>	18.41	7.79	18.87	5.99	24.00	7.12	10.00*	Diğer > İran, Irak
<i>Aileden algılanan sosyal destek</i>	14.42	7.79	24.57	5.76	16.35	8.96	86.79*	Irak > İran, Diğer
<i>Arkadaşlardan algılanan sosyal destek</i>	11.99	7.45	18.65	6.30	14.54	7.58	35.07*	Irak > İran, Diğer
<i>Özel birinden algılanan sosyal destek</i>	11.57	7.56	20.96	8.67	11.57	8.91	53.02*	Irak > İran, Diğer
<i>Algılanan sosyal destek (toplam puan)</i>	37.97	18.36	64.18	18.63	42.46	20.13	76.73*	Irak > İran, Diğer
<i>Anksiyete</i>	18.43	13.25	10.59	6.27	19.00	10.10	31.15*	Irak < İran, Diğer
<i>Depresyon</i>	19.40	12.26	12.32	5.99	22.34	10.98	34.09*	Irak < İran, Diğer
<i>Olumsuz benlik</i>	15.88	11.77	10.14	5.76	18.60	9.81	27.77*	Irak < İran, Diğer
<i>Somatizasyon</i>	11.52	9.27	4.57	4.94	11.68	8.28	43.62*	Irak < İran, Diğer
<i>Hostilite</i>	9.55	5.89	4.73	3.05	9.00	5.10	50.002*	Irak < İran, Diğer
<i>Genel psikolojik belirtiler (KSE toplam puan)</i>	74.79	49.06	42.35	21.27	80.62	37.66	42.99*	Irak < İran, Diğer
<i>TTL toplam puanı</i>	21.34	2.26	22.79	1.96	20.68	2.56	25.87*	Irak > İran, Diğer

*p<.001

3.2. İran Menşeli Katılımcılara İlişkin Bulgular

İran'dan ülkemize sığınma-iltica amacıyla gelen katılımcıların demografik ve iltica sürecine ilişkin değişkenler açısından incelenmesi amacıyla frekans analizi yapılmıştır. Buna göre, yaş uzamı 18-65 arasında değişmektedir ve yaş ortalaması 32.27'dir (SS= 9.42). Katılımcıların 66'sı (% 62.3) erkek, 40'ı (% 37.7) kadındır. Eğitim düzeyini öğrenmeye yönelik soruya verilen yanıtlara göre, katılımcıların 16'sı (% 15.1) ilkokul veya ortaokul mezunu; 48'i (% 45.3) lise mezunu; 33'ü (% 31.1) üniversite mezunu ya da lisansüstü dereceye sahiptir. Medeni durumları açısından incelendiğinde katılımcıların 47'sinin (% 44.3) bekâr; 39'unun (% 36.8) evli; 10'unun (% 9.4) boşanmış veya eşini kaybetmiş olduğu görülmektedir. Ayrıca 8 kişinin (% 7.5) eşi halen kendi ülkesinde bulunmaktadır.

Çizelge 3.2. İran menşeli katılımcılara ilişkin demografik değişkenler

<i>Değişkenler</i>	<i>Sıklık (N=106)</i>	<i>Yüzde (%)</i>
Yaş		
18-24	19	17.9
25-35	47	44.3
36-65	27	25.5
Belirtmemiş	13	12.3
Cinsiyet		
Kadın	40	37.7
Erkek	66	62.3
Eğitim durumu		
İlkokul / ortaokul	16	15.1
Lise	48	45.3
Üniversite / yüksek lisans	33	31.1
Belirtmemiş	9	8.5
Medeni durum		
Bekar	47	44.3
Evli	39	36.8
Boşanmış/ Eşini kaybetmiş	10	9.4
Eşi kendi ülkesinde	8	7.5
Belirtmemiş	2	1.9

Katılımcıların iltica sürecine ilişkin bilgi almak üzere ülkesinden ayrılma nedeni, mülteci statüsü tanınıp tanınmadığı, ne kadar süredir Türkiye’de bulunduğu, halen bir işi olup olmadığı ve Türkiye’de kalmaya devam etme isteği sorulmuştur. Bu sorulara verilen yanıtlar Çizelge 3.3’te özetlenmektedir.

Çizelge 3.3. Katılımcıların iltica sürecine ilişkin çeşitli değişkenler

Değişkenler	Sıklık (n=106)	Yüzde (%)
<i>İltica nedeni</i>		
Politik	45	42.5
Ekonomik	1	.9
Dini	29	27.4
LGBTT	6	5.7
Sosyal	5	4.7
Güvenlik/baskı/ölüm korkusu/tehdit	9	8.5
Diğer	9	8.5
Belirtmemiş	2	1.9
<i>Statü</i>		
Sığınmacı	66	62.3
Mülteci	39	36.8
Belirtmemiş	1	.9
<i>Türkiye’de bulunma süresi</i>		
1 yıldan daha az	34	31.1
1 yıl	23	21.7
2 yıl	21	19.8
3 yıl ve daha fazla	27	25.5
Belirtmemiş	1	.9
<i>Türkiye’de yaşadıkları şehir</i>		
Kayseri	19	17.9
Nevşehir	37	34.9
Çorum	18	17.0
Van	17	16.0
Amasya	2	1.9
Konya	1	.9
Afyon	6	5.7
Yozgat	6	5.7
<i>Çalışma durumu</i>		
Çalışıyor	13	12.3
Çalışmıyor	93	87.7
<i>Maddi destek</i>		
Almıyor	81	76.4
Kendi ülkesinden	7	6.6
BM den	9	8.5
Valilikten	7	6.6
STÖ’lerden	2	1.9
<i>Türkiye’de kalma isteği</i>		
İstiyor	13	12.3
İstemiyor	93	87.7

3.2.1. Psikososyal Gereksinimler ve Türkiye’de Karşılaşılan Güçlükler

Katılımcıların Gereksinim Belirleme Formu’nun ilk bölümünde yer alan barınma, beslenme, iş, giyecek, tıbbi sağlık hizmeti, eğitim, hukuki yardım, psikososyal yardım, tercüman ve sosyal çevre gereksinimlerinden almış oldukları puanların ortalama ve standart sapmaları Çizelge 3.4’te verilmektedir. Çizelgede de görüldüğü gibi, en fazla gereksinim duyulan alan tıbbi sağlık hizmeti olarak bildirilmiş; bunu sırası ile hukuki yardım, iş, beslenme, barınma, psikolojik yardım, eğitim, giyecek, sosyal çevre ve tercümana duyulan gereksinimin izlediği bulunmuştur.

Çizelge 3.4. Sığınmacı ve mültecilerin psikososyal gereksinimlerine ilişkin bulgular

Psikososyal Gereksinimler	\bar{x}	SS
Tıbbi sağlık hizmeti	1.63	.71
Hukuki yardım	1.44	.83
İş	1.40	.88
Beslenme	1.38	.83
Barınma	1.28	.92
Psikolojik yardım	1.20	.91
Eğitim	1.14	.93
Giyecek	1.07	.91
Sosyal Çevre	.94	.88
Tercüman	.93	.92

*Her bir madde 0, 1 ya da 2 puan aldığından, ortalamalar 2 puan üzerinden elde edilmiştir.

Katılımcıların Gereksinim Belirleme Formu'nun ikinci bölümünde yer alan 'Türkiye'de Karşılaştıkları Güçlükler' listesinden aldıkları puanlara ilişkin bulgular Çizelge 3.5'te verilmektedir.

Çizelge 3.5. Türkiye'de karşılaşılan güçlüklerle ilişkin bulgular

Karşılaşılan Güçlükler	\bar{X}	SS
İkametgâh harçlarının yüksek olması	1.71	.63
Resmi işlemlerin uzun zaman alması (mülteci statüsünün tanınmasına ilişkin işlemlerin uzun sürmesi)	1.66	.68
İlaç ve tedavi masraflarından payına düşeni karşılayamama	1.60	.73
Elverişsiz barınma koşulları	1.55	.69
Yaşamsal koşulların uygun olmaması	1.53	.73
Sigortasız ya da az ücretle çalıştırılma	1.52	.83
Sosyal desteğin olmaması	1.46	.81
Çalışma yaşamının dışında tutulma / Çalışma izni alamama	1.41	.81
Yasal hakları bilmeme	1.37	.83
Sağlıklı beslenememe	1.34	.79
Yaşadığı ülkenin dilini bilmeme	1.32	.88
Hukuki yardım ve avukat hakkına erişimde güçlük yaşama	1.32	.89
Sağlık hizmetlerinden yararlanamama	1.30	.86
Kamu hizmetlerinden yararlanamama	1.29	.86
Kamuoyunun bilgi sahibi olmaması	1.26	.88
Mesleğini icra edememe	1.24	.92
Sağlık hizmetlerinden nasıl yararlanacağını bilememe	1.23	.87
Resmi kurumlarda tercüman bulamama	1.19	.94
Yaşadığınız ülkeye uyum sağlamada güçlük	1.16	.87
Psikososyal desteğin olmaması	1.11	.91
Ailenizle iletişim kurmada zorluk yaşama	.97	.92
Etnik, politik ve dini anlaşmazlıklar yaşamak	.94	.87
Serbest dolaşma hakkının olmaması	.91	.89
Irkçılık	.79	.83
Suçlu muamelesi görme	.74	.83
Önyargı	.70	.82
Politik baskı	.65	.87
Medyada çıkan olumsuz haberler	.56	.76
Misafirhanelerdeki kötü koşullar	.51	.78
Dininin gereklerini uygulayamama (örneğin toplu ibadetin engellenmesi)	.43	.74
Cinsel yönelimden kaynaklı baskılar	.43	.76
Zorla eve dönüş tehdidi	.42	.73
Aile üyelerinizden ayrı düşmek (farklı şehirlere yerleştirilmek)	.39	.74
Tutuklanma ya da tutuklanma tehdidi	.27	.64
İnsan tacirleri	.26	.64
Fiziksel şiddet görme	.21	.56
Cinsel tacize uğrama	.14	.51
Evliliğe zorlanma	.09	.43
Kürtaja zorlanma	.07	.32
Fuhuşa zorlanma	.07	.32

* Her bir madde 0, 1 ya da 2 puan aldığından, ortalamalar 2 puan üzerinden elde edilmiştir.

Bulgular incelendiğinde ikametgâh harçlarının yüksek olması en çok karşılaşılan güçlük olarak görülürken; bunu sırası ile resmi işlemlerin uzun zaman alması, ilaç ve tedavi masraflarından payına düşeni karşılayamama ve elverişsiz barınma koşulları izlemektedir.

3.2.2. Araştırma Değişkenlerinin Cinsiyet Açısından Karşılaştırılması

Araştırma değişkenlerinin (psikososyal gereksinimler ve karşılaşılan güçlükler, stresle başa çıkma tarzları, algılanan sosyal destek, genel psikolojik belirtiler, geçmiş travma yaşantısı) cinsiyet açısından farklılaşıp farklılaşmadığını anlamak amacıyla bağımsız örneklem t-testi yapılmıştır. Bu analizin sonuçlarına ilişkin bulgular Çizelge 3.6'da verilmektedir.

Çizelge 3.6'da görüldüğü gibi, istatistiksel olarak anlamlı olmamakla birlikte, kadınlar ($X= 12.48$, $SS= 5.64$) psikososyal gereksinimler ölçeğinden, erkeklere ($X= 12.38$, $SS= 5.25$) göre yüksek puan alırken ($t= .09$), buna karşın Türkiye'de karşılaşılan güçlükler ölçeğinden erkekler ($X=38.5$, $SS= 12.08$) kadınlardan ($X= 35.54$, $SS= 14.77$) daha yüksek puan almıştır ($t= .91$). Erkeklerin etkili ve etkisiz başa çıkma alt ölçeklerinden (sırasıyla, $X=32.82$, $SS= 7.77$; $X= 18.67$, $SS=7.91$), kadınlara ($X= 30.44$, $SS= 10.46$; $X= 17.98$, $SS= 7.66$) oranla yüksek puan aldığı, ancak bu farkın anlamlı olmadığı görülmüştür (sırasıyla, $t= 1.25$, $t=.45$).

Sosyal destekten algılanan puanlar incelendiğinde; erkeklerin ($X= 39.68$, $SS= 17.48$) kadınlardan ($X= 35.15$, $SS= 19.62$) yüksek puan aldığı, ancak farkın anlamlı olmadığı görülmüştür ($t= 1.2$). Ölçeğin alt boyutlarından alınan puanlar

incelendiğinde; aileden algılanan sosyal destek boyutunda erkeklerin($X= 15.38$, $SS= 7.35$) kadınlardan ($X= 12.08$, $SS= 8.01$) anlamlı düzeyde yüksek puan aldığı ($t= 2.42$, $p<.001$), benzer şekilde arkadaşlardan algılanan sosyal destek boyutundan da erkeklerin($X= 12.31$, $SS= 7.16$) kadınlardan($X= 11.45$, $SS= 7.95$) yüksek puan aldığı ancak bu farkın anlamlı olmadığı görülmüştür ($t= .56$). Özel birinden algılanan sosyal destek boyutunda ise kadınların($X= 11.63$, $SS= 8.02$) erkeklerden ($X= 11.54$, $SS= 7.33$) yüksek puan aldığı ancak bu farkın anlamlı olmadığı görülmüştür ($t=.06$).

Genel psikolojik belirtiler açısından bakıldığında, kadınların ($X= 80.86$, $SS= 49.26$) Kısa Semptom Envanteri puanlarının erkeklerden ($X= 71.10$, $SS= 48.96$) daha yüksek olduğu, ancak farkın anlamlı olmadığı görülmektedir ($t= .99$). Benzer şekilde Kısa Semptom Envanterinin alt boyutları açısından karşılaştırıldığında, tüm alt ölçeklerde (anksiyete, depresyon, somatizasyon, hostilite, olumsuz benlik) kadınların (sırasıyla, $X= 20.02$, $SS= 13.07$; $X= 21.09$, $SS= 11.96$; $X= 13.07$, $SS= 9.49$; $X= 10.44$, $SS= 5.89$; $X= 16.25$, $SS= 11.91$) , erkeklerden (sırasıyla, $X= 17.47$, $SS= 13.36$; $X= 18.38$, $SS= 12.42$; $X= 10.58$, $SS= 9.08$; $X= 9.02$, $SS= 5.86$; $X=15.66$, $SS= 11.77$) yüksek puan aldığı, ancak görülen farkın anlamlı olmadığı (sırasıyla, $t= .96$, $t= 1.11$, $t= 1.33$, $t= 1.21$, $t= .25$) bulunmuştur. Travma Tarama Listesinden alınan toplam puana bakıldığında, benzer şekilde kadınların ($X= 21.35$, $SS= 2.43$) erkeklerden ($X= 21.33$, $SS= 2.17$) daha yüksek puan aldığı ancak bu farkın anlamlı olmadığı görülmüştür ($t= .04$).

Çizelge 3.6. Araştırma değişkenlerinin cinsiyet açısından karşılaştırılması

Değişkenler	Kadın		Erkek		t
	n= 40		n= 66		
	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS	
<i>Psikososyal gereksinimler</i>	12.48	5.64	12.38	5.25	.09
<i>Karşılaşılan güçlükler</i>	35.54	14.77	38.05	12.08	.91
<i>Etkili başa çıkma</i>	30.44	10.46	32.82	7.77	1.25
<i>Etkisiz başa çıkma</i>	17.98	7.66	18.67	7.91	.45
<i>Aileden algılanan sosyal destek</i>	12.08	8.01	15.83	7.35	2.42*
<i>Arkadaşlardan algılanan sosyal destek</i>	11.45	7.95	12.31	7.16	.56
<i>Özel birinden algılanan sosyal destek</i>	11.63	8.02	11.54	7.33	.06
<i>Algılanan sosyal destek (toplam puan)</i>	35.15	19.62	39.68	17.48	1.2
<i>Anksiyete</i>	20.02	13.07	17.47	13.36	.96
<i>Depresyon</i>	21.09	11.96	18.38	12.42	1.11
<i>Olumsuz benlik</i>	16.25	11.91	15.66	11.77	.25
<i>Somatizasyon</i>	13.07	9.49	10.58	9.08	1.33
<i>Hostilite</i>	10.44	5.89	9.02	5.86	1.21
<i>Genel psikolojik belirtiler (KSE toplam puan)</i>	80.86	49.26	71.10	48.96	.99
<i>TTL toplam puan</i>	21.35	2.43	21.33	2.17	.04

p < .001

3.2.3. Değişkenler Arası İlişkiler

Bu bölümde, değişkenler arasındaki ilişkileri anlamak ve katılımcıların ölçeklere verdikleri cevapların tutarlılığını görmek amacıyla değişkenler arası ilişkiler incelenmektedir (Bkz. Çizelge 3.7.).

Gereksinimler ile Türkiye’de karşılaşılan güçlükler arasında beklendiği gibi pozitif yönde bir ilişki olduğu görülmektedir ($r = .33$; $p < .01$). Stresle başa çıkma tarzları ile olan ilişkisine bakıldığında; istatistiksel olarak anlamlı olmamakla birlikte gereksinimler ile etkili başa çıkma tarzı arasında negatif ($r = -.13$); etkisiz başa çıkma tarzı arasında ise pozitif ($r = .19$) yönde bir ilişki olduğu görülmektedir. Bu değişkenin algılanan sosyal destek ile negatif yönde anlamlı düzeyde bir ilişkisi bulunmaktadır ($r = -.23$; $p < .05$). Genel belirtiler ile pozitif yönde ($r = .26$; $p < .01$) anlamlı düzeyde bir ilişkisi bulunurken; sığınma öncesi travma yaşantısı ile arasında anlamlı düzeyde bir ilişki bulunmamaktadır ($r = .03$). Türkiye’de karşılaşılan güçlükler ile etkili başa çıkma tarzı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunurken ($r = -.20$; $p < .05$); etkisiz başa çıkma tarzları ile arasında anlamlı düzeyde bir ilişki bulunmamaktadır ($r = .12$). Bu değişkenin algılanan sosyal destek ile negatif yönde, genel belirtiler ile pozitif yönde anlamlı düzeyde ilişkisi vardır (sırasıyla, $r = -.22$; $p < .05$, $r = .32$; $p < .001$). Sığınma öncesi travma yaşantısı ile anlamlı düzeyde ilişkisi bulunmamaktadır ($r = -.19$).

Stresle başa çıkma tarzlarına bakıldığında, etkili ve etkisiz başa çıkma tarzları arasında anlamlı düzeyde bir ilişki olmadığı görülmektedir ($r = .13$). Etkili başa çıkma tarzı ile algılanan sosyal destek arasında anlamlı düzeyinde bir ilişki görülmezken ($r = .14$); genel belirtiler ile negatif yönde anlamlı düzeyde ilişkisi olduğu görülmektedir ($r = -.25$; $p < .05$). Sığınma öncesi travma yaşantısı ile arasında ise anlamlı düzeyde ilişki bulunmamaktadır ($r = -.08$). Etkisiz başa çıkma tarzının algılanan sosyal destek ile negatif yönde, genel belirtiler ile ise pozitif yönde anlamlı düzeyde bir ilişkisi vardır (sırasıyla, $r = -.20$, $r = .56$; $p < .01$). Bu değişkenin sığınma öncesi travma

yaşantısı ile negatif yönde ancak istatistiksel olarak anlamlı olmayan ilişkiye sahip olduğu görülmektedir ($r=-.02$).

Sosyal desteğin genel belirtiler ile ilişkisi negatif yönde ve anlamlı düzeydedir ($r= -.42$; $p<.01$). Değişkenin sığınma öncesi travma yaşantısı ile anlamlı düzeyde bir ilişkisi bulunmamaktadır ($r=.02$). Genel belirtiler ile sığınma öncesi travma yaşantısı arasında ise anlamlı düzeyde bir ilişki olmadığı görülmektedir ($r=.06$).

Çizelge 3.7. Değişkenler arası ilişkiler

Değişken	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
(1)Psikososyal Gereksinimler	.33**	-.13	.19	-.23*	.26**	.03
(2) Güçlükler		-.20*	.12	-.22*	.32**	-.19
(3) Etkili başa çıkma			.13	.14	-.25*	-.08
(4) Etkisiz başa çıkma				-.20**	.56**	-.02
(5) Algılanan sosyal destek (ÇBASD)					-.42**	.02
(6) Genel psikolojik belirtiler (KSE)						.06
(7) Sığınma öncesi travma yaşantısı (TTL)						1.00

* $p < .05$, ** $p < .01$

3.2.4. Genel Psikolojik Belirtileri Yordayan Değişkenler

İran'dan gelen sığınmacı ve mültecilerde genel psikolojik belirtileri yordayan değişkenleri belirlemek amacıyla, yordayıcı değişkenler olarak yaş ve eğitim durumu, koşullara ilişkin değişkenler (birlikte yaşanan birey sayısı, Türkiye'de

bulunma süresi), travma tarama listesi toplam puanı, gereksinim belirleme formunun iki alt ölçeği (gereksinimler ve karşılaşılan güçlükler alt ölçekleri), stresle başa çıkma tarzları ölçeğinin iki alt ölçeği (etkili ve etkisiz başa çıkma tarzları) ve çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeğinin üç alt ölçeği (aile, arkadaş ve özel birinden alınan sosyal destek alt ölçekleri) alınmıştır. Regresyon denklemine sırasıyla birinci adımda yaş, ikinci adımda koşullara ilişkin değişkenler, üçüncü adımda travma tarama listesi toplam puanı, dördüncü adımda gereksinim belirleme formu alt ölçekleri, beşinci adımda başa çıkma tarzları, altıncı adımda algılanan sosyal destek alt ölçekleri ayrı bloklar halinde alınmıştır. Bu hiyerarşik regresyon analizinin aşamaları Şekil 3.1.'de verilmektedir.

Yordanan Değişken
Genel Psikolojik Belirtiler (Kısa Semptom Envanteri toplam puanı)
Yordayıcı Değişkenler (denkleme giriş sırasına göre)
Yaş, eğitim
Koşullarla İlişkili Değişkenler (birlikte yaşanan birey sayısı, Türkiye’de bulunma süresi)
Geçmiş Travma Öyküsü (Travma Tarama Listesinden alınan toplam puan)
Gereksinimler Türkiye’de karşılaşılan güçlükler
Stresle etkili başa çıkma tarzları Stresle etkisiz başa çıkma tarzları
Aileden algılanan sosyal destek Arkadaşlardan algılanan sosyal destek Özel birinden algılanan sosyal destek

Şekil 3.1. Ruh sağlığına ilişkin genel belirtileri yordayan değişkenlere ilişkin hiyerarşik regresyon analizi aşamaları

Sığınmacı ve mültecilerin genel psikolojik belirtilerini yordayan değişkenlere ilişkin hiyerarşik regresyon analizi sonuçları Çizelge 3.8’de verilmektedir. Çizelgede görüldüğü gibi, psikolojik belirtileri yordayan ilk değişken olarak, ikinci blokta denkleme giren ‘birlikte yaşanan birey sayısı’ bulunmuştur ve bu değişkenin açıkladığı varyans % 10’dur (F= 8.57; sd= 1-70; p<.01). Beşinci blokta denkleme eklenen ‘etkisiz başaçıkma’ değişkeni ile açıklanan toplam varyans %37’ye yükseltmiştir (F= 21.58; sd= 2-69; p<.001). Aynı blokta denkleme giren ‘etkili başaçıkma’ değişkeni ile açıklanan toplam varyans %52’ye yükseltmiştir (F= 26.64; sd= 3-68; p<.001). Denkleme son blokta eklenen ‘aileden algılanan sosyal destek’ ile açıklanan varyans %54’e (F=22.20; sd=4-67; p<.001) ulaşmıştır.

Çizelge 3.8. Kısa Semptom Envanteri’nden alınan puanların yordanmasına ilişkin hiyerarşik regresyon analizi sonuçları

Değişken (Denkleme giriş sırasına göre)	B	Beta	R ² değ.	Uyarlanmış R ²	Hata Varyansı (s.d)	F
<i>Birlikte yaşadığı birey sayısı</i>	-7.66	-.29	.11	.10	46.44 (1-70)	8.57*
<i>Etkisiz başaçıkma</i>	3.15	.54	.39	.37	38.87 (2-69)	21.58**
<i>Etkili başaçıkma</i>	-1.86	-.37	.54	.52	33.85 (3-68)	26.64**
<i>Aileden algılanan sosyal destek</i>	-1.22	-.19	.57	.54	32.98 (4-67)	22.20**

* p< .01, **p<.001

3.3. Irak Menşeli Katılımcılara İlişkin Bulgular

Irak'tan ülkemize sığınma-iltica amacıyla gelen katılımcıların yaş uzamı 18-65 arasında değişmektedir ve yaş ortalaması 31.59'dur (SS= 12.52). Katılımcıların 123'ü (%58.6) erkek, 76'sı (%) kadındır. Eğitim düzeyini öğrenmeye yönelik soruya verilen yanıtlara göre, katılımcıların 97'si (%46.2) ilkokul veya ortaokul mezunu; 14'ü (%6.7) lise mezunu; 28'i (%13.3) üniversite mezunu ya da lisansüstü dereceye sahiptir. Medeni durumları açısından incelendiğinde katılımcıların 89'unun (%42) bekâr; 103'ünün (%49) evli; 7'sinin (%3.3) boşanmış veya eşini kaybetmiş olduğu görülmektedir. Ayrıca 2 kişinin (%1) eşi halen kendi ülkesinde bulunmaktadır.

Çizelge 3.9. Irak menşeli katılımcılara ilişkin demografik değişkenler

<i>Değişkenler</i>	<i>Sıklık (N=210)</i>	<i>Yüzde (%)</i>
<i>Yaş</i>		
18-24	69	32.9
25-35	61	29
36-65	61	29
Belirtmemiş	19	9
<i>Cinsiyet</i>		
Kadın	76	36.2
Erkek	123	58.6
Belirtmemiş	11	5.2
<i>Eğitim durumu</i>		
İlkokul / ortaokul	97	46.2
Lise	14	6.7
Üniversite / yüksek lisans	28	13.3
Belirtmemiş	71	33.8
<i>Medeni durum</i>		
Bekar	89	42
Evli	103	49
Boşanmış/ Eşini kaybetmiş	7	3.3
Eşi kendi ülkesinde	2	1
Belirtmemiş	9	4.3

Katılımcıların iltica sürecine ilişkin bilgi almak üzere ülkesinden ayrılma nedeni, mülteci statüsü tanınıp tanınmadığı, ne kadar süredir Türkiye’de bulunduğu, halen bir işi olup olmadığı ve Türkiye’de kalmaya devam etme isteği sorulmuştur. Bu sorulara verilen yanıtlar Çizelge 3.10’da özetlenmektedir.

Çizelge 3.10. Katılımcıların iltica sürecine ilişkin çeşitli değişkenler

Değişkenler	Sıklık (n=210)	Yüzde (%)
<i>İltica nedeni</i>		
Politik	13	6.2
Ekonomik	98	46.7
Dini	9	4.3
LGBTT		
Sosyal	2	1
Güvenlik/baskı/ölüm korkusu/tehdit	44	21
Ziyaret	2	1
Diğer	39	18.6
Belirtmemiş	3	1.4
<i>Statü</i>		
Sığınmacı	62	29.5
Mülteci	74	35.2
Belirtmemiş	74	35.2
<i>Türkiye’de bulunma süresi</i>		
1 yıldan daha az	88	41.9
1 yıl	66	31.4
2 yıl	26	12.4
3 yıl ve daha fazla	4	1.9
Belirtmemiş	26	12.4
<i>Türkiye’de yaşadıkları şehir</i>		
Çorum	40	19
Amasya	6	2.9
Afyon	23	11
Yozgat	2	1
Tokat	139	66.2
<i>Çalışma durumu</i>		
Çalışıyor	21	10
Çalışmıyor	189	90
<i>Maddi destek</i>		
Almıyor	175	83.3
Kendi ülkesinden	0	0
BM den	6	2.9
Valilikten	6	2.9
STÖ’lerden	3	1.4
Belirtmemiş	20	9.5
<i>Türkiye’de kalma isteği</i>		
İstiyor	3	1.4
İstemiyor	196	93.3
Belirtmemiş	11	5.2

3.3.1. Psikososyal Gereksinimler ve Türkiye’de Karşılaşılan Güçlükler

Katılımcıların Gereksinim Belirleme Formu’nun ilk bölümünde yer alan barınma, beslenme, iş, giyecek, tıbbi sağlık hizmeti, eğitim, hukuki yardım, psikososyal yardım, tercüman ve sosyal çevre gereksinimlerinden almış oldukları puanların ortalama ve standart sapmaları Çizelge 3.11’de verilmektedir. Çizelgede de görüldüğü gibi, en fazla gereksinim duyulan alan iş olarak bildirilmiş; bunu sırası ile beslenme, tıbbi sağlık hizmeti, barınma, psikolojik yardım, eğitim, sosyal çevre, hukuki yardım, giyecek ve tercüman gereksiniminin izlediği bulunmuştur.

Çizelge 3.11. Sığınmacı ve mültecilerin psikososyal gereksinimlerine ilişkin bulgular

Psikososyal Gereksinimler	X	SS
İş	1.80	.59
Beslenme	1.79	.52
Tıbbi sağlık hizmeti	1.72	.62
Barınma	1.69	.69
Psikolojik yardım	1.65	.70
Eğitim	1.63	.71
Sosyal Çevre	1.54	.80
Hukuki yardım	1.51	.80
Giyecek	1.50	.77
Tercüman	1.40	.86

*Her bir madde 0, 1 ya da 2 puan aldığından, ortalamalar 2 puan üzerinden elde edilmiştir.

Katılımcıların Gereksinim Belirleme Formu'nun ikinci bölümünde yer alan 'Türkiye'de Karşılaştıkları Güçlükler' listesinden aldıkları puanlara ilişkin bulgular Çizelge 3.12'de verilmektedir.

Çizelge 3.12. Türkiye'de karşılaşılan güçlüklerle ilişkin bulgular

Karşılaşılan Güçlükler	X	SS
İlaç ve tedavi masraflarından payına düşeni karşılayamama	1.60	.73
İkametgâh harçlarının yüksek olması	1.57	.74
Yaşamsal koşulların uygun olmaması	1.56	.74
Resmi işlemlerin uzun zaman alması (mülteci statüsünün tanınmasına ilişkin işlemlerin uzun sürmesi)	1.51	.82
Kamuoyunun bilgi sahibi olmaması	1.43	.79
Elverişsiz barınma koşulları	1.37	.86
Çalışma yaşamının dışında tutulma / Çalışma izni alamama	1.37	.87
Yaşadığı ülkenin dilini bilmeme	1.30	.90
Resmi kurumlarda tercüman bulamama	1.25	.90
Misafirhanelerdeki kötü koşullar	1.21	.92
İrkçilik	1.19	.97
Suçlu muamelesi görme	1.13	.99
Aile üyelerinizden ayrı düşmek (farklı şehirlere yerleştirilmek)	1.09	.98
Yasal hakları bilmeme	.91	.95
Serbest dolaşma hakkının olmaması	.81	.94
Sosyal desteğin olmaması	.66	.86
Yaşadığınız ülkeye uyum sağlamada güçlük	.60	.83
Sağlık hizmetlerinden nasıl yararlanacağını bilememe	.60	.83
Sağlıklı beslenememe	.59	.80
Psikososyal desteğin olmaması	.48	.79
Sağlık hizmetlerinden yararlanamama	.47	.75
Evliliğe zorlanma	.40	.78
Mesleğini icra edememe	.39	.71
Ailenizle iletişim kurmada zorluk yaşama	.37	.72
Kamu hizmetlerinden yararlanamama	.36	.67
Medyada çıkan olumsuz haberler	.33	.66
Sigortasız ya da az ücretle çalıştırılma	.32	.67
Hukuki yardım ve avukat hakkına erişimde güçlük yaşama	.28	.63
Cinsel tacize uğrama	.27	.68
Fiziksel şiddet görme	.21	.60
Dininin gereklerini uygulayamama (örneğin toplu ibadetin engellenmesi)	.17	.55
Etnik, politik ve dini anlaşmazlıklar yaşamak	.14	.48
Kürtaja zorlanma	.13	.49
Zorla eve dönüş tehdidi	.12	.45
Fuhuşa zorlanma	.12	.48
Önyargı	.11	.41
Politik baskı	.11	.41
İnsan tacirleri	.11	.41
Cinsel yönelimden kaynaklı baskılar	.08	.34
Tutuklanma ya da tutuklanma tehdidi	.06	.33

*Her bir madde 0, 1 ya da 2 puan aldığından, ortalamalar 2 puan üzerinden elde edilmiştir.

Bulgular incelendiğinde ilaç ve tedavi masraflarından payına düşeni karşılayamama en çok karşılaşılan güçlük olarak görülürken; bunu sırası ile ikametgâh harçlarının yüksek olması, yaşamsal koşulların uygun olmaması ve resmi işlemlerin uzun zaman alması izlemektedir.

3.3.2. Araştırma Değişkenlerinin Cinsiyet Açısından Karşılaştırılması

Araştırma değişkenlerinin (psikososyal gereksinimler ve karşılaşılan güçlükler, stresle başa çıkma tarzları, algılanan sosyal destek, genel psikolojik belirtiler, geçmiş travma yaşantısı) cinsiyet açısından farklılaşıp farklılaşmadığını anlamak amacıyla bağımsız örneklem t-testi yapılmıştır. Bu analizin sonuçlarına ilişkin bulgular Çizelge 3.13’de verilmektedir.

Çizelge 3.13’te görüldüğü gibi, kadınlar psikososyal gereksinimler ve karşılaşılan güçlükler alt ölçeklerinden (sırasıyla, $X= 16.32$, $SS= 4.77$; $X= 27.39$, $SS= 11.33$), erkeklere ($X= 16.18$, $SS= 4.86$; $X= 26.49$, $SS= 10.50$) göre daha yüksek puan aldığı ancak bu farkın anlamlı olmadığı görülmüştür (sırasıyla, $t= .20$, $t= .55$). Erkeklerin etkili ve etkisiz başa çıkma alt ölçeklerinden (sırasıyla, $X=24.66$, $SS= 23.69$; $X= 19.22$, $SS=6.06$), kadınlara ($X= 20.91$, $SS= 10.17$; $X= 18.05$, $SS= 5.98$) oranla yüksek puan aldığı, ancak bu farkın anlamlı olmadığı görülmüştür (sırasıyla, $t= 1.54$, $t= 1.34$).

Sosyal destekten algılanan toplam puan ve alt boyutlarından (aileden algılanan sosyal destek, arkadaşlardan algılanan sosyal destek, özel birinden algılanan sosyal destek) alınan puanlar incelendiğinde; erkeklerin (sırasıyla, $X=$

64.60, SS= 17.92; X= 24.71, SS= 5.54; X= 18.91, SS= 6.07; X= 20.98, SS= 8.51) kadınlardan (X= 62.35, SS= 20.22; X= 24.10, SS= 6.30; X= 17.70, SS= 6.80; X= 20.54, SS= 9.07) yüksek puan aldığı, ancak farkın anlamlı olmadığı görülmüştür (t= .80, t= .69, t= 1.26, t= .34).

Genel psikolojik belirtiler açısından bakıldığında, kadınların (X= 43.53, SS= 24.26) Kısa Semptom Envanteri puanlarının erkeklerden (X= 41.43, SS= 19.08) daha yüksek olduğu, ancak farkın anlamlı olmadığı görülmektedir (t= .64). Benzer şekilde Kısa Semptom Envanterinin alt boyutları açısından karşılaştırıldığında, anksiyete alt ölçeğinden erkeklerin (X= 10.61, S= 5.64) kadınlardan (X= 10.60, S= 7.37) daha yüksek puan aldığı (t= .004); depresyon, somatizasyon, hostilite, olumsuz benlik alt ölçeklerinden ise kadınların (sırasıyla, X= 12.74, SS= 6.65; X= 5.08, SS= 5.41; X= 5.05, SS= 3.55; X= 10.06, SS= 5.93), erkeklerden (sırasıyla, X= 12.06, SS= 5.64; X= 4.26, SS= 4.54; X= 4.52, SS= 2.62; X= 9.99, SS= 5.64) yüksek puan aldığı, ancak görülen farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur (sırasıyla, t= .75, t=1.10, t= 1.13, t= .08). Travma Tarama Listesinden alınan toplam puana bakıldığında, benzer şekilde kadınların (X= 22.90, SS= 1.85) erkeklerden (X= 22.74, SS= 1.96) daha yüksek puan aldığı ancak bu farkın anlamlı olmadığı görülmüştür (t= .56).

Çizelge 3.13. Araştırma Değişkenlerinin Cinsiyet Açısından Karşılaştırılması

Değişkenler	Kadın		Erkek		t
	n= 76		n= 123		
	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS	
<i>Psikososyal gereksinimler</i>	16.32	4.77	16.18	4.86	.20
<i>Karşılaşılan güçlükler</i>	27.39	11.73	26.49	10.50	.55
<i>Etkili başa çıkma</i>	20.91	10.17	24.66	23.69	1.54
<i>Etkisiz başa çıkma</i>	18.05	5.98	19.22	6.06	1.34
<i>Aileden algılanan sosyal destek</i>	24.10	6.30	24.71	5.54	.69
<i>Arkadaşlardan algılanan sosyal destek</i>	17.70	6.80	18.91	6.07	1.26
<i>Özel birinden algılanan sosyal destek</i>	20.54	9.07	20.98	8.51	.34
<i>Algılanan sosyal destek (toplam puan)</i>	62.35	20.22	64.60	17.92	.80
<i>Anksiyete</i>	10.60	7.37	10.61	5.64	.004
<i>Depresyon</i>	12.74	6.65	12.06	5.64	.75
<i>Olumsuz benlik</i>	10.06	5.93	9.99	5.64	.08
<i>Somatizasyon</i>	5.08	5.41	4.26	4.54	1.10
<i>Hostilite</i>	5.05	3.55	4.52	2.62	1.13
<i>Genel psikolojik belirtiler (KSE toplam puan)</i>	43.53	24.26	41.43	19.08	.64
<i>TTL toplam puan</i>	22.90	1.85	22.74	1.96	.56

p < .001

3.3.3. Değişkenler Arası İlişkiler

Bu bölümde, değişkenler arasındaki ilişkileri anlamak ve katılımcıların ölçeklere verdikleri cevapların tutarlılığını görmek amacıyla değişkenler arası ilişkiler incelenmektedir (Bkz. Çizelge 3.14.).

Gereksinimler ile Türkiye’de karşılaşılan güçlükler arasında beklendiği gibi pozitif yönde anlamlı düzeyde bir ilişki olduğu görülmektedir ($r=.20$; $p<.01$). Stresle başa çıkma tarzları ile olan ilişkisine bakıldığında; etkili başa çıkma tarzı ile arasında negatif yönde anlamlı düzeyde bir ilişki olduğu görülürken ($r= -.26$; $p<.01$); etkisiz başa çıkma tarzı arasında ise istatistiksel olarak anlamlı olmamakla birlikte negatif ($r= -.10$) yönde bir ilişki olduğu görülmektedir. Bu değişkenin algılanan sosyal destek ile pozitif yönde anlamlı düzeyde bir ilişkisi bulunmaktadır ($r= .24$; $p<.01$). Genel belirtiler ile negatif yönde, sığınma öncesi travma yaşantısı ile ise pozitif yönde anlamlı düzeyde bir ilişkisi bulunmaktadır (sırasıyla, $r= -.19$, $r=.50$; $p<.01$). Türkiye’de karşılaşılan güçlükler ile etkili başa çıkma tarzı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunurken ($r= -.22$; $p<.01$); etkisiz başa çıkma tarzları ile arasında pozitif yönde bir ilişki bulunmamaktadır ($r= .15$; $p<.05$). Bu değişkenin istatistiksel olarak anlamlı olmamakla birlikte algılanan sosyal destek ve genel belirtiler ile pozitif yönde, sığınma öncesi travma yaşantısı ile ise negatif yönde ilişkisi vardır (sırasıyla, $r= .04$, $r=.08$, $r= -.07$).

Stresle başa çıkma tarzlarına bakıldığında, etkili ve etkisiz başa çıkma tarzları arasında pozitif yönde anlamlı düzeyde bir ilişki olduğu görülmektedir ($r= .22$; $p<.01$). Etkili başa çıkma tarzı ile algılanan sosyal destek arasında negatif yönde anlamlı düzeyinde bir ilişki görülürken ($r= -.26$; $p<.01$); genel belirtiler ile anlamlı düzeyde bir ilişki bulunmamaktadır ($r= .06$). Sığınma öncesi travma yaşantısı ile arasında ise negatif yönde anlamlı düzeyde bir ilişki bulunmaktadır ($r=-.31$; $p<.01$). Etkisiz başa çıkma tarzının algılanan sosyal destek ve genel belirtiler ile pozitif yönde anlamlı düzeyde bir ilişkisi bulunmaktadır (sırasıyla, $r=.14$, $r=.15$; $p<.05$). Bu

değişkenin sığınma öncesi travma yaşantısı ile arasında anlamlı düzeyde bir ilişki bulunmamaktadır ($r=-.07$).

Algılanan sosyal desteğin genel belirtiler ile ilişkisi negatif yönde ($r= -.15$; $p<.05$); sığınma öncesi travma yaşantısı ile ise pozitif yönde ($r= .36$; $p<.01$); anlamlı düzeydedir Değişkenin anlamlı düzeyde bir ilişkisi bulunmamaktadır ($r=.02$). Genel belirtiler ile sığınma öncesi travma yaşantısı arasında ise negatif yönde anlamlı düzeyde bir ilişki olduğu görülmektedir ($r= -.27$; $p<.01$).

Çizelge 3.14. Değişkenler arası ilişkiler

Değişken	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
(1)Psikososyal Gereksinimler	.20**	-.26**	-.10	.24**	-.19**	.50**
(2) Güçlükler		-.22**	.15*	.04	.08	-.07
(3) Etkili başa çıkma			.22**	-.26**	.06	-.31**
(4) Etkisiz başa çıkma				.14*	.15*	-.07
(5) Algılanan sosyal destek (ÇBASD)					-.15*	.36**
(6) Genel psikolojik belirtiler (KSE)						-.27**
(7) Sığınma öncesi travma yaşantısı (TTL)						1.00

* $p < .05$, ** $p < .01$

3.3.4. Genel Psikolojik Belirtileri Yordayan Değişkenler

Sığınmacı ve mültecilerde genel psikolojik belirtileri yordayan değişkenleri belirlemek amacıyla, yordayıcı değişkenler olarak yaş ve eğitim durumu, koşullara ilişkin değişkenler (birlikte yaşanan birey sayısı, Türkiye’de bulunma süresi), travma

tarama listesi toplam puanı, gereksinim belirleme formunun iki alt ölçeği (gereksinimler ve karşılaşılan güçlükler alt ölçekleri), stresle başa çıkma tarzları ölçeğinin iki alt ölçeği (etkili ve etkisiz başa çıkma tarzları) ve çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeğinin üç alt ölçeği (aile, arkadaş ve özel birinden alınan sosyal destek alt ölçekleri) alınmıştır. Regresyon denkleminde sırasıyla birinci adımda yaş, ikinci adımda koşullara ilişkin değişkenler, üçüncü adımda travma tarama listesi toplam puanı, dördüncü adımda gereksinim belirleme formu alt ölçekleri, beşinci adımda başa çıkma tarzları, altıncı adımda algılanan sosyal destek alt ölçekleri ayrı bloklar halinde alınmıştır. Bu hiyerarşik regresyon analizinin aşamaları Şekil 3.2’de verilmektedir.

Yordanan Değişken
Genel Psikolojik Belirtiler (Kısa Semptom Envanteri toplam puanı)
Yordayıcı Değişkenler (denkleme giriş sırasına göre)
Yaş, eğitim
Koşullarla İlişkili Değişkenler (birlikte yaşanan birey sayısı, Türkiye’de bulunma süresi)
Geçmiş Travma Öyküsü (Travma Tarama Listesinden alınan toplam puan)
Gereksinimler Türkiye’de karşılaşılan güçlükler
Stresle etkili başa çıkma tarzları Stresle etkisiz başa çıkma tarzları
Aileden algılanan sosyal destek Arkadaşlardan algılanan sosyal destek Özel birinden algılanan sosyal destek

Şekil 3.2. Ruh sağlığına ilişkin genel belirtileri yordayan değişkenlere ilişkin hiyerarşik regresyon analizi aşamaları

Sığınmacı ve mültecilerin genel psikolojik belirtilerini yordayan değişkenlere ilişkin hiyerarşik regresyon analizi sonuçları Çizelge 3.13'te verilmektedir. Çizelgede görüldüğü gibi, psikolojik belirtileri yordayan ilk değişken olarak, üçüncü blokta denkleme giren 'Travma Tarama Listesi toplam puanı' bulunmuştur ve bu değişkenin açıkladığı varyans % 05'dir (F= 5.98; sd= 1-100; p<.05). Denklem dördüncü blokta giren değişkenlerden 'Türkiye'de karşılaşılan güçlükler' ile de açıklanan varyans %13'e (F= 8.34; sd= 2-99; p<.001) ulaşmıştır.

Çizelge 3.15. Kısa Semptom Envanteri'nden alınan puanların yordanmasına ilişkin hiyerarşik regresyon analizi sonuçları

Değişken (Denkleme giriş sırasına göre)	B	Beta	R ² değ.	Uyarlanmış R ²	Hata Varyansı (s.d)	F
<i>Sığınma öncesi travma deneyimi</i>	-1.94	-.23	.06	.05	17.37 (1-100)	5.98*
<i>Türkiye'de karşılaşılan güçlükler</i>	.56	.30	.14	.13	16.63 (2-99)	8.34**

*p<.05 **p<.001

3.4. Diğer Ülkelerden Gelen Katılımcılara İlişkin Bulgular

Afganistan, Somali, Suriye, Ürdün ve Sudan'dan ülkemize sığınma-iltica amacıyla gelen katılımcıların yaş uzamı 18-65 arasında değişmektedir ve yaş ortalaması 28.13'tür (SS= 11.62). Katılımcıların 21'i (%60) erkek, 13'ü (%37.1) kadındır. Eğitim düzeyini öğrenmeye yönelik soruya verilen yanıtlara göre, katılımcıların 23'ü (%65.7) ilkokul veya ortaokul mezunu; 6'sı (%17.1) lise mezunu; 2'si (%5.7) üniversite mezunu ya da lisansüstü dereceye sahiptir. Medeni durumları

açısından incelendiğinde katılımcıların 19'unun (%54.3) bekâr; 10'unun (%28.6) evli; 4'ünün (%11.4) boşanmış veya eşini kaybetmiş olduğu görülmektedir. Ayrıca 2 kişinin (%5.7) eşi halen kendi ülkesinde bulunmaktadır.

Çizelge 3.16. Diğer menşe ülkeli katılımcılara ilişkin demografik değişkenler

<i>Değişkenler</i>	<i>Sıklık (N=35)</i>	<i>Yüzde (%)</i>
<i>Yaş</i>		
18-24	18	51.4
25-35	5	14.3
36-65	9	25.7
Belirtmemiş	3	8.6
<i>Cinsiyet</i>		
Kadın	13	37.1
Erkek	21	60
Belirtmemiş	1	2.9
<i>Eğitim durumu</i>		
İlkokul / ortaokul	23	65.7
Lise	6	17.1
Üniversite / yüksek lisans	2	5.7
Belirtmemiş	4	11.4
<i>Medeni durum</i>		
Bekar	19	54.3
Evli	10	28.6
Boşanmış/ Eşini kaybetmiş	4	11.4
Eşi kendi ülkesinde	2	5.7

Katılımcıların iltica sürecine ilişkin bilgi almak üzere ülkesinden ayrılma nedeni, mülteci statüsü tanınıp tanınmadığı, ne kadar süredir Türkiye'de bulunduğu, halen bir işi olup olmadığı ve Türkiye'de kalmaya devam etme isteği sorulmuştur. Bu sorulara verilen yanıtlar Çizelge 2.2'de özetlenmektedir.

Çizelge 3.17. Katılımcıların iltica sürecine ilişkin çeşitli değişkenler

Değişkenler	Sıklık (n=35)	Yüzde (%)
<i>Menşe ülke</i>		
Afganistan	25	71.4
Somali	5	14.3
Suriye	3	8.6
Ürdün	1	2.9
Sudan	1	2.9
<i>İltica nedeni</i>		
Politik	11	31.4
Ekonomik	2	5.7
Dini	2	5.7
Aile	1	2.9
Sosyal	2	5.7
Güvenlik/baskı/ölüm korkusu/tehdit	13	37.1
Diğer	4	11.4
<i>Statü</i>		
Sığınmacı	21	60
Mülteci	10	28.6
Belirtmemiş	4	88.6
<i>Türkiye’de bulunma süresi</i>		
1 yıldan daha az	7	20
1 yıl	4	11.4
2 yıl	10	28.6
3 yıl ve daha fazla	13	37.1
Belirtmemiş	1	2.9
<i>Türkiye’de yaşadıkları şehir</i>		
Van	25	71.4
Yozgat	5	14.3
Tokat	2	5.7
İzmir	2	5.7
Belirtmemiş	1	2.9
<i>Çalışma durumu</i>		
Çalışıyor	6	17.1
Çalışmıyor	29	82.9
<i>Maddi destek</i>		
Almıyor	27	77.1
BM den	4	11.4
Valilikten	1	2.9
STÖ’lerden	3	8.6
<i>Türkiye’de kalma isteği</i>		
İstiyor	14	40
İstemiyor	21	60

3.4.1. Psikososyal Gereksinimler ve Türkiye’de Karşılaşılan Güçlükler

Katılımcıların Gereksinim Belirleme Formu’nun ilk bölümünde yer alan barınma, beslenme, iş, giyecek, tıbbi sağlık hizmeti, eğitim, hukuki yardım, psikososyal yardım, tercüman ve sosyal çevre gereksinimlerinden almış oldukları puanların ortalama ve standart sapmaları Çizelge 3.18’de verilmektedir. Çizelgede de görüldüğü gibi, en fazla gereksinim duyulan alan hukuki yardım olarak bildirilmiş; bunu sırası ile barınma, tıbbi sağlık hizmeti, iş, psikolojik yardım, beslenme ve giyecek, eğitim ve sosyal çevre, tercümanın izlediği bulunmuştur.

Çizelge 3.18. Sığınmacı ve mültecilerin psikososyal gereksinimlerine ilişkin bulgular

Psikososyal Gereksinimler	X	SS
Hukuki yardım	1.74	.56
Barınma	1.69	.63
Tıbbi sağlık hizmeti	1.63	.69
İş	1.57	.82
Psikolojik yardım	1.51	.78
Beslenme	1.49	.78
Giyecek	1.49	.78
Eğitim	1.46	.82
Sosyal Çevre	1.46	.78
Tercüman	.97	.92

* Her bir madde 0, 1 ya da 2 puan aldığından, ortalamalar 2 puan üzerinden elde edilmiştir.

Katılımcıların Gereksinim Belirleme Formu'nun ikinci bölümünde yer alan 'Türkiye'de Karşılaştıkları Güçlükler' listesinden aldıkları puanlara ilişkin bulgular Çizelge 3.19'da verilmektedir.

Çizelge 3.19. Türkiye'de karşılaşılan güçlüklerle ilişkin bulgular

Karşılaşılan Güçlükler	X	SS
Resmi işlemlerin uzun zaman alması (mülteci statüsünün tanınmasına ilişkin işlemlerin uzun sürmesi)	1.77	.55
Yaşamsal koşulların uygun olmaması	1.63	.60
Elverişsiz barınma koşulları	1.60	.70
İkametgâh harçlarının yüksek olması	1.60	.70
Hukuki yardım ve avukat hakkına erişimde güçlük yaşama	1.60	.78
Yaşadığınız ülkeye uyum sağlamada güçlük	1.54	.82
Sağlıklı beslenememe	1.37	.88
İlaç ve tedavi masraflarından payına düşeni karşılayamama	1.34	.87
Yasal hakları bilmeme	1.34	.94
Sigortasız ya da az ücretle çalıştırılma	1.29	.93
Mesleğini icra edememe	1.26	.89
Yaşadığı ülkenin dilini bilmeme	1.26	.92
Resmi kurumlarda tercüman bulamama	1.26	.95
Sağlık hizmetlerinden nasıl yararlanacağını bilememe	1.23	.88
Çalışma yaşamının dışında tutulma / Çalışma izni alamama	1.20	.93
Kamuoyunun bilgi sahibi olmaması	1.20	.96
Serbest dolaşma hakkının olmaması	1.09	.95
Psikososyal desteğin olmaması	1.09	.89
Sağlık hizmetlerinden yararlanamama	1.06	.91
Sosyal desteğin olmaması	.91	.92
Dininin gereklerini uygulayamama (örneğin toplu ibadetin engellenmesi)	.91	.98
Kamu hizmetlerinden yararlanamama	.83	.86
Ailenizle iletişim kurmada zorluk yaşama	.80	.93
Medyada çıkan olumsuz haberler	.74	.89
Misafirhanelerdeki kötü koşullar	.74	.85
Etnik, politik ve dini anlaşmazlıklar yaşamak	.60	.81
Önyargı	.60	.81
İrkçilik	.43	.74
Suçlu muamelesi görme	.43	.78
Aile üyelerinizden ayrı düşmek (farklı şehirlere yerleştirilmek)	.40	.78
Cinsel yönelimden kaynaklı baskılar	.34	.73
İnsan tacirleri	.26	.56
Tutuklanma ya da tutuklanma tehdidi	.26	.56
Zorla eve dönüş tehdidi	.23	.49
Evliliğe zorlanma	.09	.37
Cinsel tacize uğrama	.09	.37
Kürtaja zorlanma	.09	.37
Politik baskı	.06	.24
Fiziksel şiddet görme	.06	.24
FuHuşa zorlanma	.03	.17

* Her bir madde 0, 1 ya da 2 puan aldığından, ortalamalar 2 puan üzerinden elde edilmiştir.

Bulgular incelendiğinde resmi işlemlerin uzun zaman alması en çok karşılaşılan güçlük olarak görülürken; bunu sırası ile yaşamsal koşulların uygun olmaması, elverişsiz barınma koşulları, ikametgâh harçlarının yüksek olması ve hukuki yardım ve avukat hakkına erişimde yaşanan güçlükler izlemektedir.

3.4.2. Araştırma Değişkenlerinin Cinsiyet Açısından Karşılaştırılması

Araştırma değişkenlerinin (psikososyal gereksinimler ve karşılaşılan güçlükler, stresle başa çıkma tarzları, algılanan sosyal destek, genel psikolojik belirtiler, geçmiş travma yaşantısı) cinsiyet açısından farklılaşıp farklılaşmadığını anlamak amacıyla bağımsız örneklem t-testi yapılmıştır. Bu analizin sonuçlarına ilişkin bulgular Çizelge 3.120’de verilmektedir.

Çizelge 3.20’te görüldüğü gibi, erkekler psikososyal gereksinimler ve karşılaşılan güçlükler alt ölçeklerinden (sırasıyla, $X= 15.52$, $SS= 5.42$; $X= 36.52$, $SS= 12.97$), kadınlara ($X= 13.77$, $SS= 4.92$; $X= 30.61$, $SS= 9.69$) göre daha yüksek puan aldığı ancak bu farkın anlamlı olmadığı görülmüştür (sırasıyla, $t= .97$, $t= 1.51$). Etkili başa çıkma alt ölçeğinden erkekler ($X=31.25$, $S= 7.22$) kadınlardan ($X= 26.90$, $S= 6.94$) daha yüksek puan alırken ($t= 1.75$); alt ölçeğinden kadınların ($X= 25.44$, $S= 6.69$) erkeklerden ($X= 22.95$, $S= 7.50$) daha yüksek puan aldığı, ancak farkın anlamlı olmadığı görülmüştür ($t= 1.004$).

Sosyal destekten algılanan toplam puana bakıldığında, kadınların ($X= 47.87$, $S= 18.98$) erkeklerden ($X= 39.42$, $S= 21.02$) daha yüksek puan aldığı, ancak bu farkın anlamlı olmadığı görülmüştür ($t= 1.21$). Alt boyutlar açısından incelendiğinde,

aileden algılanan sosyal destek ve özel birinden algılanan sosyal destek alt boyutlarından kadınların (sırasıyla, $X= 18.77$, $S= 8.63$; $X= 14.54$, $S= 9.55$) erkeklerden (sırasıyla $X= 15.06$, $S= 9.23$; $X= 9.71$, $S= 8.42$) daha yüksek puan aldığı (sırasıyla, $t= 1.19$, $t= 1.50$); arkadaşlardan algılanan sosyal destek alt boyutundan ise erkeklerin ($X= 14.65$, $S= 7.79$) kadınlardan ($X= 14.56$, $S= 7.80$) daha yüksek puan aldığı ancak farkların anlamlı olmadığı görülmüştür ($t= .04$).

Kısa Semptom Envanteri toplam puanı incelendiğinde kadınların ($X= 95.06$, $S= 34.24$) erkeklerden ($X= 74.89$, $SS= 36.18$) daha yüksek puan aldığı, ancak farkın anlamlı olmadığı görülmektedir ($t= 1.63$). Kısa Semptom Envanterinin alt boyutları açısından karşılaştırıldığında, depresyon alt ölçeğinden kadınların ($X= 27.54$, $S= 9.56$) erkeklerden ($X= 20.18$, $S= 10.14$) anlamlı düzeyde yüksek puan aldığı ($t= 2.13$, $p<.05$), benzer şekilde anksiyete, somatizasyon, hostilite, olumsuz benlik alt ölçeklerinden de kadınların (sırasıyla, $X= 22.61$, $SS=10.19$; $X=13.31$, $SS= 7.24$; $X= 9.46$, $SS= 4.61$; $X= 22.15$, $SS=10.22$), erkeklerden (sırasıyla, $X= 17.58$, $SS= 9.28$; $X=10.98$, $SS= 8.97$; $X= 9.00$, $SS= 5.71$; $X= 17.15$, $SS= 8.85$) yüksek puan aldığı, ancak görülen farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur (sırasıyla, $t= 1.45$, $t=.83$, $t= .28$, $t= 1.46$).

Travma Tarama Listesinden alınan toplam puana bakıldığında, kadınların ($X= 22.29$, $SS= 1.59$) erkeklerden ($X= 19.91$, $SS= 2.49$) anlamlı düzeyde daha yüksek puan aldığı görülmüştür ($t= 3.42$, $p<.01$).

Çizelge 3.20. Araştırma Değişkenlerinin Cinsiyet Açısından Karşılaştırılması

Değişkenler	Kadın		Erkek		t
	n= 13		n= 21		
	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS	
<i>Psikososyal gereksinimler</i>	13.77	4.92	15.52	5.42	.97
<i>Karşılaşılan güçlükler</i>	30.61	9.69	36.52	12.97	1.51
<i>Etkili başa çıkma</i>	26.90	6.94	31.25	7.22	1.75
<i>Etkisiz başa çıkma</i>	25.44	6.69	22.95	7.50	1.004
<i>Aileden algılanan sosyal destek</i>	18.77	8.63	15.06	9.23	1.19
<i>Arkadaşlardan algılanan sosyal destek</i>	14.56	7.80	14.65	7.79	.04
<i>Özel birinden algılanan sosyal destek</i>	14.54	9.55	9.71	8.42	1.50
<i>Algılanan sosyal destek (toplam puan)</i>	47.87	18.98	39.42	21.02	1.21
<i>Anksiyete</i>	22.61	10.19	17.58	9.28	1.45
<i>Depresyon</i>	27.54	9.56	20.18	10.14	2.13*
<i>Olumsuz benlik</i>	22.15	10.22	17.15	8.85	1.46
<i>Somatizasyon</i>	13.31	7.24	10.98	8.97	.83
<i>Hostilite</i>	9.46	4.01	9.00	5.71	.28
<i>Genel psikolojik belirtiler(KSE toplam puan)</i>	95.06	34.24	74.89	36.18	1.63
<i>TTL toplam puanı</i>	22.29	1.59	19.91	2.49	3.42**

*p < .05, **p < .01

3.4.3. Değişkenler Arası İlişkiler

Bu bölümde, değişkenler arasındaki ilişkileri anlamak ve katılımcıların ölçeklere verdikleri cevapların tutarlılığını görmek amacıyla değişkenler arası ilişkiler incelenmektedir (Bkz. Çizelge 3.21.).

Gereksinimler ile Türkiye’de karşılaşılan güçlükler arasında beklendiği gibi pozitif yönde bir ilişki olduğu görülmektedir ($r=.34$; $p<.05$). Stresle başa çıkma tarzları ile olan ilişkisine bakıldığında; etkili başa çıkma tarzı ile arasında pozitif yönde anlamlı düzeyde bir ilişki olduğu görülürken ($r= .34$; $p<.05$); etkisiz başa çıkma tarzı arasında anlamlı düzeyde bir ilişki bulunmamaktadır ($r= .27$). . Bu değişkenin algılanan sosyal destek, genel ve sığınma öncesi travma yaşantısı ile arasında anlamlı düzeyde bir ilişki bulunmamaktadır (sırasıyla, $r=.17$, $r=-.22$, $r= -.28$). Türkiye’de karşılaşılan güçlükler ile etkili başa çıkma ve etkisiz başa çıkma tarzları arasında anlamlı düzeyde bir ilişki bulunmamaktadır (sırasıyla, $r= .16$, $r= .13$). Bu değişkenin algılanan sosyal destek ile negatif yönde anlamlı düzeyde ilişkisi ($r= -.36$; $p<.05$) bulunurken, genel belirtiler ile anlamlı düzeyde ilişkisi bulunmamaktadır ($r= .29$). Sığınma öncesi travma yaşantısı ile negatif yönde anlamlı düzeyde ilişkisi bulunmaktadır ($r= -.48$; $p<.01$).

Stresle başa çıkma tarzlarına bakıldığında, etkili ve etkisiz başa çıkma tarzları arasında pozitif yönde anlamlı düzeyde bir ilişki olduğu görülmektedir ($r= .41$; $p<.05$). Etkili başa çıkma tarzı ile algılanan sosyal destek ve genel belirtiler arasında anlamlı düzeyde bir ilişki görülmezken (sırasıyla, $r= -.27$, $r= .01$); sığınma öncesi travma yaşantısı ile arasında negatif yönde anlamlı düzeyde ilişki bulunmaktadır ($r=-.40$; $p<.05$). Etkisiz başa çıkma tarzının algılanan sosyal destek ile istatistiksel olarak anlamlı olmayan ilişkiye sahip olduğu görülmektedir ($r=-.17$). Genel belirtiler ile pozitif yönde anlamlı düzeyde bir ilişkisi bulunurken ($r=.43$; $p<.01$), sığınma öncesi travma yaşantısı ile negatif yönde ilişkisi bulunmaktadır ($r=-.39$; $p<.05$).

Sosyal desteğin genel belirtiler ile ilişkisi negatif yönde ve anlamlı düzeydedir ($r= -.39$; $p<.05$). Değişkenin sığınma öncesi travma yaşantısı ile anlamlı

düzyeyde bir ilişkişi bulunmamaktadır ($r=.28$). Genel belirtiler ile sığınma öncesi travma yaşantısı arasında ise anlamlı düzeyde ilişki olmadığı görülmektedir ($r= -.09$).

Çizelge 3.21. Değişkenler arası ilişkiler

Değişken	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
(1)Psikososyal Gereksinimler	.34*	.34*	.27	.17	-.22	-.28
(2) Güçlükler		.16	.13	-.36*	.29	-.48**
(3) Etkili başaçıkma			.41*	-.27	.01	-.40*
(4) Etkisiz başaçıkma				-.17	.43**	-.39*
(5) Algılanan sosyal destek (ÇBASD)					-.39*	.28
(6) Genel psikolojik belirtiler (KSE)						-.09
(7) Sığınma öncesi travma yaşantısı (TTL)						1.00

* $p < .05$, ** $p < .01$

3.4.4 Genel Psikolojik Belirtileri Yordayan Değişkenler

Sığınmacı ve mültecilerde genel psikolojik belirtileri yordayan değişkenleri belirlemek amacıyla, yordayıcı değişkenler olarak yaş ve eğitim durumu, koşullara ilişkin değişkenler (birlikte yaşanan birey sayısı, Türkiye’de bulunma süresi), travma tarama listesi toplam puanı, gereksinim belirleme formunun iki alt ölçeği (gereksinimler ve karşılaşılan güçlükler alt ölçekleri), stresle başaçıkma tarzları ölçeğinin iki alt ölçeği (etkili ve etkisiz başaçıkma tarzları) ve çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeğinin üç alt ölçeği (aile, arkadaş ve özel birinden alınan sosyal destek alt ölçekleri) alınmıştır. Regresyon denklemine sırasıyla birinci adımda yaş, ikinci adımda koşullara ilişkin değişkenler, üçüncü adımda travma tarama listesi

toplam puanı, dördüncü adımda gereksinim belirleme formu alt ölçekleri, beşinci adımda başa çıkma tarzları, altıncı adımda algılanan sosyal destek alt ölçekleri ayrı bloklar halinde alınmıştır. Bu hiyerarşik regresyon analizinin aşamaları Şekil 3.3’de verilmektedir.

Yordanan Değişken
Genel Psikolojik Belirtiler (Kısa Semptom Envanteri toplam puanı)
Yordayıcı Değişkenler (denkleme giriş sırasına göre)
Yaş, eğitim
Koşullarla İlişkili Değişkenler (birlikte yaşanan birey sayısı, Türkiye’de bulunma süresi)
Geçmiş Travma Öyküsü (Travma Tarama Listesinden alınan toplam puan)
Gereksinimler Türkiye’de karşılaşılan güçlükler
Stresle etkili başa çıkma tarzları Stresle etkisiz başa çıkma tarzları
Aileden algılanan sosyal destek Arkadaşlardan algılanan sosyal destek Özel birinden algılanan sosyal destek

Şekil 3.3. Ruh sağlığına ilişkin genel belirtileri yordayan değişkenlere ilişkin hiyerarşik regresyon analizi aşamaları

Sığınmacı ve mültecilerin genel psikolojik belirtilerini yordayan değişkenlere ilişkin hiyerarşik regresyon analizi sonuçları Çizelge 3.22’de verilmektedir. Çizelgede görüldüğü gibi, psikolojik belirtileri yordayan ilk değişken olarak, beşinci blokta denkleme giren ‘etkisiz başa çıkma’ bulunmuştur ve bu değişkenin açıkladığı varyans % 36’dır ($F= 15.95$; $sd= 1-26$; $p<.001$). Denkleme son blokta eklenen

'aileden algılanan sosyal destek' ile açıklanan varyans % 45'e (F= 12.14; sd=2-25; p<.001) ulaşmıştır.

Çizelge 3.22. Kısa Semptom Envanteri'nden alınan puanların yordanmasına ilişkin hiyerarşik regresyon analizi sonuçları

Değişken (Denkleme giriş sırasına göre)	B	Beta	R ² değ.	Uyarlanmış R ²	Hata Varyansı (s.d)	F
<i>Etkisiz başa çıkma</i>	2.92	.60	.38	.36	25.88 (1-26)	15.95*
<i>Arkadaşlardan algılanan sosyal destek</i>	-1.46	-.34	.49	.45	23.88 (2-25)	12.14*

*p<.001

3.5. Sığınmacı ve mültecilerin araştırma değişkenleri açısından karşılaştırılması

BMMYK tarafından mülteci statüsü tanınan ve hala sığınmacı statüsünde bulunan kişilerin ölçeklerden aldıkları puanların farklılaşıp farklılaşmadığını anlamak amacıyla bağımsız örneklem t-testi yapılmıştır. Bu karşılaştırmalara ilişkin t-testi sonuçları Çizelge 3.23'de verilmiştir.

Anlamlı düzeyde olmamakla beraber sığınmacıların (X= 13.61, SS= 5.35) gereksinimler ölçeğinden mültecilere (X= 14.88, SS= 5.47) oranla daha yüksek puan aldığı (t= 1.96) ve benzer şekilde karşılaşılan güçlükler alt ölçeğinden de sığınmacıların (X= 29.75, SS= 14.29) mültecilerden (X= 32.11, SS= 12.88) daha yüksek puan aldığı (t= 1.45) görülmüştür. Sığınmacıların (X= 31.07, SS= 21.18) etkili başa çıkma tarzları alt ölçeğinden mültecilere (X= 24.69, SS= 9.84) oranla

anlamli düzeyde yuiksek puan aldiğı ($t= 3.12, p<.01$) görülmüştür. Benzer Şekilde etkisiz başa çıkma alt leğinden de sığınmacıların ($X= 18.77, SS= 8.89$) mültecilere ($X= 18.98, SS= 5.30$) oranla daha yuiksek puan aldiğı, ancak bu farkın anlamli olmadığı ($t= .24$) bulunmuştur.

İki grup algılanan sosyal destek puanı açısından karşılaştırıldığında, mültecilerin ($X= 57.06, SS= 22.87$) sığınmacılardan ($X= 44.34, SS= 18.59$) anlamli düzeyde ($t= 5.03, p<.001$) daha yuiksek puan aldiğı görülmüştür. Benzer Şekilde tüm alt ölçeklerde (aileden algılanan sosyal destek, arkadaşlardan algılanan sosyal destek, özel birinden algılanan sosyal destek) mültecilerin (sırasıyla, $X= 21.23, SS= 8.30$; $X= 16.91, SS= 7.15$; $X= 18.92, SS= 9.75$) sığınmacılardan (sırasıyla, $X= 17.71, SS= 7.94$; $X= 13.68, SS= 7.59$; $X= 12.95, SS= 7.54$) anlamli düzeyde (sırasıyla, $t= 3.61, p<.001$; $t= 3.63, p<.001$; $t= 5.63, p<.001$) daha yuiksek puan aldiğı görülmüştür.

Genel psikolojik belirtiler açısından karşılaştırıldığında, sığınmacıların ($X= 67.16, SS= 44.19$) mültecilerden ($X= 53.73, SS= 32.20$) anlamli düzeyde ($t= 2.93, p<.01$) yuiksek puan aldiğı bulunmuştur. Kısa semptom envanterinin alt boyutları incelendiğinde benzer bir sonuç alındığı, tüm alt boyutlarda (depresyon, anksiyete, somatizasyon, hostilete, olumsuz benlik) sığınmacıların (sırasıyla, $X= 18.20, SS= 11.14$; $X= 16.69, SS= 11.78$; $X= 10.11, SS= 8.74$; $X= 8.17, SS= 5.68$; $X= 13.98, SS= 11.13$), mültecilerden (sırasıyla, $X= 14.81, SS= 8.70$; $X= 13.57, SS= 9.18$; $X= 6.42, SS= 6.51$; $X= 6.30, SS= 3.99$; $X= 12.63, SS= 7.77$) daha yuiksek puan aldiğı, yalnızca olumsuz benlik alt ölçeğinde görülen farkın anlamli olmadığı (sırasıyla, $t= 2.85, p<.01$; $t= 2.48, p<.05$; $t= 4.03, p<.001$; $t= 3.23, p<.01$; $t= 1.18$) bulunmuştur.

Çizelge 3.23. Sığınmacı ve Mültecilerin ölçek puanları açısından karşılaştırılması

Değişkenler	Sığınmacı		Mülteci		t
	n= 151		n= 127		
	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS	
<i>Psikososyal gereksinimler</i>	13.61	5.35	14.88	5.47	1.96
<i>Karşılaşılan güçlükler</i>	29.75	14.29	32.11	12.88	1.45
<i>Etkili başa çıkma</i>	31.07	21.18	24.69	9.84	3.12**
<i>Etkisiz başa çıkma</i>	18.77	8.89	18.98	5.30	.24
<i>Aileden algılanan sosyal destek</i>	17.71	7.94	21.23	8.30	3.61***
<i>Arkadaşlardan algılanan sosyal destek</i>	13.68	7.59	16.91	7.15	3.63***
<i>Özel birinden algılanan sosyal destek</i>	12.95	7.54	18.92	9.75	5.63***
<i>Algılanan sosyal destek (toplam puanı)</i>	44.34	18.59	57.06	22.87	5.03***
<i>Anksiyete</i>	16.69	11.78	13.57	9.18	2.48*
<i>Depresyon</i>	18.20	11.14	14.81	8.70	2.85**
<i>Olumsuz benlik</i>	13.98	11.13	12.63	7.77	1.18
<i>Somatizasyon</i>	10.11	8.74	6.42	6.51	4.03***
<i>Hostilite</i>	8.17	5.68	6.30	3.99	3.23**
<i>Genel psikolojik belirtiler (KSE toplam puanı)</i>	67.16	44.19	53.73	32.20	2.93**

*p < .05, ** p < .01, *** p < .001

BÖLÜM 4

TARTIŞMA

Bu çalışmanın temel amacı, giriş bölümünde de belirtildiği gibi, Türkiye’de yaşayan sığınmacı ve mültecilerin psikososyal gereksinimlerinin ve psikolojik belirtilerinin incelenmesidir. Bu doğrultuda, sığınmacı ve mültecilerde, çeşitli demografik özellikler, daha önceden yaşanmış bir kişisel travmanın varlığı, sosyal destek algısı ve stresle başa çıkma değişkenleri ele alınmıştır. Çalışmanın bu bölümünde, araştırmanın temel amacına ulaşmak üzere yapılan analiz sonuçlarından elde edilen bulgular, ilgili yazın çerçevesinde tartışılmaktadır.

4.1. Araştırma Değişkenlerinin Menşe Ülke Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Türkiye’de sığınmacı ve mülteciler ile çalışan uzmanların verdikleri bilgilere dayanarak, farklı ülkelerden gelen sığınmacı ve mültecilerin farklı özelliklere sahip olabileceği; özellikle göç nedeninin pek çok psikososyal değişkeni etkileyebileceği varsayılmıştır. Bu varsayımdan hareketle, öncelikle İran’dan, Irak’tan ve bu çalışmada ‘diğer ülkeler’ olarak ifade edilen Afganistan, Somali, Suriye, Ürdün ve Sudan’dan gelen sığınmacı ve mülteciler, araştırma değişkenleri açısından karşılaştırılmıştır.

Katılımcıların ölçeklerden aldıkları puanların menşe ülke açısından farklılaşıp farklılaşmadığını anlamak amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre, katılımcıların bütün ölçek ve alt ölçek puanlarının menşe ülkeye göre farklılaştığı bulunmuştur.

Psikososyal gereksinimler alt ölçeğinden İranlıların, Irak ve diğer ülkelerden gelenlerden anlamlı düzeyde düşük puan aldığı görülmüştür. Bir başka deyişle, İranlı katılımcılar daha az psikososyal gereksinim bildirmiştir. Bu durumun, İranlıların eğitim düzeyinin daha yüksek olması (üç grupta eğitim düzeylerine ilişkin bilgi için bkz. sf. 56, 67, 78), bu nedenle prosedürleri daha kolay kavramaları ve gereksinimlerini karşılayabilmek için başvurabilecekleri mekanizmalara daha rahat ulaşabilmelerinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Karşılaşılan güçlükler alt ölçeğinden ise Iraktan gelenlerin, İran ve diğer ülkelerden gelenlerden anlamlı düzeyde düşük puan aldığı görülmüştür. Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi (ORSAM, 2003) tarafından yayımlanan rapor göz önünde bulundurularak, Irak'tan gelenlerin hem kendi ülkelerinde hem de Türkiye'de daha fazla sosyal destek aldıkları, bu nedenle hizmetlere ve karşılaştıkları güçlükleri daha aza indirgeyecek sosyal ağlara erişimlerinin daha fazla olduğu söylenebilir. Başa çıkma yolları açısından yapılan karşılaştırma, İran'dan gelenlerin etkili başa çıkma puanının Irak'tan gelenlerden daha yüksek olduğunu; diğer ülkelerden gelenlerin ise etkisiz başa çıkma puanının İran ve Irak'tan gelenlerden anlamlı düzeyde yüksek olduğunu göstermektedir. İran'dan gelenlerin daha yüksek eğitim seviyesine sahip olmasının etkili başa çıkma yöntemini daha fazla kullanmalarına neden olabileceği düşünülürken; "diğer ülkelerin" sahip olduğu sosyoekonomik alt yapı özelliklerinin, itaat kültürünün, demokratik olmayan gelenek ve alışkanlıkların varlığının ise etkisiz

başa çıkmayı daha yoğun kullanmaları ve daha kabullenici olmaları ile ilişkili olduğu düşünülmektedir (Buz, 2006, 2008; Gümüş, 2006).

Sosyal destek algısı açısından, Iraklı sığınmacıların, her üç sosyal destek kaynağını da daha fazla hissettikleri saptanmıştır. Bunun bir nedeni, ülkede yaşanan kaos ortamında kurulan dayanışma ağlarının akrabalık, hemşerilik, etnik ve mezhepsel aidiyetler temelinde oluşmuş olması; bu ağların cemaatleşmeyi beraberinde getirerek hem menşe ülkede hem de iltica edilen ülkede yoğun sosyal destek ağları bulunmasını sağlaması olabilir (ORSAM, 2003). Algılanan sosyal desteğin yüksek olmasının bu ağların varlığı ile ilişkili olduğu düşünülmektedir.

Psikolojik belirtiler açısından iyi durumda olan grubun da Irak'tan gelenler olduğu belirlenmiştir. Iraklı sığınmacılar KSE ve alt ölçeklerinden, İran ve diğer ülkelerden gelenlere göre anlamlı düzeyde düşük puan almıştır. Bu bulgunun sosyal desteğin ruh sağlığı için koruyucu bir işlev görmesi ve en yoğun sosyal desteği Iraklıların algılamaları ile ilişkili olduğu düşünülmektedir (Emmelkamp ve ark., 2002; Norris ve Murrell, 1984; Özlü, Yıldız, ve Aker, 2010; Şahin, 1998). Ayrıca değişkenler arası ilişkilere bakıldığında algılanan sosyal destek ile genel psikolojik belirtiler arasında negatif bir ilişki olması da bu bulgu ile tutarlılık göstermektedir.

Katılımcıların göç süreci öncesinde, kendi ülkelerindeyken maruz kalmış olabilecekleri travmatik yaşantıları değerlendirmek amacıyla kullanılan travma tarama listesine verilen yanıtlar, Iraktan gelenlerin, İran ve diğer ülkelerden gelenlerden daha fazla travmatik deneyimi olduğunu göstermektedir. ABD'nin Irak'ı işgalinin ardından ülkede belirli bir topluluğa özgü olmayan, genel bir güvensizlik ve düzensizliğin varlığı, şiddetin yer ve zamanına ilişkin yaşanan belirsizlik, etnik ve

mezhepsel olarak bölünen gruplar arasında sürekli iç savaşların yaşandığı kaotik ortamın travmatik olaylara maruz kalma riskini arttırmış olabileceği düşünülmektedir (ORSAM, 2010; Aydın, Özcan ve Kaptanoğlu, 2007).

Özetle, tek yönlü varyans analizi sonuçları, katılımcıların bütün ölçek ve alt ölçek puanlarının menşe ülkeye göre farklılaştığını göstermektedir. Bu bulgular doğrultusunda, katılımcıların iltica sürecine ilişkin bulgular, psikososyal gereksinimler ve Türkiye’de karşılaşılan güçlüklerle ilişkin bulgular, cinsiyetin ölçek puanları üzerindeki etkisine ilişkin bulgular, değişkenler arası ilişkilere ilişkin bulgular ve genel psikolojik belirtileri yordayan değişkenlere ilişkin bulgular üç grup için ayrı ayrı incelenmiştir.

4.2. İltica Sürecine İlişkin Bulgular

İltica sürecine ilişkin değişkenler açısından incelendiğinde, İran’dan iltica etme nedenini büyük oranda politik ve dini nedenlerin oluşturduğu; benzer şekilde diğer ülkelerden gelenlerde de politik nedenlerin ilk sırayı aldığı; Irak’tan iltica etme nedenlerinde ise ekonomik nedenlerin ilk sırada olduğu, bunu güvenlik/ baskı/ölüm korkusu ve tehdidinin aldığı görülmektedir.

İran’da politik ve dini nedenlerin ilk sıraları almasının, 1979 yılında gerçekleşen İslam devrimi ile kurulan şeriat devletinin baskıcı politikaları, 1980li yıllarda gerçekleşen İran-İrak Savaşı’nın ülkede yarattığı ağır yıkım, din değiştirenlere yönelik ölüm cezaları ve Bahailere yönelik sert uygulamalar ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir (Buz, 2008; Korkut, 2010; Rustamov, 2004). Savaş aynı

yıkımı Irak'ta da yaratmış ve ve o dönemde petrol ihracatının durması, sonrasında Körfez Savaşı nedeni ile Irak'a uygulanan ticari ambargo ve ABD işgalinin ardından ekonomik sorunların ağırlaşmasının, Irak halkının kendi opraklarından ayrılma kararı almasında ekonomik nedenlerin ön plana çıkmasını açıklayabileceği düşünülmektedir. İkinci sırada yer alan güvenlik / baskı / ölüm korkusu ve tehdidinin ise tüm bu siyasi süreçlere ek olarak ABD işgalinin ardından Irak'ta parçalanmış bir siyasi otoritenin oluşması, yaşanan iç savaş ve çatışmaların ülkede bir güvensizlik ortamı yaratması, bu tehlikenin yalnızca belli bir topluluğa karşı değil genel bir düzensizlik sorunu yaratması ile ilişkili olduğu düşünülmektedir (ORSAM, 2010, 2011; Aydın, Özcan ve Kaptanoğlu, 2007). Sovyetler Birliğinin Afganistan'ı işgali ve sonrasında ülkedeki etnik gruplar arasında yaşanan savaş ve kargaşa ortamı, Suriye'de Esad Rejimi'ne karşı olanlara yönelik tutuklama ve cinayetler, etnik ayrımcılık, dini özgürlüklerin kısıtlanması, Somali'de Barre Rejimi sırasında binlerce kişinin öldürülmesi ve rejimin yıkılmasından sonra çıkan iç savaş gibi sosyopolitik ortamların yaşanması ile diğer ülkeler olarak anılan ülkelere iltica nedenleri arasında ilk sırayı politik nedenlerin almasının ilişkili olabileceği düşünülmüştür (Alegöz, 2013; Gümüş, 2006; Human Rights Watch, 2005; Physicians For Human Rights, 1995; Yoldaş, 2007).

4.3. Psikososyal Gereksinimler ve Türkiye'de Karşılaşılan Güçlüklere İlişkin Bulgular

Katılımcıların Gereksinim Belirleme Formunun A bölümünde yer alan barınma, beslenme, iş, giyecek, tıbbi sağlık hizmeti, eğitim, hukuki yardım, psikososyal yardım, tercüman ve sosyal çevre gereksinimlerinden almış oldukları puanların ortalamaları incelendiğinde, en fazla bildirilen gereksinimler, İranlı sığınmacılarda tıbbi sağlık hizmeti, hukuki yardım ve iş; Iraklı sığınmacılarda iş ve beslenme; diğer ülkelerden gelen sığınmacılarda ise hukuki yardım, barınma ve tıbbi sağlık hizmeti olarak belirlenmiştir. Katılımcıların Gereksinim Belirleme Formunun B bölümünde yer alan ‘Türkiye’de Karşılaştıkları Güçlükler’ alt ölçeğinden aldıkları puanlara ilişkin bulgular, ilk sıralarda yer alan güçlüklerin İranlı sığınmacılar için ikametgâh harçlarının yüksek olması, resmi işlemlerin uzun zaman alması, ilaç ve tedavi masraflarından payına düşeni karşılayamama; Iraklı sığınmacılar için ilaç ve tedavi masraflarından payına düşeni karşılayamama, ikametgâh harçlarının yüksek olması ve yaşamsal koşulların uygun olmaması; diğer ülkelerden gelen sığınmacılar için ise resmi işlemlerin uzun zaman alması, yaşamsal koşulların uygun olmaması ve elverişsiz barınma koşulları olduğunu ortaya koymuştur.

Yukarıda özetlenen bulgular, katılımcıların karşılaştıkları güçlükler ile gereksinimlerinin paralellik gösterdiğini ortaya koymaktadır. Iraklı sığınmacıların en yoğun iltica nedenlerinden olan ekonomik nedenlerin Türkiye’ye geldikten sonra da etkili olduğu; ayrıca kurmuş oldukları sosyal destek ağları nedeni ile temel yaşam ihtiyaçlarının daha fazla karşılandığı, bu nedenle birincil ihtiyaçlarının değiştiği düşünülmektedir. İranlı sığınmacıların eğitim seviyelerinin daha yüksek olması ve etkili başa çıkma yöntemlerini daha fazla kullanmalarının, yaşamsal olarak birincil ihtiyaçlar olan barınma, beslenme gibi ihtiyaçlarını karşılanmasını için gereken prosedürlere veya ağlara daha fazla ulaşmalarını sağladığı düşünülmektedir. Diğer

ülkelerden gelenlerin eğitim seviyelerinin düşük olması ve etkisiz başa çıkma yöntemlerini daha fazla kullanmaları da, yaşam için gerekli temel ihtiyaçların giderilmesinde daha fazla güçlük yaşamaları ile ilişkili olabilir. Sıralaması değişmekle birlikte ikametgah harçlarının yüksek olmasının, üç grup için de en çok karşılaşılan güçlüklerden olduğu görülmüştür. Nitekim araştırma verileri toplandıktan sonra yayınlanan “Mülteci ve Sığınmacılar İle İlgili Genelge”de, ikamet harçları ile ilgili yaşanan sorunlardan söz edilmiş ve giderilmesi için öğrencilerden ve mali durumu kötü olanlardan harç alınmayacağına dair karar duyurulmuştur (İçişleri Bakanlığı, 2010).

Maruz kalma yoğunluklarında farklılıklar olmasına rağmen, üç grup için de ilk sıralarda yer alan güçlüklerin benzer olduğu görülmüştür. Bu farkın, menşe ülkeden iltica etme nedenleri ve menşe ülkelerin sosyopolitik yapısı ile ilişkili olabileceği söylenebilir. Maruz kalma yoğunlukları ve sıralamalardaki farklılıklara rağmen, araştırmalarda (örn., Beter, 2006; İHAD, 2009; Kılıçaslan, 2001), sığınmacı ve mültecilerin maruz kaldıkları benzer güçlüklerden söz edilmekte ve sonuçlar bu araştırmanın bulgularını desteklemektedir.

4.4. Cinsiyetin Ölçek Puanları Üzerindeki Etkisine İlişkin Bulgular

Cinsiyet değişkeninin ölçek puanları (etkili ve etkisiz başa çıkma tarzları, psikososyal gereksinimler ve karşılaşılan güçlükler, genel psikolojik belirtiler, travma tarama listesinden alınan toplam puan ve algılanan sosyal destek) üzerindeki etkisini incelemek amacıyla bağımsız örneklem t-testi yapılmıştır. Cinsiyet

değişkeninin ölçek puanları üzerindeki etkisine ilişkin bulgular incelendiğinde, İraniilerde erkeklerin kadınlardan daha yüksek oranda ailelerden sosyal destek algıladıkları görülmüştür. Buz (2006) yaptığı araştırmada İrani kadınların Türkiye'ye geliş nedenlerini eş ile yaşanan sorunlar ve boşanma, aile içi şiddet, evlilik dışı hamilelik, eşin ölümü nedeniyle kayınbiraderi ile evlenmek zorunda bırakılma olarak belirlemiştir. Bu durumun, kadınların ailelerinden erkeklerden daha az sosyal destek algılamaları ile tutarlı olduğu görülmüştür. İraklılarda cinsiyet değişkenine ilişkin anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Diğer ülkelerden gelenlerde, kadınların erkeklerden daha yüksek oranda depresyon gösterdiği, benzer şekilde geçmiş travma öykülerinin de daha fazla olduğu görülmüştür. Diğer ülkeler olarak adlandırılan ülkelerde egemen olan rejim veya iç çatışmalar nedeni ile kadınlara yönelik yapılan ayrımcılıklar ve insan hakları ihlalleri, şiddet eylemlerinin kadınların erkeklerden daha fazla travmaya maruz kalmasına neden olabileceği düşünülmektedir (Bozatay, 2013; Gümüş, 2006; Human Rights Watch, 2005; Physicians For Human Rights, 1995). Kadınların erkeklerden daha yüksek depresyon oranına sahip olmasının, erkeklerden daha fazla travmaya maruz kalmaları ve daha önceki travmatik yaşantılara ilişkin öykülerinin, şimdiki stres düzeyini etkileyerek genel psikolojik belirti düzeyinde artışa neden olabileceği söylenebilir (Hollifield ve ark., 2002; Marshall ve ark., 2005; Schweitzer ve ark., 2006; Yılmaz, 2006).

4.5. Değişkenler Arası İlişkilere İlişkin Bulgular

Değişkenler arası ilişkilerin belirlenmesinde ilk ele alınan değişken sığınmacı ve mültecilerin gereksinimleri olmuştur. Gereksinimler ile Türkiye’de karşılaşılan güçlükler arasında her üç grupta da, beklendiği gibi pozitif yönde bir ilişki olduğu görülmektedir. Karşılaşılan güçlüklerin ihtiyaca ulaşmayı zorlaştırdığı, bunun da gereksinimleri arttırdığı düşünülmektedir. Gereksinimler ile etkili başa çıkma tarzları arasında Irak menşe ülkeli sığınmacı ve mültecilerde negatif yönde bir ilişki olduğu görülürken, diğer menşe ülkeli sığınmacı ve mültecilerde pozitif yönde bir ilişki olduğu görülmektedir. Etkili başa çıkma tarzlarını kullanan kişilerin, bu gereksinimlerini karşılamak için daha aktif girişimlerde bulunduğu ve sosyal ağları daha çok zorladığı, bu nedenle etkili başa çıkma arttıkça gereksinimlerin azaldığı söylenebilir. Diğer ülkelerde ise, itaatkâr bir gelenekten geldikleri, şimdiye kadar kabullenici bir yaklaşım içinde oldukları, ancak etkili başa çıkma yöntemlerini kullanmaları ile kabullenici yaklaşımdan çıkarak değişime ilişkin çabaların başlamasının, gereksinimlerinin daha çok farkına varılmasına neden olabildiği düşünülmektedir (Buz, 2006, 2008; Gümüş, 2006). Algılanan sosyal destek ile ilişkisine bakıldığında, İran menşe ülkeli sığınmacı ve mültecilerde negatif bir ilişki olduğu görülürken, Irak menşe ülkeli sığınmacı ve mültecilerde tersi yönde bir ilişki olduğu görülmektedir. İranlılarda daha çok sosyal destek alanların hizmetlere ve bu güçlükleri daha aza indirgeyecek sosyal ağlara erişiminin daha fazla olacağı, bu nedenle gereksinimlerin azaldığı söylenebilir. Iraklılarda bunun tersi bir sonucun elde edilmesinin, gereksinimlerin artışının, sosyal destek ağlarına başvurma ve bu ağları kullanma oranlarının artışını birlikte getirdiği, gereksinimler azaldığında bu ağlara başvurmanın da azaldığı düşünülmektedir. Genel psikolojik belirtiler ile ilişkisine bakıldığında ise; İran menşe ülkeli sığınmacı ve mültecilerde pozitif, Irak

menşe ülkeli sığınmacı ve mültecilerde ise negatif yönde, yönde bir ilişkisi olduğu görülmektedir. İrânlılarda beklendiği gibi gereksinimlerin artışı stres düzeyini arttırmakta, bu da genel belirtilerin artışı ile pozitif yönde bir ilişki göstermektedir (Brewin, Andrews ve Valentine, 2000; Higgin ve Endler, 1995). İraklılarda ise beklenenin aksine bu değişkenin genel belirtiler ile negatif yönde bir ilişkisi olduğu görülmektedir (Erol ve Öner, 1999). Bu durumun, genel belirtiler arttıkça sığınmacı ve mültecilerin bu belirtilere odaklanması ve gereksinimlerin daha az önemli hale gelmesi ile ilişkili olduğu söylenebilir.

Türkiye’de karşılaşılan güçlükler ile etkili başa çıkma tarzları arasında İrân ve Irak menşe ülkeli sığınmacı ve mültecilerde negatif yönde bir ilişki bulunmaktadır. Etkili başa çıkma tarzlarını kullanan kişilerin, bu gereksinimlerini karşılamak için daha aktif girişimlerde bulunduğu ve sosyal ağları daha çok zorladığı, bu nedenle etkili başa çıkma arttıkça güçlüklerle baş edildiği ve azaldığı söylenebilir. Güçlükler ile etkisiz başa çıkma ilişkisine bakıldığında Irak menşe ülkeli sığınmacı ve mültecilerde pozitif yönde bir ilişki görülmektedir. Türkiye’de karşılaşılan güçlüklerin bir kısmı, menşe ülkede karşılaşılan güçlükler ile benzerlik göstermektedir (Sinnerbrink, Silove, Field, Steel ve Manicavasagar, 1997). Etkisiz başa çıkma ile pozitif yöndeki bu ilişkinin öğrenilmiş çaresizlik ile ilişkili olduğu düşünülmektedir (Burger, 2006). Güçlüklerin algılanan sosyal destek ile ilişkisine bakıldığında İrân ve diğer menşe ülkelerden gelenlerde negatif yönde bir ilişki olduğu görülmektedir. Daha çok sosyal destek alanların hizmetlere ve bu güçlükleri daha aza indirgeyecek sosyal ağlara erişiminin daha fazla olacağı söylenebilir. Güçlükler ile genel psikolojik belirtiler arasında İrân menşe ülkeli sığınmacı ve mültecilerde pozitif yönde bir ilişki olduğu görülmektedir. Karşılaşılan güçlüklerin

artışının stres düzeyini arttıracığı, bunun da genel belirtilerin artışı ile pozitif yönde bir ilişki gösterdiği düşünülmektedir (Brewin, Andrews ve Valentine, 2000; Higgin ve Endler, 1995). Güçlükler ile sığınma öncesi travma yaşantısı arasında diğer menşe ülkeli ülkeli sığınmacı ve mültecilerde negatif yönde bir ilişki olduğu görülmektedir. Diğer ülkelerden gelenlerin travma yaşantıları arttıkça, öğrenilmiş çaresizlik yaşayabildikleri, bununla birlikte kabullenici ve itaatkar kültür yapılarının da etkisi ile Türkiye’de yaşadıkları güçlüklerle ilişkin daha kabullenici olabildikleri söylenebilir (Burger, 2006) .

Stresle başa çıkma tarzlarına bakıldığında, Irak ve diğer menşe ülkeli sığınmacı ve mültecilerde etkili ve etkisiz başa çıkma tarzları arasında pozitif ve anlamlı düzeyde bir ilişki olduğu görülmektedir. İlgili yazında, hem bununla çelişen araştırmalara (örneğin, Yılmaz, 2006), hem de bunu destekleyen araştırmalara (örneğin, Tel ve Uzun, 2003) rastlanmıştır. İltica süreci çok stres verici bir olay olduğundan, bununla başa çıkmak için her iki başa çıkma tarzının da kullanıldığı söylenebilir. Etkili başa çıkma tarzının Irak menşe ülkeli sığınmacı ve mültecilerde algılanan sosyal destek ile negatif yönde bir ilişkisi olduğu görülmektedir. Sosyal desteğin artışının başa çıkmak için bireysel çaba gösterme eğilimini azaltması ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Etkili başa çıkma tarzı ve genel psikolojik belirtiler arasında İran menşe ülkeli sığınmacı ve mültecilerde negatif yönde bir ilişki olduğu görülmektedir. Bu bulgu etkili başa çıkma yöntemleri kullanmanın ruh sağlığı üzerinde olumlu etkileri olduğu bulgusuyla tutarlılık göstermektedir (Choi, 2003; Temel, Bahar ve Çuhadar, 2007). Etkili başa çıkma ile sığınma öncesi travma yaşantısı arasında Irak ve diğer menşe ülkeli sığınmacı ve mültecilerde negatif yönde bir ilişki bulunmaktadır. Bu durumun, geçmiş travma miktarındaki artışın, bireylerin

bir şeyleri değiştirebileceklerine yönelik inançlarını ve başa çıkma mekanizmalarını kullanma kapasitelerini azaltması ile ilişkili olduğu söylenebilir. Etkisiz başa çıkma tarzının algılanan sosyal destek ile İran menşe ülkeli sığınmacı ve mültecilerde negatif yönde bir ilişkisi olduğu, bunun sosyal desteğin artışının başa çıkmak için bireysel çaba gösterme eğilimini azaltması ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Irak menşe ülkeli sığınmacı ve mültecilerde ise pozitif yönde bir ilişkisi olduğu görülmektedir. Sosyal desteğin artışı ile destek mekanizmalarının sunduklarına ilişkin daha kabullenici, boyun eğici bir yaklaşımın izlendiği düşünülmektedir. Etkisiz başa çıkma ile genel psikolojik belirtiler arasında beklendiği gibi her üç grupta da pozitif yönde bir ilişki bulunmaktadır (Choi, 2003). Etkisiz başa çıkma ile sığınma öncesi travma yaşantısı arasında diğer menşe ülkeli sığınmacı ve mültecilerde negatif yönde bir ilişki bulunmaktadır. Bu durumun, geçmiş travma miktarındaki artışın, bireylerin bir şeyleri değiştirebileceklerine yönelik inançlarını azaltması ile ilişkili olduğu söylenebilir.

Algılanan sosyal desteğin genel psikolojik belirtiler ile her üç grupta da negatif yönde bir ilişkisi bulunmaktadır. Bu bulgu sosyal desteğin ruh sağlığı için koruyucu bir işlev gördüğü görüşü ile tutarlık göstermektedir (Emmelkamp ve ark., 2002; Norris ve Murrell, 1984; Özlü, Yıldız, ve Aker, 2010; Şahin, 1998). Sığınma öncesi travma yaşantısı ile arasında Irak menşe ülkeli sığınmacı ve mültecilerde pozitif yönde bir ilişkisi bulunmaktadır. Bu bulgu yaşanan travmanın şiddetindeki artışın, daha fazla sosyal destek alınmasının sağladığına yönelik bulgular ile tutarlılık göstermektedir (örneğin, Kaniasty ve Norris, 1995).

Genel psikolojik belirtiler ile sığınma öncesi travma yaşantısı arasında Irak menşe ülkeli sığınmacı ve mültecilerde negatif yönde bir ilişki görülmektedir. İlgili

yazında bu bulgu ile çelişen pek çok araştırmaya rastlanmaktadır (Carlson ve KOSSER-Hogan, 1991; Hollifield ve ark., 2002; Marshall ve ark., 2005; Schweitzer ve ark., 2006; Yılmaz, 2006). Bu çalışmada elde edilen sonucun, Iraklılarda travma miktarının artışının, algılanan sosyal desteği arttırması ve sosyal desteğin ruh sağlığı üzerinde koruyucu bir etki yapması ile ilişkili olduğu düşünülmektedir.

4.6. Genel Psikolojik Belirtileri Yordayan Değişkenlere İlişkin Bulgular

Genel psikolojik belirtileri yordayan değişkenleri belirlemek amacıyla, genel psikolojik belirtilerin yordanan; yaş, koşullara ilişkin değişkenler (birlikte yaşanan birey sayısı, Türkiye’de bulunma süresi), travma tarama listesi toplam puanı, gereksinim belirleme formunun iki alt ölçeği (gereksinimler ve karşılaşılan güçlükler alt ölçekleri), stresle başa çıkma tarzları ölçeğinin iki alt ölçeği (etkili ve etkisiz başa çıkma tarzları) ve çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeğinin üç alt ölçeğinin (aile, arkadaş ve özel birinden alınan sosyal destek alt ölçekleri) yordayıcı değişkenler olarak denkleme alındığı regresyon analizi yapılmıştır.

Bu analizler sonucunda, genel psikolojik belirtileri yordayan değişkenler, İran menşe ülkeli sığınmacı ve mültecilerde birlikte yaşanan birey sayısı, etkisiz başa çıkma, etkili başa çıkma ve aileden algılanan sosyal destek; Irak menşe ülkeli sığınmacı ve mültecilerde göçten önceki travma deneyimi, ve Türkiye’de karşılaşılan güçlükler; diğer ülkelerden gelen sığınmacı ve mültecilerde ise etkisiz başa çıkma ve arkadaşlardan algılanan sosyal destek olarak bulunmuştur

İran menşeli sığınmacı ve mültecilerde genel psikolojik belirtileri yordayan ilk değişken olan birlikte yaşanan birey sayısının yordama yönü, birlikte yaşanan birey sayısı arttıkça genel psikolojik belirti düzeyinin azaldığını göstermektedir. İlgili yazında konu ile ilgili farklı araştırma sonuçlarına rastlanmıştır. Bazı çalışmalar aile üyelerinin varlığının ve sayısının sosyal desteği arttırdığını ve bunun ruhsal iyilik halini olumlu etkilediğini göstermekteyken (Davison ve Neale, 2004; Sır ve ark., 1998b), bazıları ise aile üyesi sayısındaki artışın sosyal desteğin azalmasına neden olabileceğini ortaya koymuştur (örneğin, Black, 1998). Aynı grupta genel psikolojik belirtileri yordayan ikinci ve üçüncü değişkenler olan etkisiz ve etkili başa çıkmanın yordama yönü, etkisiz başa çıkmanın genel psikolojik belirtiler için risk etmeni olduğunu, ancak etkili başa çıkma yöntemlerindeki artışın genel psikolojik belirti düzeyinde azalmaya neden olduğunu göstermektedir. Bu bulgular, ilgili yazındaki araştırmaları destekler niteliktedir (örneğin, Tel ve Uzun, 2003).

İranlı sığınmacılarda genel psikolojik belirtileri yordayan dördüncü değişken olan aileden algılanan sosyal desteğin yordama yönü, algılanan sosyal destek arttıkça, psikolojik belirtilerin görülme olasılığının azaldığını göstermektedir. İlgili yazında stresin çok yoğun olduğu zamanlarda sosyal desteğin yaşanan sıkıntıyı azaltmada etkili olmadığını gösteren araştırmalar olduğu gibi (örneğin, Bolger, Foster, Vinokur ve Ng, 1996), sosyal desteğin yaşanan strese karşı tampon oluşturabileceğini gösteren araştırmalar da bulunmaktadır (Jasinskaja-Lahti, Liebkind, Jaakkola ve Reuter, 2006; Lazarus ve Folkman, 1984). Bu araştırmada, sosyal desteğin yaşanan stres tepkisini azalttığı ve travma sonrası korucu bir etkisi olduğu görüşünü destekler bulgulara ulaşılmıştır. Ayrıca sosyal desteğin uyum

sürecini kolaylaştırdığı ve daha aktif başa çıkma stratejileri kullanılmasını sağladığı söylenebilir.

Irak menşe ülkeli sığınmacı ve mültecilerde genel psikolojik belirtileri yordayan ilk değişken olan Travma Tarama Listesinden alınan toplam puanın yordama yönü, geçmiş travma deneyimi arttıkça, genel psikolojik belirti düzeyinde azalma olduğunu göstermiştir. Bu bulgu, travmatik deneyimlerin yaşandığı ortamdan uzaklaşmış olmanın psikolojik iyi olma halini desteklediği şeklinde açıklanabilir. Ancak çok sayıda çalışma (örneğin, Hollifield ve ark., 2002; Marshall ve ark., 2005; Schweitzer ve ark., 2006; Yılmaz, 2006), travmatik yaşantı öyküsünün stres düzeyini arttırarak ruh sağlığını olumsuz etkilediğini ortaya koymaktadır. Bu nedenle, bu bulgunun, literatürle çelişkili olduğu söylenebilir.

Bu grupta genel psikolojik belirtileri yordayan ikinci değişken olan Türkiye’de karşılaşılan güçlüklerin yordama yönü, karşılaşılan güçlükler arttıkça genel psikolojik belirtilerin arttığını göstermektedir. İlgili yazında sığınılan ülkeye varıştan sonra yaşanan stresin etkilerine ilişkin yapılan araştırmalar, bu stresin sığınma öncesi ve ülkeye giriş sürecinde yaşanan stres ve travmanın etkisini arttırarak genel psikolojik belirti düzeylerinde artışa neden olduğunu destekler niteliktedir (Higgin ve Endler, 1995; Nicassio ve ark., 1986; Savin, Sack, Clarke, Meas ve Richart., 1996; Silove, Steel, ve Watters, 2000).

Diğer ülkelerden gelen sığınmacı ve mültecilerde genel psikolojik belirtileri yordayan ilk değişken olan etkisiz başa çıkmanın yordama yönü, etkisiz başa çıkmanın genel psikolojik belirtiler için risk etmeni olduğunu göstermektedir.

Bu bulgular, ilgili yazındaki araştırmaları destekler niteliktedir (örneğin, Tel ve Uzun, 2003).

Aynı grupta genel psikolojik belirtileri yordayan ikinci değişken olan arkadaşlardan algılanan sosyal desteğin yordama yönü, algılanan sosyal destek arttıkça, psikolojik belirtilerin görülme olasılığının azaldığını göstermektedir. İlgili yazında bu bulguyu destekleyen araştırmalar (örneğin, Jasinskaja-Lahti, Liebkind, Jaakkola ve Reuter, 2006; Lazarus ve Folkman, 1984) olduğu gibi, desteklemeyen araştırmalar da (örneğin, Bolger, Foster, Vinokur ve Ng, 1996), bulunmaktadır. Bu araştırmada, sosyal desteğin yaşanılan stres tepkisini azalttığı ve travma sonrası korucu bir etkisi olduğu görüşünü destekler bulgulara ulaşılmıştır. Ayrıca sosyal desteğin uyum sürecini kolaylaştırdığı ve daha aktif başa çıkma stratejileri kullanılmasını sağladığı söylenebilir.

4.7. Sığınmacı ve Mültecilerin Araştırma Değişkenleri Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

BMMYK tarafından mülteci statüsü tanınan ve hala sığınmacı statüsünde bulunan kişilerin ölçeklerden aldıkları puanların farklılaşıp farklılaşmadığını anlamak amacıyla bağımsız örneklem t-testi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda, sığınmacı ve mültecilerin gereksinimler ve Türkiye’de karşılaşılan güçlükler ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir farka rastlanmamıştır. İlgili yazında bununla ilgili bir bulguya rastlanmamıştır. Ancak, bu durumun her iki grubun da

Türkiye’de benzer koşullarda yaşaması ve benzer süreçlerden geçmesi ile ilişkili olduğu düşünülmektedir.

Sığınmacıların, etkili başaçıkma tarzlarını mültecilerden daha fazla kullandığı görülmüştür. Sığınmacıların, etkisiz başaçıkma tarzlarını da mültecilerden daha fazla kullandıkları; ancak bu farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur. Belirsizlik ve buna bağlı süregelen stresi sığınmacıların daha yoğun yaşadığı, bu nedenle bununla başaçıkmak için daha fazla başaçıkma tarzı kullandıkları söylenebilir.

Genel psikolojik belirti düzeyleri karşılaştırıldığında, sığınmacıların belirti düzeylerinin mültecilerden yüksek olduğu bulunmuştur. Aynı zamanda, sığınmacıların depresyon, anksiyete, somatizasyon ve hostilite düzeylerinin mültecilerden daha yüksek olduğu görülmüştür. Sığınmacıların olumsuz benlik düzeyinin de mültecilerden yüksek olduğu; ancak bu farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur. Sığınmacılar, ikamet ve yasal statülerine ilişkin büyük bir belirsizlik yaşamaktadırlar. Hayatları ile ilgili yaşadıkları bu büyük belirsizlik, geleceklere ile ilgili en önemli kararı kontrol edemedikleri duygusu ile birleşmekte ve sürekli bir stres durumuna neden olmaktadır (Sezgin, 1998). Ayrıca mültecilik statüsü onaylanana kadar, menşe ülkeye geri gönderilme ihtimali de varlığını sürdürmektedir. Tüm bu stresörlerin, sığınmacıların daha yüksek psikolojik belirti düzeyine sahip olmasının nedeni olduğu düşünülmektedir.

İki grup algılanan sosyal destek puanı açısından karşılaştırıldığında, mültecilerin aileden, arkadaşlardan ve özel birinden sığınmacılara oranla daha yüksek sosyal destek algıladıkları bulunmuştur. İlgili yazında konu ile ilgili bir bulguya rastlanmamıştır. Ancak, sığınmacıların Türkiye’de bulunma sürelerinin daha

az olduğu, bu nedenle ülkenin dilini daha az bildikleri ve oluşturdukları sosyal ağların daha yetersiz olduğu söylenebilir.

4.8. Araştırmanın Sonuçları

Türkiye’de yaşayan sığınmacı ve mültecilerin psikososyal gereksinimlerine ve ruh sağlıklarına ilişkin bilgi almak amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmada elde edilen sonuçlar genel olarak sığınmacı ve mültecilerin psikososyal gereksinimlerinin ve ruh sağlıklarını yordayan değişkenlerin geldikleri ülkeye göre farklılıklar gösterdiğini, Türkiye’de karşılaşılan olumsuz yaşam koşullarının, yaşanan travmaların, başa çıkma tarzları ile sosyal desteğin ruh sağlığı üzerinde önemli etkileri olduğunu göstermiştir. Bu bulgular sığınmacı ve mültecilere ilişkin politikalar belirlenirken, mülteci statüsünün kabulüne ilişkin prosedürlerin, birincil ihtiyaçların karşılanması ve yaşam standartlarının belirlenmesini sağlayan prosedürlerin, sığınmacı ve mültecilerin aileleri ve yerel halktan alınan sosyal destek ağlarının güçlendirilmesi konularının göz önünde bulundurulmasının önemini ortaya koymuştur. Bu nedenle sığınmacı ve mültecilere yönelik olarak bireysel-toplumsal ruh sağlığı açısından yaşam koşullarının iyileştirilmesi, yaşanan travmalar ile başa çıkabilme noktasında sağlık hizmetlerine erişimlerinin kolaylaştırılması, sosyal destek ağlarının artırılması konularına yönelik planlamalar yapılması, bu planlamalar sırasında ülkesel farklılıkların, grupların sosyopolitik ve psikolojik özelliklerinin ve farklılıklarının da dikkate alınması gerekliliği görülmüştür. Araştırmanın amacı doğrultusunda elde edilen sonuçlar şunlardır:

1. Bütün araştırma değişkenleri sığınmacı ve mültecilerin İran, Irak ve diğer ülkelerden gelmesine göre farklılıklar göstermektedir.

2. İnanlı sığınmacı ve mültecilerin başlıca iltica nedenleri politik ve dini nedenler, Iraklı sığınmacı ve mültecilerin başlıca iltica nedenleri ekonomik nedenler ve güvenlik/baskı/ölüm korkusu/tehdit; diğler ÷lkelerden gelen sığınmacı ve mültecilerin başlıca iltica nedenleri politik nedenlerdir.
3. İnanlı sığınmacı ve mültecilerin yalnızca %12.3'ü, Iraklı sığınmacı ve mültecilerin yalnızca %10'u, diğler ÷lkelerden gelen sığınmacı ve mültecilerin yalnızca %17.1'i gelir getiren bir işte çalışmaktadır.
4. İnanlı sığınmacı ve mültecilerin, %76.4'ü hiçbir maddi destek almazken, %8.5'i BM'den, %6.6'sı valilikten, %6.6'sı kendi ülkesinden ve %1.9'u STÖ'lerden ve maddi destek almaktadır. Iraklı sığınmacı ve mültecilerin, %83.3'ü hiçbir maddi destek almazken, %2.9'u BM'den, %2.9'u valilikten ve %1.4'ü STÖ'lerden maddi destek almaktadır. Diğler ÷lkelerden gelen sığınmacı ve mültecilerin, %77.1'i hiçbir maddi destek almazken, %11.4'ü BM'den, %8.6'sı STÖ'lerden ve %2.9'u valilikten maddi destek almaktadır.
5. İnanlı sığınmacı mültecilerin, yalnızca %12.3'ü; Iraklı sığınmacı mültecilerin, yalnızca %1.4'ü diğler ÷lkelerden gelen sığınmacı mültecilerin ise %40'ı Türkiye'de kalmayı istediğini bildirmiştir.
6. İnanlılar, Irak ve diğler ÷lkelerden gelenlerden daha az psikososyal gereksinim duymakta ve etkili başa çıkma tarzlarını Iraklılardan daha fazla kullanmaktadır.

7. Iraklılar, İran ve diğer ülkelerden gelenlerden daha fazla travmaya maruz kalmakta, daha fazla sosyal destek algılamakta ve daha az genel psikolojik belirti göstermektedir.
8. Diğer ülkelerden gelenler, etkisiz başa çıkma tarzlarını İran ve Irak'tan gelenlerden daha fazla kullanmaktadır.
9. İranlı sığınmacı ve mültecilerin başlıca gereksinimleri sağlık hizmetleri, hukuki yardım ve iş; Iraklı sığınmacı ve mültecilerin başlıca gereksinimleri iş ve beslenme; diğer ülkelerden gelen sığınmacı ve mültecilerin başlıca gereksinimleri hukuki yardım, barınma, sağlık hizmetleridir.
10. İranlı sığınmacı ve mültecilerin karşılaştıkları başlıca güçlükler, ikametgâh harçlarının yüksek olması, resmi işlemlerin uzun zaman alması, ilaç ve tedavi masraflarından payına düşeni karşılayamamadır. Iraklı sığınmacı ve mültecilerin karşılaştıkları başlıca güçlükler, ilaç ve tedavi masraflarından payına düşeni karşılayamama, ikametgâh harçlarının yüksek olması ve yaşamsal koşulların uygun olmamasıdır. Diğer ülkelerden gelen sığınmacı ve mültecilerin karşılaştıkları başlıca güçlükler, resmi işlemlerin uzun zaman alması, yaşamsal koşulların uygun olmaması ve elverişsiz barınma koşullarıdır.
11. İranlı sığınmacı ve mültecilerin ailelerinden algıladıkları sosyal destek, diğer ülkelerden gelen sığınmacı ve mültecilerin depresyon ve travma oranları cinsiyete göre farklılıklar göstermektedir.
12. Birlikte yaşanan birey sayısı, etkisiz ve etkili başa çıkma ve aileden algılanan sosyal destek İranlı sığınmacı ve mültecilerin genel psikolojik

belirtilerini yordamaktadır. Travma Tarama Listesi toplam puanı ve Türkiye’de karşılaşılan güçlükler Iraklı sığınmacı ve mültecilerin genel psikolojik belirtilerini yordarken; etkisiz başa çıkma ve arkadaşlardan algılanan sosyal destek diğer ülkelerden gelen sığınmacı ve mültecilerin genel psikolojik belirtilerini yordamaktadır.

13. Sığınmacılar daha fazla genel psikoloji belirti göstermekte ve etkili başa çıkma tarzlarını daha fazla kullanmaktadır. Mülteciler ise sığınmacılardan daha fazla sosyal destek algılamaktadır.

4.9. Araştırmanın Sınırlılıkları ve Öneriler

Bu araştırmanın sınırlılıkları ve ileride yapılacak araştırmalar için yapılabilecek öneriler şunlardır:

1. Bu araştırmada kendini değerlendirme türü ölçeklerin kullanılması ve katılımcıların öznel değerlendirmelerinin alınması araştırmanın sınırlılıklarındandır.
2. Daha önceki travma yaşantısının etkisi değerlendirilirken yalnızca yaşanılan travma sayısı göz önüne alınmıştır. Yaşanılan travmanın şiddeti, zamanı ve türü göz önünde bulundurulmamıştır. İleriki araştırmalarda bu değişkenlerin de göz önünde bulundurulmasında yarar vardır. Ayrıca travma yaşantısı etkisinin travma türüne göre değişip değişmediğinin incelenmesi bilgi verici olacaktır.
3. Misafirhanede yaşayan katılımcı sayısının az olması nedeni ile, misafirhanede yaşayan ve yaşamayan katılımcılar arasında bir karşılaştırmaya gidilememiştir. Ancak ileriki araştırmalarda yapılacak olan böylesi bir karşılaştırma, misafirhanede yaşamanın etkileri hakkında bilgi verici olacaktır.
4. Geçici Koruma Rejimi ile Türkiye’de bulunan Suriyeliler bu araştırma örnekleminin içerisinde yer almamıştır. Suriyelilerin öznel durumlarına ilişkin araştırmaların veya Suriyeliler ile Türkiye’de bulunan sığınmacı ve

mültecilerin psikososyal gereksinim ve ruh sağlıklarına ilişkin karşılaştırmalı araştırmaların yapılmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.

ÖZET

Bu araştırmada, Türkiye’de yaşayan sığınmacı ve mültecilerin psikososyal gereksinimlerinin ve psikolojik semptomlarının incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda, sığınmacı ve mültecilerin çeşitli demografik özellikleri, iltica sürecine ilişkin yaşantıları, geçmiş travma deneyimleri, kullandıkları başa çıkma mekanizmaları, sosyal destek algılarının, psikolojik sağlık ile ilişkisi ele alınmıştır. Araştırmanın örneklemi, Türkiye’nin 10 uydu kentinde yaşayan 18-65 yaş arasındaki 429 sığınmacı ve mülteçiden oluşmaktadır. Veriler araştırmacılar tarafından hazırlanan Demografik ve İltica Süreci Bilgi Formu, Psikososyal Gereksinim Belirleme Formu, Kısa Semptom Envanteri, Stresle Başa Çıkma Tarzları Envanteri, Travma Tarama Listesi ve Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği uygulanarak elde edilmiştir. Araştırmanın amacına uygun olarak ulaşılan bulgulara göre, sığınmacı ve mültecilerin psikososyal gereksinimleri, ruh sağlıkları ve ruh sağlıklarını etkileyen değişkenler, sığınmacı ve mültecilerin geldikleri ülkeye göre farklılıklar göstermektedir. İraniiler, Irak ve diğer ülkelerden gelenlerden daha az psikososyal gereksinim duymakta ve etkili başa çıkma tarzlarını Iraklılardan daha fazla kullanmaktadır. Iraklılar, İran ve diğer ülkelerden gelenlerden daha fazla travmaya maruz kalmakta, daha fazla sosyal destek algılamakta ve daha az genel psikolojik belirti göstermektedir. Diğer ülkelerden gelenler, etkisiz başa çıkma tarzlarını İran ve Irak’tan gelenlerden daha fazla kullanmaktadır. İrani sığınmacı ve mültecilerin başlıca gereksinimleri sağlık hizmetleri, hukuki yardım ve iş, karşılaştıkları başlıca güçlükler ise ikametgâh harçlarının yüksek olması, resmi işlemlerin uzun zaman alması, ilaç ve tedavi masraflarından payına düşeni

karşılayamamadır. Iraklı sığınmacı ve mültecilerin başlıca gereksinimleri iş ve beslenme, karşılaştıkları başlıca güçlükler ise ilaç ve tedavi masraflarından payına düşeni karşılayamama, ikametgâh harçlarının yüksek olması ve yaşamsal koşulların uygun olmamasıdır. Diğer ülkelerden gelen sığınmacı ve mültecilerin başlıca gereksinimleri hukuki yardım, barınma ve sağlık hizmetleri, karşılaştıkları başlıca güçlükler ise resmi işlemlerin uzun zaman alması, yaşamsal koşulların uygun olmaması ve elverişsiz barınma koşullarıdır. İranlı sığınmacı ve mültecilerin ailelerinden algıladıkları sosyal destek, diğer ülkelerden gelen sığınmacı ve mültecilerin depresyon ve travma oranları cinsiyete göre farklılıklar göstermektedir. İranlılarda etkisiz başa çıkma yöntemlerindeki artış psikolojik semptomları arttırmaktayken; birlikte yaşanan birey sayısı, etkili başa çıkma ve aileden algılanan sosyal destek ise ruh sağlığı üzerinde koruyucu bir işlev görmektedir. Iraklılarda, Türkiye’de karşılaşılan güçlüklerdeki artış psikolojik semptomları arttırmaktayken; travmatik yaşantı deneyimi ise ruh sağlığı üzerinde koruyucu bir işlev görmektedir. Diğer ülkelerden gelenlerde etkisiz başa çıkma yöntemlerindeki artış psikolojik semptomları arttırmaktayken; arkadaşlardan algılanan sosyal destek ise ruh sağlığı üzerinde koruyucu bir işlev görmektedir. Mülteciler, hala sığınmacı statüsünde bulunan kişilere oranla etkili başa çıkma yöntemlerini daha az kullanmakta, daha yüksek bir sosyal destek algısına sahip olmakta ve daha az psikolojik semptom göstermektedir. Genel olarak araştırma sonucunda elde edilen bulgular, sığınmacı ve mültecilerin geldikleri ülkenin sosyopolitik ve psikolojik özelliklerinin, sığınmacı ve mültecilerin psikososyal gereksinimleri ve ruh sağlıkları üzerinde önemli etkileri olduğu, Türkiye’de karşılaşılan olumsuz yaşam koşullarının, daha şiddetli stresörlere

maruz kalmanın, sosyal destek azlığının sığınmacı ve mültecilerin psikolojik sağlıklarına zarar verdiği yönündedir.

ABSTRACT

This research aims to investigate the psychosocial requirements and psychological symptoms of asylum seekers and refugees living in Turkey. For this purpose, various demographic features of asylum seekers and refugees, their experiences relating to the asylum process, their past traumatic experiences, coping mechanisms they have employed, and the association of their social support perceptions with psychological health are covered. The research sample consists of 429 asylum seekers and refugees of an age range of 18-65 years living in 10 satellite cities of Turkey. Data have been derived by implementing the Demographic and Asylum Process Information Form, Psychosocial Requirements Identification Form, Brief Symptom Inventory, Inventory of Styles for Coping with Stress, Trauma Checklist and the Multidimensional Perceived Social Support Scale developed by the researchers. The findings obtained under the study reveal that the psychosocial requirements, the mental health conditions and the factors affecting the mental health of the asylum seekers and refugees are varied according to the country of origin of them. Iranians are less in need of psychosocial requirements than Iraqis and other asylum seekers and refugees; and they employ effective coping mechanisms more than Iraqis. Iraqis are exposed to more traumas, in need of more perception of social support and develop less general psychological symptoms than Iranians. The asylum seekers and refugees coming from other countries than Iran and Iraq employ ineffective coping mechanisms more than Iranian and Iraqis. The main requirements of Iranian asylum seekers and refugees are health care, legal assistance and employment; and the main difficulties they experience are high residential fees, long bureaucratic procedures,

inability to contribute to the sharing of drug and treatment costs. The main requirements of Iraqi asylum seekers and refugees are employment and nutrition; and the main difficulties are inability to contribute to the sharing of drug and treatment costs, high residential fees and poor living conditions. The main requirements of the asylum seekers and refugees from other countries are legal assistance, accommodation and health care; and the main difficulties are long bureaucratic procedures, poor living and accommodation conditions. Gender is a determining factor in the perception of social support among Iranian asylum seekers and refugees, and the ratios of depression and trauma cases of asylum seekers and refugees from other countries. In Iranians' cases, while the expansion of ineffective coping mechanisms develops psychological symptoms; number of people lived with, effective coping mechanisms and perception of social support from the family have a protective function on mental health. In Iraqis' cases, while the difficulties experienced in Turkey develop psychological symptoms; traumatic life experiences have a protective function on mental health. In the cases of asylum seekers and refugees from other countries, while the expansion of ineffective coping mechanisms develops psychological symptoms; perception of social support from friends has a protective function on the mental health. Refugees employ less effective coping mechanisms, have higher perception of social support and develop less psychological symptoms than asylum seekers. In general, the findings of the study reveal that the socio-political and psychological features of the home countries of asylum seekers and refugees have immense impact on the psychosocial requirements and mental health of asylum seekers and refugees; and adverse living conditions experienced in

Turkey, severer stressors and poor social support harm the mental health of asylum seekers and refugees.

KAYNAKÇA

- Adelman, H. (2010). Emma Haddad, the refugee in international society: Between Sovereigns. *Journal of International Migration and Integration*, 11 (4), 467-472.
- Aker, T., Ayata, B., Özeren, M., Buran, B. ve Bay, A. (2002). Zorunlu iç göç: Ruhsal ve toplumsal sonuçları. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 3, 97-103.
- Akyürek, İ. B. (2007). *Mülteci hukuku ve Türkiye uygulaması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Alegöz, H. İ. (2013). *Uluslar arası ilişkilerde insani diplomasinin rolü: Türkiye-Somali örneği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Altug, Y. (1967). *Devletler hususi hukuki bakımından mülteciler*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları. No. 1292.
- Amerikan Psikiyatri Birliği. (1994). *Mental bozuklukların tanıs ve sayımsal el kitabı* (4. baskı). (E. Köroğlu, Çev.). Ankara: Hekimler Yayın Birliği.
- Ataman, Z. P. (2003). *Devletler özel hukukunda mültecinin hukuki statüsü*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Atayun, Y. (2002). *Mülteciler sorununa sosyolojik bir yaklaşım: Van örneği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Yüzüncüyıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aydın, M., Özcan, N. İ. ve Kaptanoğlu, N. (2007). *Riskler ve fırsatlar kavşağında Irak'ın geleceği ve Türkiye*. TEPAV Ortadoğu Çalışmaları II Raporu.

- Aydoğan, D. (2006). *Yabancı Çingenerin Türkiye'ye giriş, ikamet, seyahat özgürlükleri ile Türkiye'den sınır dışı edilmeleri*. Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
<http://acikarsiv.atilim.edu.tr/browse/458/>
- Barnes, D. M. (2001). Mental health screening in a refugee population: A program report. *Journal of Immigrant Health*, 3 (3), 141-149.
- Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığı Basın açıklaması. 14 Haziran 2012, <http://www.afetacil.gov.tr/>
- Beter, Ö. (2006). *Sınırlar ötesi umutlar mülteci çocuklar*. Ankara: SABEV Yayınları
- Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği. (1994). *Mülteci çocuklar koruma ve bakım klavuzu*. Cenevre.
- Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği. (1997). *Dünya mültecilerinin durumu 1997-1998 bir insanlık sorunu*. Ankara: BMMYK Yayınları.
- Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği. (2001). *Mültecilerin korunması uluslararası mülteci hukuku rehberi, parlamenterler için el kitabı*. Cenevre.
- Black, D. (1998). Tıp, ilaçlar ve zihin. N. H. Şahin (Ed. & Çev.), *Stresle başa çıkma: Olumlu bir yaklaşım* (67-88). Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Bolger, N., Foster, M., Vinokur, A. D., & Ng, R. (1996). Close relationship and adjustments to a life crisis: The case of breast cancer. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70 (2), 283-294.
- Boyd, M. (1999). Gender, refugee status and permanent settlement . *Gender Issues*, 17, 5-25.

- Brewin, C. R., Andrews, B., & Valentine, J. D. (2000). Meta-analysis of risk factors of posttraumatic stress disorder in trauma-exposed adults. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 68* (5), 748-766.
- Brown, S. K., & Bean, F. D. (2005). International migration. In D. L. Poston & M. Micklin (Eds.), *Handbooks of sociology and social research, handbook of population*. New York: Kluwer Academic Publishers.
- Burger, J. M. (2006). *Kişilik, psikoloji biliminin insan doğasına dair söyledikleri*, (İ. D. E. Sarioğlu, Çev.). (204-206). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Buz, S. (2004). *Zorunlu çıkış zorlu kabul mültecilik*. Ankara: Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği Yayınları.
- Buz, S. (2008). Türkiye'deki sığınmacıların sosyal profili. *Polis Bilimleri Dergisi, 1* (4), 1-14.
- Carlson, E. B., & Rosser-Hogan, R. (1991). Trauma experiences, posttraumatic stress, dissociation, and depression in Cambodian Refugees. *The American Journal of Psychiatry, 148* (11), 1548-1551.
- Cheung, P. (1993). Somatisation as a presentation in depression and post-traumatic stress disorder among Cambodian Refugees. *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry, 27* (3), 422-428.
- Cheung, P. (1994). Posttraumatic stress disorder among Cambodian refugees in New Zealand. *International Journal of Social Psychiatry, 40* (1), 17-26.
- Choi, M. K. (2003). Symptoms, depression, and coping behaviors of university students (abstract). *Taehan Kanho Hakhoe Chi, 33* (3), 433-439.

- Cohen, F. (1984). *Coping. Behavioral health: A handbook of health enhancement and disease prevention* (J., Matarazzo, S. W., Weiss, J., Herd, & J., Miller, Eds.). New York: John Wiley.
- Çiçekli, B. (1998). *The legal aposition of Turkish immigrants in the European Union*. Ankara: Karmap.
- Çorabatır, M. (2008, Nisan 20). Türkiye’de mülteci olmak. *Birgün*.
http://www.birgun.net/research_index.php?category_code=1208228204&year=2009&month=12&day=29
- Damm, A. P. (2009). Determinants of recent immigrants’ location choices: Quasi-experimental evidence. *Journal of Population Economics*, 22, 145-174.
- Danış, A. D. (2004). Yeni göç hareketleri ve Türkiye. *Birikim Dergisi*, 216-224.
- D’Avanzo, C. E., Frye, B., & Froman, R. (1994). Stress in Cambodian refugee families. *Image Journal Nurse School*, 26 (2), 101-105.
- Davison, G. C., & Neale, J. M. (2004). *Anormal psikolojisi* (İ., Dağ, Ed. & Çev.). Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları. No:29.
- Deniz, O. (2009). Mülteci hareketleri açısından Van kentinin durumu ve kentteki mültecilerin demografik profili. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 11, 187-204.
- Derogatis LR (1992) *The Brief Symptom Inventory-BSI administration, scoring and procedures manual-II*. USA: Clinical Psychometric Research Inc.
- Djurdjev, B. S. (1999). Refugees and village renewal in Yugoslavia. *GeoJournal*, 46, 207-213.

- Dürü, Ç. (2006). *Travma sonrası stres belirtileri ve travma sonrası büyümenin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi ve bir model önerisi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Eker, D. ve Arkar, H. (1995). Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği'nin faktör yapısı, geçerlik ve güvenilirliği. *Türk Psikoloji Dergisi*, 34, 45-55.
- Emmelkamp, J., Komproe, I. H., Ommeren, M. V., & Schagen, S. (2002). The relation between coping, social support and psychological and somatic symptoms among torture survivors in Nepal. *Psychological Medicine*, 32, 1465-1470.
- Eriş, N. (2007). *Avrupa Birliği'nde mültecilerin hukuki durumu*. Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
<http://deu.mitosweb.com/browse/21747/>
- Erol, N. ve Öner, Ö. (1999). Travmaya psikolojik tepkiler ve bunlara yaklaşım. *Türk Psikoloji Bülteni*, 5 (14), 40-49.
- Faist, T. (2003). *Uluslararası göç ve ulus aşırı toplumsal alanlar*. İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Fazel, M., Wheeler, J., & Danesh, J. (2005). Prevalence of serious mental disorder in the 7000 refugees resettled in western countries: A systematic review. *The Lancet*, 365 (9467), 1309-1314.
- Feijen, L. (2007). Asylum conditionality: Development of asylum systems in the Western Balkans in the context of the European Union's external dimension. *ERA Forum*, 8 (4), 495-509.

- Felsman, J. K., Leong, F. T. L., Johnson, M. C., & Felsman, I. C. (1990). Estimates of psychological distress among Vietnamese refugees: Adolescents, unaccompanied minors and young adults. *Social Science & Medicine*, 31 (11), 1251-1256.
- George, M. (2012). Migration traumatic experiences and refugee distress: Implications for social work practice. *Clinical Social Work Journal*, 40 (4), 429-437.
- Gezgin, F. (1994). *İşgücü göçü ve Avusturya'daki Türk işçileri*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayınları.
- Gümüş, A. (2006). "Şiddetin nedenleri", toplumsal bir sorun olarak şiddet sempozyumu. Ankara: Eğitim Sen Yayınları.
- Gün, Z. (2006). Göç üzerine psikolojik çalışmalar, yöntemsel sorunlar ve çözüm önerileri. *Türk Psikoloji Bülteni*, 12 (38), 27-41.
- Hauff, E., & Vaqlum, P. (1994). Chronic posttraumatic stress disorder in Vietnamese refugees: A prospective community study of prevalence, course, psychopathology, and stressors. *The Journal of Nervous & Mental Disease*, 182 (2), 85-90.
- Hauff, E., & Vaglum, P. (1995). Organized violence and the stress of exile predictors of mental health in a community cohort of Vietnamese refugees three years after resettlement. *The British Journal of Psychiatry*, 166, 360-367.
- Helsinki Yurttaşlar Derneği. (2007). *Sivil toplum kuruluşları için mülteci destek el kitabı*. 18 Ağustos 2009, <http://www.hyd.org.tr/multecielkitabı/>

- Hertz, D. G. (1982). Arrival and departure: Theoretical considerations and clinical observations on migrants and immigrants. *Psychiatry Journal of Ottawa*, 6, 234-238.
- Higgins, J. E., & Endler, N. S. (1995). Coping, life stress, and psychological and somatic distress. *European Journal of Personality*, 9 (4), 253-270.
- Hinton, D., Chau, H., Nguyen, L., Nguyen, M., Pham, T., Quinn, S., & Tran, M. (2001). Panic disorder among Vietnamese refugees attending a psychiatric clinic: Prevalence and subtypes. *General Hospital Psychiatry*, 23 (6), 337-344.
- Hollifield, M., Warner, T. D., Dom, N. L., Krakow, B., Jenkinsin, J. H., Kesler, J., Stevenson, J., & Westermeyer, J. (2002). Measuring trauma and health status in refugees. *The Journal of The American Medical Association*, 288 (5), 611-621.
- Holtz, T. (1998). Refugee trauma versus torture trauma: A retrospective controlled cohort study of Tibetan refugees. *The Journal of Nervous & Mental Disease*, 186 (1), 24-34.
- Hsu, S. L. (1999). Somatisation among Asian refugees and immigrants as a culturally-shaped illness behaviour. *ANNALS Academy of Medicine Singapore*, 28 (6), 841-845.
- İç İşleri Bakanlığı. (2010). 2010/23 Nolu Genelge'ye ilişkin basın açıklaması. 23 Mart 2010, https://www.icisleri.gov.tr/default.icisleri_2.aspx?id=4537
- İnsan Hakları Araştırmaları Derneği. (2009). *Türkiye iltica ve sığınma hakkı 2008 izleme raporu*. 1 Aralık 2012, <http://www.ihad.org.tr/rapor-08.php>

- Jablensky, A., Marsella, A. J., Ekblad, S., Jansson, B., Levi, L., & Bornemann, T. (1994). Refugee mental health and well-being: Conclusions and recommendations. In A. J. Marsella, T. Bornemann, S. Ekblad, & J. Orley (Eds.), *Amidst peril and pain. The mental health and well-being of the world's refugees* (pp. 327–339). Washington, DC: American Psychological Association.
- Jaranson, J. M., Butcher, J., Halcon, L., Johnson, D. R., Robertson, C., Savik, K., Spring, M., & Westermeyer, J. (2004). Somali and Oromo refugees: correlates of torture and trauma history. *The American Journal of Public Health, 94* (4), 591-598.
- Jaranson, J., Martin, S. F., & Ekblad, S. (2002). Refugee mental health: Issues for the new millennium. In R. W. Manderscheid & M. J. Henderson (Eds.). *Mental Health, United States, 2002* (120-133). Washington, DC: United States Government Printing Office.
- Jasinskaja-Lahti, I., Liebkind, K., Jaakkola, M., & Reuter, A. (2006). Perceived discrimination, social support networks, and psychological well-being among three immigrant groups. *Journal Of Cross-Cultural Psychology, 37* (3), 293-311.
- Kaniasty, K., & Norris, F. H. (1995). In search of altruistic community: Patterns of social support mobilization following Hurricane Hugo. *American Journal of Community Psychology, 23* (4), 447-477.
- Karababa, A. O. (Ed.). (2002). *Olağan dışı durumlarda sağlık hizmetleri: Sağlık çalışanının el kitabı* (2. Baskı). Ankara: Türk Tabipler Birliği Yayınları.

- Karataş, K. (2003). Batı Avrupa’da yaşayan göçmen Türk ailelerinin uyum ve bütünleşme sorunları. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 14 (1), 25-40.
- Kaya, B. (2004). Travma sonrası stres bozukluğu ve ‘subsebdrom’ kavramı. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 5, 231-238.
- Keller, A., Lhewa, D., Rosenfeld, B., Sachs, E., Aladjem, A., Cohen, I., Smith, H., & Porterfield, K. (2006). Traumatic experiences and psychological distress in an urban refugee population seeking treatment services. *Journal of Nervous & Mental Disease*, 194 (3), 188-194.
- Kılıçaslan, C. S. (2001). *Mülteci kadınların sorunları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Kinzie, D. (2006). Immigrants and refugees: The psychiatric perspective. *Transcultural Psychiatry*, 43 (4), 577-591.
- Koçdemir, K. (1999). Yeni bin yılın derdi göç ve iltica. *Türk İdare Dergisi*, 423, 85-108.
- Kolukırcık, S. (2009). Mülteci ve sığınmacı olgusunun medyadaki görünümü: Medya politikası üzerine bir değerlendirme. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8 (1), 1-20.
- Kroll, J., Habenicht, M., Mackenzie, T., Yang, M., Chan, S., Nguyen, T., ... Nguyen, H. (1989). Depression and posttraumatic stress disorder in Southeast Asian refugees. *The American Journal of Psychiatry*, 146 (12), 1592-1597.
- Lazarus, R. S. & Folkman, S. (1984). *Stress, appraisal and coping*. New York: Springer.
- Li, W., & Teixeira, C. (2007). Introduction: Immigrants and transnational experiences in world cities. *GeoJournal*, 68, 93-102.

- Lin, E. H., Ihle, L. J., & Tazuma, L. (1985). Depression among Vietnamese refugees in a primary care clinic. *The American Journal of Medicine*, 78 (1), 41-44.
- Lipson, J. G., & Omidian, P. A. (1997). Afghan refugee issues in the U.S. social environment. *Western Journal of Nursing Research*, 19, 110-126.
- Lubbers, R. (2004). Ev diyebileceğimiz bir yer. *Umuda Doğru Sığınmacı ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği Dergisi*, 4 (13), 3-4.
- Marsella, A. J., & Ring, E. (2003). Human migration and immigration: An overview. In L. L. Adler, & U. P. Gielen (Eds), *Migration: Immigration and emigration in international perspective* (3-22). Westport: Preeger.
- Marshall, G. N., Schell, T. L., Elliott, M. N, Berthold, S. M., & Chun, C. (2005). Mental health of Cambodian refugees 2 decades after resettlement in the United States. *The Journal Of The American Medical Association*, 294 (5), 571-579.
- Marshall, L. W. (2011). Toward a new definition of 'refugee': Is the 1951 convention out of date? *European Journal of Trauma and Emergency Surgery*, 37 (1), 61-66.
- McNamara, K. E. (2007). Conceptualizing discourses on environmental refugees at the United Nations. *Population and Environment*, 29 (1), 12-24.
- Mollica, R. F., Wshak, G., & Lavelle, J. (1987). The psychosocial impact of war trauma and torture on Southeast Asian refugees. *The American Journal of Psychiatry*, 144, 1567-1572.

- Öztürk, O. M. (1991). Uluslararası hukuk ve iç hukukumuz bakımından iltica olayı ve mülteciler. *Silahlı Kuvvetler Dergisi*, 327, 150-151.
- Peker, B. ve Sancar, M. (2001). *Mülteciler ve iltica hakkı yaşamın kısıntılarına hoş geldin diyebilmek*. Ankara: İnsan Hakları Derneği Yayını.
- Pernice, R.,& Brook, J. (1994). Relationship of migrant status (Refugee or immigrant) to mental health. *International Journal of Social Psychiatry*, 40 (3), 177-188.
- Petersen, W. (1975). *Population* (3rd ed.). New York: Macmillan.
- Plante, T. G., Simicic, A., Anderson, E. N.,& Manuel, G. (2002). Stress and coping among displaced Bosnian refugees: An exploratory study. *International Journal of Stress Management*, 9 (1), 31-41.
- Pumariega, A. J., Rothe, E.,& Pumariega, J. B. (2005). Mental health of immigrants and refugees. *Community Mental Health Journal*, 41 (5), 581-597.
- Robjant, K., Hassan, R.,& Katona, C. (2009). Mental health implications of detaining asylum seekers: Systematic review. *The British Journal of Psychiatry*, 194, 306-312.
- Rustamov, R. (2004). *İran'da islam, kimlik ve dış politika: Konstrüktivist bir inceleme*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sarason, I. G., Levine, H. M., Basham, R. B.,& Sarason, B. R. (1983). Assessing social support: The Social Support Questionnaire. *Journal of Personality and Social Psychology*, 44, 127-139.

- Savin, D., Sack, W. H., Clarke, G. N., Meas, N., & Richart, I. (1996). The Khamer Adolescent Project: III. A study of trauma from Thailand's Site II refugee camp. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 35 (3), 384-391.
- Savrun, M. ve Balcioğlu, İ. (1998). Sosyal ve kültürel çevre. *Yeni Symposium Dergisi*, 36 (3-4), 85-89.
- Schweitzer, R., Melville, F., Steel, Z., & Lancherez, P. (2006). Trauma, post-migration living difficulties, and social support as predictors of psychological adjustment in resettled Sudanese refugees. *Australian and New Zeland Journal of Psychiatry*, 40 (2), 179-188.
- Selye, H. (1950). *The physiology and pathology of exposure to stres*. Montreal: Acta.
- Sezgin, N. (1998). Zamanı iyi kullanarak stresi azaltma. N. H. Şahin (Ed.), *Stresle başa çıkma: Olumlu bir yaklaşım* (109-111). Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Shisana, O., & Celentano, D. D. (1987). Relationship of cronic stres, social support, and coping style to health among Namibian refugees. *Social Science & Medicine*, 24 (2), 145-157.
- Sır, A., Bayram, Y. ve Özkan, M. (1998a). Zoraki iç göçün ruh sağlığına etkileri üzerine bir ön çalışma. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 2, 83-88.
- Sır, A., Bayram, Y. ve Özkan, M. (1998b). Zoraki iç göç yaşamış bir grupta travma sonrası stres bozukluğu üzerine bir ön çalışma. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 9 (3), 173-180.

- Silove, D., Austin, P., & Steel, Z. (2007). No refugee from terror: The impact of detention on the mental health of trauma-affected refugees seeking asylum in Australia. *Transcultural Psychiatry*, 44 (3), 359-393.
- Silove, D., Steel, Z., & Watters, C. (2000). Policies of deterrence and the mental health of asylum seekers. *The Journal of The American Medical Association*, 284, 604-611.
- Simich, L., Beiser, M., Stewart, M., & Mwakarimba, E. (2005). Providing social support for immigrants and refugees in Canada: Challenges and directions. *Journal of Immigrant Health*, 7 (4), 259-268.
- Sinnerbrink, I., Silove, D., Field, A., Steel, Z., & Manicavasagar, V. (1997). Compounding of premigration trauma and postmigration stress in asylum seekers. *The Journal of Psychology: Interdisciplinary and Applied*, 131 (5), 463-470.
- Sundquist, J. (1994). Refugees, labour migrants and psychological distress: A population-based study of 338 Latin-American refugees, 162 South European and 396 Finnish labour migrants, and 996 Swedish age-, sex- and education-matched controls. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 29, 20-24.
- Şahin, D. (1999). Sosyal destek ve sağlık. Ü. H. Okyayuz (Ed.), *Sağlık psikolojisi* (79-106). Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Şahin, N. H. (1998). Stres nedir? Ne değildir? N. H. Şahin (Ed.), *Stresle başa çıkma: Olumlu bir yaklaşım* (1-16). Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Şahin, N. H. ve Durak, A. (1994). Kısa Semptom Envanteri'nin Türk gençleri için uyarlanması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 31, 44-56.

- Şahin, N. H. ve Durak, A. (1995). Stresle Başa çıkma Tarzları Envanteri: Üniversite öğrencileri için uyarlanması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 10 (34), 58-73.
- Şahin, N. H., Durak, A. ve Uğurtaş, S. (2002). Kısa Semptom Envanteri (KSE): Ergenler için kullanımının geçerlik, güvenilirlik ve faktör yapısı. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 13 (2), 125-35.
- Tekeli, I. (1990). Osmanlı İmparatorluğundan günümüze nüfusun zorunlu yer değiştirmesi ve iskan sorunu. *Toplum ve Bilim*, 49-71.
- Tel, H. ve Uzun, S. (2003). İntihar girişimi ile acil servise başvuran hastaların sosyal destek ve stresle baş etme durumları. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 4, 151-158.
- Temel, E., Bahar, A. ve Çuhadar, D. (2007). Öğrenci hemşirelerin stresle baş etme tarzları ve depresyon düzeylerinin belirlenmesi. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 2 (5), 107-118
- Tomanbay, İ. (1999). *Sosyal çalışma sözlüğü*. Ankara: Selvi Yayınevi.
- Tomanbay, İ. (2004a). Sınırlarda insan kaçakçılığı Türkiye-Bulgaristan ortak çalışması. *Umuda Doğru Sığınmacı ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği Dergisi*, 4 (16), 3-7.
- Tomanbay, İ. (2004b). Sığınma ve göçmen alanında kavram sorunu. *Umuda Doğru Sığınmacı ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği Dergisi*, 4 (13), 5-7.
- Türkiye'ye iltica eden veya başka bir ülkeye iltica etmek üzere Türkiye'den ikamet izni talep eden münferit yabancılar ile topluca sığınma amacıyla sınırlarımıza gelen yabancılar ve olabilecek nüfus hareketlerine uygulanacak usul ve esaslar hakkında yönetmelik. (1994, Kasım 30). *Resmi Gazete*, 30.11.2007, Sayı: 22127.

- Uluslararası Af Örgütü. (2009). *İki arada bir derede Türkiye'deki mültecilere koruma sağlanmıyor*. Londra: Uluslar arası Af Örgütü Yayınları.
- UNHCR Turkey & Turkish Ministry of Interior. (2005). *Asylum and migration legislation*. Ankara.
- United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR). (1994). *Note on temporary protection in a broader context*. 17 Aralık 2012.
<http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b32514.htm>
- United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR). (2001). UNHCR statistical yearbook 2001. 01 Şubat 2015. <http://unhcr.org/3dcb7dba2.html>
- United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR). (2014). İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde küresel çapta zorla yerinden edilenlerin sayısı ilk kez 50 milyonun üzerine çıktı. 1 Şubat 2015.
<http://www.unhcr.org.tr/?content=561>
- Vermez, H. (2007). *Dağlık Karabağ göçmenlerinin sosyo-ekonomik problemleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Warner, F. R. (2007). Social support and distress among Q'eqchi' refugee woman in Maya Tecun, Mexico. *Medical Antropology Quarterly*, 21 (2), 193-217.
- Westermeyer, J. (1989). Paranoid symptoms and disorders among 100 among refugees: A longitudinal study. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 80 (1), 47-59.
- Westermeyer, J., Vang, T. F., & Neider, J. (1984). Symptom change over time among Hmong refugees: Psychiatric patients versus nonpatients. *Psychopathology*, 17 (5), 168-177.

- Yabancılar ve uluslar arası koruma kanunu. (2013, Nisan 04). *Resmi Gazete*, 11.04.2013, Sayı: 28615.
- Yılmaz, B. (2006). *Arama kurtarma çalışanlarında travma sonrası stres belirtileri ve travma sonrası büyüme ile ilişkili değişkenler*. Yayımlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yoldaş, M. A. (2007). Afganistan'ın sosyal, kültürel ve ekonomik yapısı ile ilgili olarak Türk yatırımcı firmaları için bazı tespitler. *Akademik Bakış*, 13. ISSN: 1694-528X.
- Yükseker, D. (2006). Dünyada yerinden edilme olgusuna ilişkin politika ve uygulamalara eleştirel bir bakış. D. Kurban, D. Yüksek, A. B. Çelik, T. Ünal, ve A. T. Aker (Eds.), *Zorunlu göç ile yüzleşmek: Türkiye'de yerinden edilme sonrası vatandaşlığın inşası* (35-42). İstanbul: TESEV Yayınları.
- Zimet, G. D., Dahlem, N. W., Zimet, S. G., & Farley, G. K. (1988). Multidimensional Scale of Perceived Social Support. *Journal of Personality Assessment*, 52, 30-41.
- Zwollo, C. (1998). The importance of labels in the asylum policy. *Umuda Doğru Sığınmacılarla ve Göçmenlerle Dayanışma Dergisi*, 2 (14), 2-3.

EK

EK -1

VERİ TOPLAMA ARACI

Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu

Bu araştırma, Türkiye’de yaşayan sığınmacı ve mültecilerin psikososyal gereksinimlerinin ve karşı karşıya kaldıkları güçlüklerin belirlenmesi için tasarlanmıştır. Sonuçları, benzer yaşantıları olan bireylerin sorunlarının ele alınmasına ışık tutacaktır. Bu amaçla, araştırmadan elde edilen bulgular yalnızca bilimsel bir yayın olmakla kalmayıp, sığınmacı ve mültecilerle ilişkili kurumlara bir rapor halinde sunulacaktır. Bunun yanı sıra, elde edilen bilgiler ışığında, sığınmacı ve mültecilerle çalışan ruh sağlığı uzmanlarına yönelik bilgilendirme çalışmaları yapılması planlanmaktadır.

Çalışma, Ankara Üniversitesi Psikoloji Bölümü’nden bir öğretim üyesi ve bir yüksek lisans öğrencisi tarafından yürütülmektedir.

Araştırmaya katılım tamamen gönüllülüğe dayalıdır. Katılmayı reddetme ya da formu doldurmaya başlayıp daha sonra vazgeçme hakkınız vardır.

Araştırmaya katılmanız durumunda, size verilen formdaki soruları yanıtlamanız gerekmektedir. Bunun için en fazla 30 dakikanızı ayırmanız yeterli olacaktır. Bu soruları yanıtlamak size herhangi bir fiziksel ya da duygusal rahatsızlık yaşatmayacaktır.

Formda kimliğinize ilişkin herhangi bir bilgi sorulmamaktadır. Ayrıca formu doldurduktan sonra size formla birlikte verilen zarfın içinde geri vereceğinizden, yanıtların kime ait olduğunu araştırmacının da bilmesi olanaksız hale gelecektir.

Yrd. Doç. Dr. Banu Yılmaz

Psk. Neval Gündoğan

Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Psikoloji Bölümü

İletişim için: gundoganneval@gmail.com

Katılımcının Beyanı

Ankara Üniversitesi Psikoloji Bölümü Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Banu Yılmaz ve Yüksek Lisans öğrencisi Psk. Neval Gündoğan tarafından yapılacak “Sığınmacı ve Mültecilerin Psikososyal Gereksinimleri ve Psikolojik Belirtileri” başlıklı çalışma hakkında yeterli düzeyde bilgi aldım. Araştırmaya katılarak formdaki soruları yanıtlarsam, bana ait bilgilerin gizliliğine özen ve saygı ile yaklaşılacağı konusunda bana güvence verildi.

Çalışmaya katılmayı kabul ediyorum () (Çalışmaya katılmayı kabul ediyorsanız, lütfen parantez içine bir işaret koyunuz. Katılmak istemiyorsanız formu iade ediniz.)

Kişisel Bilgiler

Cinsiyet: Kadın () Erkek () Yaş:

Medeni durum:

Evli () Bekâr () Boşanmış () Eşini kaybetmiş () Eşinden ayrı () Eşi kendi ülkesinde ()

Şu anda bulunduğunuz yerde yalnız mı yaşıyorsunuz? Evet ()
Hayır ()

Şu anda bulunduğunuz yerde ailenizle mi yaşıyorsunuz? Evet ()
Hayır ()

Ailenizle birlikte yaşıyorsanız, ailenizde kaç kişi var?

Öğrenim durumunuz: Mesleğiniz:
.....

Şu an çalışıyor musunuz? Evet () Hayır ()
Çalışıyorsanız yaptığınız iş nedir?

Şu an hangi şehirde yaşamaktasınız?

Hangi ülkeden geldiniz?

Ülkenizden ayrılma nedeniniz nedir? Ekonomik () Politik () Diğer ()
(belirtiniz).....

Türkiye’de Sığınmacı statüsünde bulunuyorum () Mülteci statüsü tanındı ()

Mülteci statüsü tanındıysa: Türkiye’de yaşamaya devam edeceğim ()

Kendi istediğim üçüncü bir ülkeye gönderileceğim ()

BMMYK’nin belirlediği üçüncü bir ülkeye gönderileceğim ()

Ne kadar süredir Türkiye’de bulunuyorsunuz? :

Koşullar istediğiniz gibi olsa Türkiye’de kalmayı ister miydiniz? Evet ()
Hayır ()

Maddi destek alıyor musunuz? Evet () Hayır ()

Maddi destek alıyorsanız nereden alıyorsunuz?

Kendi ülkemden ()

Birleşmiş Milletlerden ()

Valilikten (Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı) ()

Sivil Toplum Örgütünden ()

GBF

A.) Aşağıda ifade edilen ihtiyaçlarınızı, bireysel olarak kendinizi göz önünde bulundurarak, verilen ölçüğe göre derecelendiriniz.

0- İhtiyaç yok	1- Az da olsa ihtiyaç var	2- Çok fazla ihtiyaç var
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐

B. Ülkenizden ayrıldıktan sonra yaşamınızı sürdürdüğünüz bu yerde, aşağıda ifade edilen güçlüklerle karşılaşp karşılaşmadığınızı, aşağıda verilen ölçüğe göre derecelendiriniz.

0- Hiç yaşamıyorum	1- Bazen yaşıyorum	2- Çok fazla yaşıyorum

- 1. Yaşamsal koşulların uygun olmaması
- 2. Irkçılık
- 3. Suçlu muamelesi görme
- 4. Çalışma yaşamının dışında tutulma / Çalışma izni alamama
- 5. Sigortasız ya da az ücretle çalıştırılma
- 6. Mesleğini icra edememe
- 7. Fiziksel şiddet görme
- 8. Cinsel tacize uğrama
- 9. Kürtaja zorlanma
- 10. Evliliğe zorlanma
- 11. Fuhuşa zorlanma
- 12. İkametgâh harçlarının yüksek olması
- 13. Kamuoyunun bilgi sahibi olmaması
- 14. Sağlıklı beslenememe
- 15. Medyada çıkan olumsuz haberler
- 16. Yasal hakları bilmeme
- 17. Yaşadığı ülkenin dilini bilmeme
- 18. Resmi kurumlarda tercüman bulamama
- 19. Elverişsiz barınma koşulları
- 20. Dininin gereklerini uygulayamama (örneğin toplu ibadetin engellenmesi)
- 21. Cinsel yönelimden kaynaklı baskılar
- 22. Ailenizle iletişim kurmada zorluk yaşama
- 23. Sosyal desteğin olmaması
- 24. Yaşadığınız ülkeye uyum sağlamada güçlük
- 25. Tutuklanma ya da tutuklanma tehdidi
- 26. Hukuki yardım ve avukat hakkına erişimde güçlük yaşama
- 27. Politik baskı
- 28. Zorla eve dönüş tehdidi
- 29. Önyargı
- 30. Serbest dolaşma hakkının olmaması
- 31. Kamu hizmetlerinden yararlanamama
- 32. Aile üyelerinizden ayrı düşmek (farklı şehirlere yerleştirilmek)
- 33. Etnik, politik ve dini anlaşmazlıklar yaşamak
- 34. Psikososyal desteğin olmaması
- 35. Sağlık hizmetlerinden yararlanamama
- 36. Sağlık hizmetlerinden nasıl yararlanacağını bilmeme
- 37. İlaç ve tedavi masraflarından payına düşeni karşılayamama
- 38. Misafirhanelerdeki kötü koşullar
- 39. İnsan tacirleri
- 40. Resmi işlemlerin uzun zaman alması (mülteci statüsünün tanınmasına ilişkin işlemlerin uzun sürmesi)

SBÖ

Bu ölçek kişilerin yaşamlarındaki sıkıntılar ve stresle başa çıkmak için neler yaptıklarını belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Lütfen sizin için sıkıntı ya da stres oluşturan olayları düşünerek bu sıkıntılarınızla başa çıkmak için genellikle neler yaptığınızı hatırlayın ve aşağıdaki davranışların sizi tanımlama ya da size uygunluk derecesini işaretleyin. Herhangi bir davranış size uygun değilse %0'ın altına, çok uygun ise %100'ün altına işaret koyun.

Sizi ne kadar tanımlıyor?

Bir sıkıntım olduğunda.....	%0	%30	%70	%100
1. Kimsenin bilmesini istemem	()	()	()	()
2. İyimser olmaya çalışırım	()	()	()	()
3. Bir mucize olmasını beklerim	()	()	()	()
4. Olayları büyütmeyip, üzerinde durmamaya çalışırım	()	()	()	()
5. Başa gelen çekilir diye düşünürüm	()	()	()	()
6. Sakin kafayla düşünmeye, öfkelenmemeye çalışırım	()	()	()	()
7. Kendimi kapana sıkışmış gibi hissedirim	()	()	()	()
8. Olayın/olayların değerlendirmesini yaparak en iyi kararı vermeye çalışırım	()	()	()	()
9. İçinde bulunduğum kötü durumu kimsenin bilmesini istemem	()	()	()	()
10. Ne olursa olsun direnme ve mücadele etme gücünü kendimde bulurum	()	()	()	()
11. Olayları kafama takıp, sürekli düşünmekten kendimi alamam	()	()	()	()
12. Kendime karşı hoşgörülü olmaya çalışırım	()	()	()	()
13. İş olacağına varır diye düşünürüm	()	()	()	()
14. Mutlaka bir yol bulabileceğime inanır, bunun için uğraşırım	()	()	()	()
15. Problemin çözümü için adak adarım	()	()	()	()
16. Her şeye yeniden başlayacak gücü kendimde bulurum	()	()	()	()
17. Elimden hiçbir şeyin gelmeyeceğine inanırım	()	()	()	()
18. Olaydan/olaylardan olumlu bir şey çıkarmaya çalışırım	()	()	()	()
19. Her şeyin istediğim gibi olamayacağına inanırım	()	()	()	()
20. Problemi/Problemleri adım adım çözmeye çalışırım	()	()	()	()
21. Mücadeleden vazgeçerim	()	()	()	()
22. Sorunun benden kaynaklandığını düşünürüm	()	()	()	()
23. Hakkımı savunabileceğime inanırım	()	()	()	()
24. Olanlar karşısında “kaderim buymuş” derim	()	()	()	()
25. “Keşke daha güçlü olsaydım” diye düşünürüm	()	()	()	()
26. Bir kişi olarak iyi yönde değiştiğimi ve olgunlaştığımı hissedirim	()	()	()	()
27. “Benim suçum ne” diye düşünürüm	()	()	()	()
28. “Hep benim yüzümden oldu” diye düşünürüm	()	()	()	()
29. Sorunun gerçek nedenini anlayabilmek için başkalarına danışırım	()	()	()	()
30. Bana destek olabilecek kişilerin varlığını bilmek beni rahatlatır	()	()	()	()

ÇBASDÖ

Aşağıda 12 cümle ve her bir cümle altında da cevaplarınızı işaretlemeniz için 1'den 7'ye kadar rakamlar verilmiştir. Her cümlede söylenenin sizin için ne kadar çok doğru olduğunu veya olmadığını belirtmek için o cümle altındaki rakamlardan yalnız bir tanesini daire içine alarak işaretleyiniz. Bu şekilde 12 cümlenin her birine bir işaret koyarak cevaplarınızı veriniz. Lütfen hiçbir cümleyi cevapsız bırakmayınız. Sizce doğruya en yakın olan rakamı işaretleyiniz.

1. Ailem ve arkadaşlarım dışında olan ve ihtiyacım olduğunda yanımda olan bir insan (örneğin; flört, nişanlı, sözlü, akraba, komşu, doktor) var.

Kesinlikle hayır 1 - 2 - 3 - 4- 5 - 6 - 7 Kesinlikle Evet

2. Ailem ve arkadaşlarım dışında olan ve sevinç ve kederlerimi paylaşabileceğim bir insan (örneğin; flört, nişanlı, sözlü, akraba, komşu, doktor) var.

Kesinlikle hayır 1 - 2 - 3 - 4- 5 - 6 - 7 Kesinlikle Evet

3. Ailem (örneğin; annem, babam, eşim, çocuklarım, kardeşlerim) bana gerçekten yardımcı olmaya çalışır.

Kesinlikle hayır 1 - 2 - 3 - 4- 5 - 6 - 7 Kesinlikle Evet

4. İhtiyacım olan duygusal yardım ve desteği ailemden (örneğin; annem, babam, eşim, çocuklarım, kardeşlerim) alırım.

Kesinlikle hayır 1 - 2 - 3 - 4- 5 - 6 - 7 Kesinlikle Evet

5. Ailem ve arkadaşlarım dışında olan ve beni gerçekten rahatlatan bir insan (örneğin; flört, nişanlı, sözlü, akraba, komşu, doktor) var.

Kesinlikle hayır 1 - 2 - 3 - 4- 5 - 6 - 7 Kesinlikle Evet

6. Arkadaşlarım bana gerçekten yardımcı olmaya çalışırlar.

Kesinlikle hayır 1 - 2 - 3 - 4- 5 - 6 - 7 Kesinlikle Evet

7. İşler kötü gittiğinde arkadaşlarıma güvenebilirim.

Kesinlikle hayır 1 - 2 - 3 - 4- 5 - 6 - 7 Kesinlikle Evet

8. Sorunlarımı ailemle (örneğin; annem, babam, eşim, çocuklarım, kardeşlerim) konuşabilirim.

Kesinlikle hayır 1 - 2 - 3 - 4- 5 - 6 - 7 Kesinlikle Evet

9. Sevinç ve kederlerimi paylaşabileceğim arkadaşlarım var.

Kesinlikle hayır 1 - 2 - 3 - 4- 5 - 6 - 7 Kesinlikle Evet

10. Ailem ve arkadaşlarımdan dışında olan ve duygularıma önem veren bir insan (örneğin; flört, nişanlı, sözlü, akraba, komşu, doktor) var.

Kesinlikle hayır 1 - 2 - 3 - 4- 5 - 6 - 7 Kesinlikle Evet

11. Kararlarımı vermede ailem (örneğin; annem, babam, eşim, çocuklarım, kardeşlerim) bana yardımcı olmaya isteklidir.

Kesinlikle hayır 1 - 2 - 3 - 4- 5 - 6 - 7 Kesinlikle Evet

12. Sorunlarımı arkadaşlarımla konuşabilirim.

Kesinlikle hayır 1 - 2 - 3 - 4- 5 - 6 - 7 Kesinlikle Evet

KSE

Aşağıda insanların bazen yaşadıkları belirtiler ve yakınmaların bir listesi verilmiştir. Listedeki her maddeyi lütfen dikkatle okuyun. Daha sonra o belirtinin sizi bugün dahil, son bir haftadır ne kadar rahatsız ettiğini yandaki kutulardan uygun olanının içini X işaretleyerek gösterin. Her belirti için sadece bir yeri işaretlemeye ve hiçbir maddeyi atlamamaya özen gösterin. Fikir değiştirseniz ilk yanıtınızın üstünü karalayın.

Aşağıdakiler sizi ne kadar rahatsız ediyor?	Hiç	Biraz	Orta Derece	Epey	Çok Fazla
1. İçinizdeki sinirlilik ve titreme hali					
2. Baygınlık, baş dönmesi					
3. Bir başka kişinin sizin düşüncelerinizi kontrol edeceği fikri					
4. Başınıza gelen sıkıntılardan dolayı başkalarının suçlu olduğu duygusu					
5. Olayları hatırlamada güçlük					
6. Çok kolayca kızıp öfkelenme					
7. Göğüs (kalp) bölgesinde ağrılar					
8. Meydanlık (açık) yerlerden korkma duygusu					
9. Yaşamınıza son verme düşünceleri					
10. İnsanların çoğuna güvenilemeyeceği hissi					
11. İştahta bozukluklar					
12. Hiçbir nedeni olmayan ani korkular					
13. Kontrol edemediğiniz duygu patlamaları					
14. Başka insanlarla beraberken bile yalnızlık hissetme					
15. İşleri bitirme konusunda kendini engellenmiş hissetme					
16. Yalnızlık hissetme					
17. Hüzünlü, kederli hissetme					
18. Hiçbir şeye ilgi duymama					
19. Ağlamaklı hissetme					
20. Kolayca incinebilme, kırılma					
21. İnsanların sizi sevmediğine, kötü davrandığına inanma					
22. Kendini diğerlerinden daha aşağı görme					
23. Mide bozukluğu, bulantı					
24. Diğerlerinin sizi gözlediği ya da hakkınızda konuştuğu duygusu					
25. Uykuya dalmada güçlük					
26. Yaptığınız şeyleri tekrar tekrar doğru mu diye kontrol etme					
27. Karar vermede güçlükler					
28. Otobüs, tren, metro gibi umumi vasıtalarla seyahatlerden korkma					
29. Nefes darlığı, nefessiz kalma					
30. Sıcak, soğuk basmaları					
31. Sizi korkuttuğu için bazı eşya, yer ya da etkinliklerden uzak kalmaya çalışma					
32. Kafanızın "bomboş" kalması					
33. Bedeninizin bazı bölgelerinde uyuşmalar, karıncalanmalar					
34. Günahlarınız için cezalandırılmanız gerektiği					
35. Gelecekle ilgili umutsuzluk duyguları içinde olmak					
36. Dikkati bir şey üzerine toplamada) güçlük / zorlanma					
37. Bedenin bazı bölgelerinde zayıflık, güçsüzlük hissi					
38. Kendini gergin ve tedirgin hissetme					
39. Ölme ve ölüm üzerine düşünceler					
40. Birini dövme, ona zarar verme, yaralama isteği					
41. Bir şeyleri, kırma, dökme isteği					
42. Diğerlerinin yanındayken kendinin çok fazla farkında olmak					
43. kalabalıklardan rahatsızlık duymak					
44. Bir başka insana hiç yakınlık duymamak					
45. Dehşet ve panik nöbetleri					
46. Sık sık tartışmaya girme					
47. Yalnız bırakıldığında/kalındığında sinirlilik hissetme					
48. Başarılarınız için diğerlerinden yeterince takdir görmeme					
49. Yerinde duramayacak kadar tedirgin hissetme					
50. Kendini değersiz görme/değersizlik duyguları					
51. Eğer izin verirsiniz insanların sizi sömüreceği duygusu					
52. Suçluluk duyguları					
53. Aklınızda bir bozukluk olduğu fikri					

TTL

Birçok kişi yaşamının herhangi bir döneminde stresli olaylar yaşamış ya da belirli bir olaya tanık olmuştur. Aşağıda bu tür stres verici olayların listesi bulunmaktadır. Türkiye’de yaşamaya başlamadan önce tanık olduğunuz ya da başınızdaki geçen bu türden olayları işaretleyiniz.

1	☐	Ciddi bir kaza, yangın ya da patlama olayı (örneğin, trafik kazası, iş kazası)
2	☐	Doğal afet (örneğin, hortum, kasırga, sel baskını ya da büyük bir deprem)
3	☐	Aile üyelerinden biri ya da tanıdığınız bir kişi tarafından saldırıya uğrama (örneğin, fiziksel bir saldırıya maruz kalma, silahlı saldırı, bıçaklanma)
4	☐	Tanımadığınız biri tarafından cinsel olmayan bir saldırıya maruz kalma (örneğin, saldırıya uğrayıp soyulma, silahlı saldırı, bıçaklanma ya da silahla rehin alınma gibi)
5	☐	Aile üyelerinden biri ya da tanıdığınız bir kişi tarafından cinsel bir saldırıya maruz kalma (örneğin, tecavüz ya da tecavüze teşebbüs gibi)
6	☐	Tanımadığınız bir kişi tarafından cinsel bir saldırıya maruz kalma (örneğin, tecavüz ya da tecavüze teşebbüs gibi)
7	☐	Askeri bir çarpışma ya da savaş alanında bulunma
8	☐	Hapsedilme (örneğin, cezaevine düşme, savaş esiri olma, rehin alınma gibi)
9	☐	İşkenceye maruz kalma
10	☐	Yaşamı tehdit eden bir hastalık geçirme
11	☐	Sevilen ya da yakın birinin beklenmedik ölümü
12	☐	Bunların dışında bir travmatik olay (kısaca anlatınız)

نموذج الموافقة عن علم

هذا الحث، من أجل اللاجئين الذين يعيشون في تركيا واحتياجات النفسية والاجتماعية اللاجئين ويهدف إلى تحديد الصعوبات التي واجهوها. النتائج، تسليط إرادة الأفراد الضوء على المشاكل التي يتعين التصدي لها مع تجارب مماثلة. تحقيقاً لهذه الغاية، ولكن ليس فقط من منشورات علمية بل المستمدة من نتائج البحوث، وستعرض المرتبطة طالبي اللجوء واللاجئين في تقرير للمؤسسة. وبالإضافة إلى ذلك في ضوء المعلومات التي تم الحصول عليها ومن المقرر العاملين في مجال الصحة العقلية الذين يعملون مع طالبي اللجوء واللاجئين في العمل للحصول على المعلومات. دراسات في جامعات. هو عضو هيئة التدريس في قسم علم النفس وقام بها طلاب الدراسات العليا.

المشاركة في البحوث هو طوعي تماماً. ترفض الانضمام أو إضافة عن طريق ملء استمارة ومن ثم لديك الحق في الانسحاب.

إذا كنت شاركت في هذه الدراسة، لنماذج تحتاج إلى الإجابة على الأسئلة. لأنها كافية لتخصيص الحد الأقصى لمدة 30 دقيقة. للإجابة على هذه الأسئلة، يجب أن لا تواجه أي عدم الراحة الجسدية أو العاطفية.

لا تسأل شكل أي سؤال عن هويتك بعد ملء الاستمارة وشملت أيضاً مع النموذج الذي سوف يعود في المغلف الخاص، من المستحيل معرفة ردود من الباحثين الذين ينتمي المستقبل.

طبيبة نفسي نوال

استاذة المساعدة الدكتور بانو يلماز

كون دوغان

جامعة انقره كلية اللغة التاريخ و الجغرافي من قسم علم النفس

للاتصال: gundoganneval@gmail.com

بيان المشارك

من جامعة انقره قسم علم الاجتماع عضو هيئة التدريس الأستاذة المساعدة بانو يلماز وطالبة الدراسات العليا طبيبة النفس نوال كون دوغان الذي سيدلي به من قبلهم احتياجات النفسية اللاجئين وطالبي اللجوء و الأعراض النفسي وصلتني معلومات تحت هذا العنوان وافية. إذا كنت الإجابة على الأسئلة على شكل مشاركين في الأبحاث وسيتم تناول الأعلام مع احترام سرية المعلومات حول الرعاية وضماناتي أعطيت لي.

أوافق على العمل () (إذا وافقت على المشاركة في الدراسة، يرجى وضع علامة على أقواس الخاص إذا كنت لا ترغب في المشاركة الرجاء إعادة النموذج)

مترجمة من اللغة التركية
معلومات شخصية

- (1) الجنس: أنثى () ذكر () العمر:
- (2) وضعه المدني:
- (3) متزوج () عازب () مطلق () فاقد زوجته () منفصل عن زوجته () زوجته في بلادها () لا ()
- (4) هل تعيش لوحده في مكان الذي موجود فيه حالياً؟ نعم () لا ()
- (5) هل تعيش مع اسرتك في مكان الذي موجود فيه حالياً؟
- (6) اذ كنت تعيش مع اسرتك ، كم شخص في اسرتك؟
- (7) وضع تعليمك:
- (8) مهنتك:
- (9) هل تعمل حالياً؟ نعم () لا ()
- (10) اذ كنت تعمل ماهو نوع عملك؟
- (11) في أية مدينة تعيش حالياً؟
- (12) من أي بلد جئت؟
- (13) ما هو سبب مغادرة بلدك؟ اقتصادي () سياسي () غير () (وضح)
- (14) اعترف بمجموعة اللاجئين في تركيا () اعترف بمجموعة اللاجئين؟ سأستمر بالعيش في تركيا ()
- (15) سأرسل الى دولة تالته حسب رغبتني () سأرسل الى دولة تالته حسب ما عينته ب م م ي ق ()
- (16) منذ متى انت في تركيا؟
- (17) هل حصلت لدعم مالي؟ نعم () لا ()
- من بلدي ()
- من الأمم المتحدة ()
- من المحافظة (من مؤسسة التضامن و الرعاية الاجتماعية) ()
- ك ب ف
- 1- احتياجاتكم الموضحة فيمايلي ،ستضعون نفسكم كفرد و فقا لمقياس التي معطى اعطوا درجات .
- 0- لا حاجة ()
- 1- بحاجة لو كان بنسبة قليلا ()
- 2-بحاجة كبيرة ()
- () سكن
- () تغذية
- () عمل
- () ملابس
- () خدمات صحية
- () تعليم
- () مساعدات حقوقية
- () دعم نفسي
- () مترجم
- () بيئة اجتماعية

ب - بعدمغادرة بلاككم اسمرار حياتكم في هذا المكان، اذ كنتم واجهتم بالصعوبات المعبرة ،فضعوا درجات وفقا لجدول فيما يلي.

0-لا اعيش 1-اعيش احيانا 2- اعيش كثيرا

- () 1- لم تكن ظروف الحياة مناسبة
- () 2- عنصرية
- () 3- أعامل بمعاملة كأني مجرم
- () 4- ابقائي خارج حياة العمل / عدم الحصول على اجازة
- () 5- توزيعي بدون تأمين أو باجرة قليلة
- () 6- عدم القدرة على أداء المهنة
- () 7- التعرض للعنف الجسدي
- () 8- التعرض للتحرش الجنسي
- () 9- التعرض لسلالة للأجهاض
- () 10- التعرض للزواج الأباري
- () 11- التعرض للبيغاء
- () 12- أن تكون رسوم السكن عالية
- () 13- عدم قدرة معرفة الرأي العام
- () 14 - عد القيام بتغذية صحية
- () 15- صدور أخبار سلبية في وسائل الإعلام
- () 16- عدم معرفة حق و حقوق القانونية
- () 17- عدم معرفو لغة بلد الذي يعيش فيه
- () 18- عدم وجود مترجمين بالمؤسسات الرسمية
- () 19- ظروف السكن التي غير اللثقة
- () 20- عدم تطبيق وجبات الدينية (مثلا منع العبادة بشكل جماعي)
- () 21 - الضغوط الناجمة عن التوجه الجنسي
- () 22 - صعوبة في التواصل مع حياتك العائلية
- () 23- عدم وجود الدعم الاجتماعي
- () 24 - تواجه صعوبة في التكيف مع البلد
- () 25 - تهديدبالاعتقال أو الاحتجاز
- () 26- صعوبات في الحصول على المساعدات والمحامي القانوني للحق في الحياة
- () 27 - ضغط السياسي
- () 28 - تهديد بالرجوع تحت الضغط الى البيت
- () 29- انحياز
- () 30 - عدم وجود الحق في حرية التنقل
- () 31 - عدم الاستفادة من خدمات العامة
- () 32- انهيار افراد الأسرة (تسكينهم في مختلف المدن)
- () 33 - للعيش في النزاعات العرقية والسياسية والدينية
- () 34 - عدم وجود الدعم النفسي والاجتماعي
- () 35 - عدم الاستفادة من خدمات الصحية
- () 36 - عدم معرفة كيفية الاستفادة من خدمات الصحية
- () 37 - عدم القدرة على تلبية تكاليف العلاج
- () 38 - الظروف القاصية في دار الضيافة
- () 39 - تجار الأنسان
- () 40 - استغراق اجراءات المعاملات الرسمية وقتا طويلا

ق س ا

اعطيت قائمة فيمالي بخصوص بعض علامات و شكاوى الناس الذين يعيشون و الرجاء قراءة كل مادة بدقة و ضعوا علامة x في كل مربع لكل مادة تجعلكم لمثير في القلق حتى اعتبارا من هذا اليوم و آخر اسبوع الماضي كمية القلق و لكل عرض فقط ضعوا علامة واحدة و الرجاء الأعتناء بعدم تخطي اية مادة و اذ غيرتم رأيكم فاحذف على الجواب الأول.

أكثر مما ينبغي	تماما	لدر وسط	قليلا	ابدا	
					1- حالة من التوتر الداخلية والهزات
					2- الدوخة ، والإغماء
					3 - فكرة شخص آخر ستسيطر على افكارك
					4- ونظرا للنقص في مشاعرك الخاصة من الآخرين
					5- صعوبة في تذكر الحوادث
					6- التعصب و التعصب بسهولة
					7-الم في الصدر (القلب)
					8 - شعور بالخوف من اماكن المفتوحة
					9-أفكار لإنهاء حياتك
					10-شعور بعدم الثقة بكثير من الناس
					11-اضطرابات الشهية
					12- قلق بدون سبب مباشر
					13- نوبات من العاطفة عاجزة عن السيطرة
					14- حتى عندما تكون مع الآخرين الأحساس بالوحديّة
					15-الشعور بأنك منعت من تميل الأعمال
					16- الشعور بالوحديّة
					17 - الشعور بالحزن
					18- عدم الاهتمام بأية شيء
					19 - الشعور بالكآبة
					20- يمكن بسهولة يصب و ينكسر الخاطر
					21 - الأعتقاد بأن الناس لا يحبكم و لا يتعاملون معكم بشكل جيد
					22- ترى نفسك أدنى من الآخرين
					23 - اضطرابات في المعدة و غثيان
					24 - الشعور بأن الآخرين يتكلمون بحقكم أو تراقبون من الآخرين
					25 - صعوبة في النوم
					26 - فحص مرارا و تكرارا ما عملتم
					27 - صعوبة باعطاء القرارات
					28 - الخوف من السفر في مثل وسائل العمومي و القطار و الباص و المترو
					29 - ضيق في التنفس ، لاهت البقاء

أكثر مما ينبغي	تماما	لدر وسط	قليلا	ابدا	
					30 - الأحرار الساخنة و الباردة
					31 - المحاوله بالبقاء بعيدا من الفعاليات و المكان و بعض الأشياء بسب خوفكم
					32 - أن يبقى رأسكم فارغا
					33 - في بعض أجزاء من جسمك ، خدر ، من وخز
					34 - فكرة يجب العقوبة لخطيئة
					35 - ليكون في مشاعر اليأس حول مستقبل
					36 - صعوبة في التركيز (تركيز الانتباه على شيء)
					37 - الشعور بضعف في بعض ضعف في بعض أجزاء الجسم ، و الشعور بالعجز
					38 - الشعور بالتوتر والقلق الذاتي
					39 - الموت أفكار عن الموت
					40 - الرغبة في يضره مما أدى الى اصابة احد الوشم
					41 - طلب كسر بعض الأشياء/ صب
					42 - أن يكون بكثرة علم على نفسك عندما تكون عند الآخرين، و المحاوله بعدم القيام بأي خطأ
					43 - أن تحت بالأنزاع في الزحمة
					44 - بعدم التعاطف مع الآخرين
					45 - الهجمات من الرعب والذعر
					46 - في كثير من الأحيان الدخول بالمناقشات
					47 - أن تحص بالغضب عندما تترك / عندما تكون وحيدا
					48 - فكرة عدم التقدير الكافي في نجاحتك من الآخرين
					49 - بعدم الوقوف في مكانك بالشعور ببهيج
					50 - عدم رؤية رؤية الذات ، ومشاعر التفاهه
					51 - أن تكون تحت صيترت فكرة اذ أعطيت فرصة للناس فيروك باستغلال
					52 - الشعور بالذنب
					53 - وجود فكرة بأنك في مخم اضطرابات

مشاكل من هذا الحجم في حياة الناس والتعامل مع الضغوط من أجل تحديد ما وضعت. خلق مصاعب بالنسبة لك أو الاجهاد الخاص بك عن طريق التفكير في الحادث للتعامل مع هذه المشكلة عادة ما يتذكر ما تقومون به وأنت تحدد سلوك التالية أو التحقق من ملاءمة الخاصة إذا لم تكن مؤهلة للحصول على أي سلوك أقل من 0 % و اذ كان كثير مناسب فضع علامتك تحت 100 % في إطار المكان .

كم يوصفك ؟

مشكلة.....	0%	30%	70%	100%
1 - لا اريد أن يعرف أحدا	()	()	()	()
2 - أحاول أن أكون متفائلا	()	()	()	()
3- انتظر أن تحصل معجزة	()	()	()	()
4- بدون تضخيم الأحداث أحاول بعدم التوقف عندها	()	()	()	()
5 - أفكر بأن ما يقع على الراس	()	()	()	()
6 - احاول بعدم التعصب و أفكر بهداوة	()	()	()	()
7 - أشعر بأنني موضع في فخ	()	()	()	()
8 - احاول باعطاء قرارات الأفضل بتقييم الحادث / الحوادث	()	()	()	()
9 - لا اريد ان يعرف احدا بحالة التي انا فيها	()	()	()	()
10 - مهمكان اشعر بأن قوة الجدل و المقاومة معي	()	()	()	()
11 - اضع الأحداث في رأسي و لا أستطيع أن أمنع نفسي عن التفكير باستمرار	()	()	()	()
12 - احاول ان اكون متسامح مع نفسي	()	()	()	()
13 - افكر بأن هناك عمل سيتعين	()	()	()	()
14 - أصدق بأنني بالتأكيد سأجد طريقة و من أجل هذا احاول	()	()	()	()
15 - اهدي نذري من أجل حل المشكلة	()	()	()	()
16 - اجد بنفسي قوة بان سيبدأ كل شيء مجددا	()	()	()	()
17 - اقتنع بان لا يأتي شيء من يدي	()	()	()	()
18 - احاول ان استخرج شيء ايجابي من الحادث او الأحداث	()	()	()	()
19 - اقتنع بأن كل شيء لم يحصل ما اشاء	()	()	()	()
20 - احاول بأن التخطي من المشاكل خطوة فخطوة	()	()	()	()
21 - اتخلى عن الكفاح	()	()	()	()
22 - اعتقد ان المشكلة تنبع من نفسي	()	()	()	()
23 - اقتنع بأنني عندي القدرة الكافية للدفاع عن نفسي	()	()	()	()
24 - اتجاه ما حصل اقول هذا قدرتي	()	()	()	()
25 - افكر بأن يا ريت كنت أقوى من ذلك	()	()	()	()
26 - اشعر كوني فردا تغيرت و أنضجت نحوي الأفضل	()	()	()	()
27 - افكر ما هو ذنبي	()	()	()	()
28 - افكر كل ما حصل مني انا	()	()	()	()
29 - اشاور الآخرين بفهم سبب الساسي للمشكلة	()	()	()	()
30 - يريحني بوجود ناس آخرين بأنهم سيدعموني في قضيتي	()	()	()	()

أعطيت لكم 12 جملة و تحت كل واحدة منها من أجل تضعوا اجابة علامتكم اعطيت ارقام من 1 حتى 7 فضعوا واحدة من العلامة في الدائرة حتى تعبروا عن الجملة بالنسبة لكم صحتها أو عدم صحتها و بهذه الطريقة كل جملة من هذه 12 جملة فضعو اجابة واحدة لكل واحدة منها و الرجاء بعدم ترك الاجابة عن أي سؤال من الأسئلة و بالنسبة لكم اي جواب اصح لكم فضعو العلامة لذلك الجواب.

1-النسان الذي يكون بجانبني عند الحاجة من غير افراد اسرتي و أصدقائي (مثل وجود مغازل، خطيب، خطيبة، موعود،موعودة،جار،قريب، جار، طبيب) مستحيل 1-2-3-4-5-6-7 نعم بالتأكيد

2- وجود شخص من غير أفراد أسرتي و أصدقائي يشاركني بحزني وآلمي و سعادتي (مثل وجود مغازل، خطيب، خطيبة، موعود،موعودة،جار،قريب، جار، طبيب) مستحيل 1-2-3-4-5-6-7 نعم بالتأكيد

3- بالتأكيد أسرتي تحاول أن تساعدني (مثل والدي و والدي و زوجتي و أطفالي و أخواتي) مستحيل 1-2-3-4-5-6-7 نعم بالتأكيد

4 – أخذ دعم و مساعدة العاطفي التي احتاج له (مثل والدي و والدي و زوجتي و أطفالي و أخواتي) مستحيل 1-2-3-4-5-6-7 نعم بالتأكيد

5 – يوجد شخص بالفعل يريحني من غير افراد اسرتي و أصدقائي (مثل وجود مغازل، خطيب، خطيبة، موعود،موعودة،جار،قريب، جار، طبيب) مستحيل 1-2-3-4-5-6-7 نعم بالتأكيد

6 – بالفعل أصدقائي يحاولون أن يساعدوني مستحيل 1-2-3-4-5-6-7 نعم بالتأكيد

7 – أستطيع الاعتماد على أصدقائي عندما أعمالي تير بشكل سيء مستحيل 1-2-3-4-5-6-7 نعم بالتأكيد

8 – أستطيع التحدث عن مشاكلي و معانتي و همومي مع أسرتي مستحيل 1-2-3-4-5-6-7 نعم بالتأكيد

9 – يوجد لي اصدقاء استطيع معهم مشاركة احزاني و سعادتي مستحيل 1-2-3-4-5-6-7 نعم بالتأكيد

10- يوجد لي صديق يهتم بمشاعري من غير افراد اسرتي و أصدقائي(مثل وجود مغازل، خطيب، خطيبة، موعود،موعودة،جار،قريب، جار، طبيب) مستحيل 1-2-3-4-5-6-7 نعم بالتأكيد

11- افراد اسرتي مستعدون لمساعدتي باعطاء قرراتي (مثل والدي و والدي و زوجتي أو زوجي و أولادي و أخواتي) خطيبة، موعود،موعودة،جار،قريب، جار، طبيب) مستحيل 1-2-3-4-5-6-7 نعم بالتأكيد

12 – استطيع التكلّم مع اصدقائي عن مشاكلي خطيبة، موعود،موعودة،جار،قريب، جار، طبيب) مستحيل 1-2-3-4-5-6-7 نعم بالتأكيد

ت ت ل

كثير من الناس في فترتهم الحياة بأنهم عاشوا أحداث مجهدة أو شهد حدث معين. فيما يلي توجد قائمة أحداث مجهدة. قبل ان تبدأ بالمعيشة في تركية اذ حصل لك من هذه الأحداث او شهدت مثله فضع لها علامتك.

1	☐	حادث خطير ، حالة نشوب حريق أو انفجار (مثل حادث سير، حادث عمل)
2	☐	كوارث طبيعية (مثل عاصفة، فيضان أو زلزال هائل)
3	☐	للهجوم عليك من قبل احد أفراد الأسرة او من قبل شخص تعرفه (مثل التعرض لاعتداء جسدي، هجوم مسلح، طعنة بالسكين)
4	☐	الاعتداء عليك اعتداء غير الجنسي من قبل شخص لا تعرفه و التعرض له (مثل التعرض للهجوم والسرقة، هجوم مسلح، طعنة بالسكين او مثل رهنه بالسلاح)
5	☐	الاعتداء عليك اعتداء جنسي من قبل احد أفراد الأسرة او من قبل شخص تعرفه (مثل اغتصاب او محاولة الأغتصاب)
6	☐	الاعتداء عليك اعتداء جنسي من قبل شخص لا تعرفه و التعرض له (مثل مثل اغتصاب او محاولة ، الأغتصاب)
7	☐	وجود نفسك في ميدان معركة عسكرية او في حرب
8	☐	وضوح في السجن (مثل الوقوع في السجن، ان تكون اثير حرب، تؤخذ رهينا)
9	☐	التعرض للتعذيب
10	☐	استعراض بمرض يهدد الحياة
11	☐	وفاة فجئة شخص محبوب او شخص من الأقارب
12	☐	ما عدا هذه احداث صادمة.....

EK 3

اطلاع رسانی در مورد فرم برای داوطلبان

این فرم تحقیقاتی جهت بررسی نیازهای روانی اجتماعی پناهجویان و پناهندگان در ترکیه و پی بردن به مشکلات مواجه شده توسط آنان تهیه شده است. نتیجه این تحقیق در بررسی و حل مشکلات افرادی با مسایل مشابه سودمند خواهد بود. برای تحقق این هدف نتایج این تحقیق تنها به مقالات علمی محدود نخواهد ماند بلکه بصورت یک گزارش به سازمانهای مرتبط با پناهندگی ارائه خواهد شد. علاوه بر این هدف دیگر این تحقیق بهره بردن از این داده ها جهت اطلاع رسانی به روان شناسانی است که در زمینه پناهندگی فعالیت می کنند. این تحقیق در دانشکده روان شناسی آنکارا توسط یک عضو هیئت علمی و یک دانشجوی کارشناسی ارشد انجام می گیرد.

شرکت در این تحقیق کاملا اختیاری است. شما این حق را دارید که از شرکت در این تحقیق خودداری کنید و یا پس از شروع به پر کردن فرم از ادامه آن صرف نظر نمایید.

اگر مایلید در این تحقیق شرکت کنید لازم است که به سوالات داده شده در فرم پاسخ دهید. حداکثر نیم ساعت از زمانتان برای پر کردن فرم کافی خواهد بود. پاسخ دادن به این سوالات به هیچ وجه منجر به ناراحتی های جسمی و احساسی نخواهد شد.

در فرم به هیچ عنوان اطلاعات شخصی و هویت از شما پرسیده نخواهد شد. علاوه بر این شما فرم را در پاکت نامه ای که با فرم در اختیارتان قرار خواهد گرفت تحویل خواهید داد و بدین ترتیب هویت صاحب اصلی فرم حتی برای محقق آشکار نخواهد شد.

استادیار دکتر بانو بیلماز

روانشناس نوال گوندوغان

دانشگاه آنکارا دانشکده زبان تاریخ و جغرافی گروه روانشناسی

ارتباط: gundoganneval@gmail.com

بیان داوطلب

در مورد تحقیق 'احتیاجات روانی اجتماعی و شناسه های روانشناسی پناهجویان و پناهندگان' که توسط عضو هیئت علمی استادیار دکتر بانو بیلماز و دانشجوی روانپزشکی (هر دو از دانشکده روانشناسی دانشگاه آنکارا) انجام می گیرد اطلاعات کافی کسب کردم. به من اطمینان داده شده است که در صورت پاسخ دادن به سوالات فرم دقت کافی برای پنهانی ماندن اطلاعات شخصیم به عمل خواهد آمد و احترام لازم جهت مخفی ماندن اطلاعاتم بجا آورده خواهد شد.

شرکت در این تحقیق را قبول می کنم () (اگر شرکت خواهید کرد لطفا داخل پارانتر را علامت بزنید. اگر مایل به شرکت نیستید لطفا فرم را اعاده نمایید.)

(1) جنسیت: زن () مرد () سن:

- (2) وضعیت تاهل :
 متاهل () مجرد () طلاق () همسر وفات نموده () جدایی بدون طلاق ()
 همسر در کشور خود بسر می برد ()
- (3) آیا در حال حاضر تنها زندگی می کنید؟ بلی () خیر ()
- (4) آیا در حال حاضر با خانواده زندگی می کنید؟ بلی () خیر ()
- (5) اگر با خانواده زندگی می کنید اعضای خانواده تان چند تن هستند؟
- (6) وضعیت تحصیلی ؟
- (7) شغل؟
- (8) آیا در حال حاضر شاغل هستید؟ بلی () خیر ()
- (9) اگر شاغل هستید شغل تان چیست؟
- (10) در حال حاضر ساکن کدام شهر هستید؟
- (11) از کدام کشور آمده اید؟
- (12) علت ترک کردن کشور تان چه بود؟ اقتصادی () سیاسی () دیگر () (توضیح دهید)
- (13) در حال حاضر پناهجو هستم () پناهندگیم پذیرفته شده است ()
- (14) اگر پناهندگی پذیرفته شده است :
 در ترکیه به زندگی ادامه خواهم داد ()
 به کشور دیگری که انتخاب خودم است فرستاده خواهم شد ()
 به کشور دیگری که UNHCR تعیین کرده است فرستاده خواهم شد ()
- (15) چه مدتی است که در ترکیه هستید؟
- (16) اگر شرایط مورد دلخواهتان باشد آیا مایل به ماندن در ترکیه هستید؟ بلی () خیر ()
- (17) آیا کمک مالی دریافت می کنید؟ بلی () خیر ()
 اگر کمک مالی دریافت می کنید از کجا دریافت می کنید؟
 از کشور خودم ()
 از سازمان ملل ()
 از والیلیک Valilik (فرمانداری) (Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı) ()
 از سازمانهای غیر دولتی NGO ()
GBF

(A) با در نظر گرفتن وضعیت شخصیتان به احتیاجاتی که در زیر آمده است یکی از امتیازات ارایه شده را بدهید.

۲- خیلی احتیاج دارم

۱- کمی احتیاج دارم

۰- احتیاج ندارم

- (1) مسکن ()
- (2) تغذیه ()
- (3) کار ()
- (4) پوشاک ()
- (5) خدمات درمانی ()
- (6) آموزش ()
- (7) کمک حقوقی ()
- (8) کمک روانشناسی ()
- (9) مترجم ()
- (10) روابط اجتماعی ()

(B) اگر پس از ترک کشورتان و شروع به زندگی در اینجا با مشکلات زیر مواجه می شوید هر کدام را با یکی از امتیازات داده شده درجه بندی کنید.

۰- هیچوقت مواجه نمی شوم

۱- گاهی مواجه می شوم

۲- خیلی زیاد مواجه می شوم

- (1) شرایط نامناسب زندگی ()
- (2) نژاد پرستی ()
- (3) مثل مجرم با من رفتار می کنند ()
- (4) از زندگی کاری محروم بودن. عدم دریافت اجازه کار ()
- (5) کار بدون بیمه و یا با حقوق کم ()
- (6) کار در شغلی که حرفه ام نیست ()
- (7) مورد خشونت بدنی واقع شدن ()
- (8) مورد سو استفاده جنسی واقع شدن ()
- (9) اجبار به کورتاژ ()
- (10) اجبار به ازدواج ()
- (11) اجبار به فحشا ()
- (12) بالا بودن مخارج مربوط به اقامت ()

- (13) عدم اطلاع از امور ادارات دولتی ()
- (14) عدم تغذیه سالم ()
- (15) اخبار ناراحت کننده و منفی در روزنامه ها ()
- (16) بی خبری از حقوق قانونیم ()
- (17) ندانستن زبان کشوری که در آن زندگی می کنم ()
- (18) پیدا نکردن مترجم در ادارات و موسسات رسمی ()
- (19) شرایط دشوار مسکن ()
- (20) ناتوانی در بجا آوردن فرایض دینی (مانند ممنوعیت عبادات جمعی) ()
- (21) فشارهای واده به دلیل ترجیحا ی جنسیم ()
- (22) سختی در برقرار کردن ارتباط با خانواده ام ()
- (23) عدم وجود کمکهای اجتماعی ()
- (24) سختی در وفق دادن خود با کشوری که در آن بسر می برم ()
- (25) دستگیر شدن و یا تهدید به دستگیر شدن ()
- (26) دشواری در دسترسی به وکیل و کمکهای حقوقی ()
- (27) فشار سیاسی ()
- (28) تهدید به بزور بازگردانده شدن به کشور خود ()
- (29) تعصب و پیش داوری ()
- (30) محروم بودن از حق رفت و آمد آزاد ()
- (31) عدم بهره بردن از خدمات دولتی ()
- (32) دوری از اعضای خانواده (بدلیل انتصاب به شهرهای متفاوت) ()
- (33) عدم همفکری های نژادی ، سیاسی و دینی ()
- (34) عدم وجود کمکهای روانی اجتماعی ()
- (35) عدم دسترسی به خدمات درمانی ()
- (36) عدم اطلاع از چگونگی دسترسی به خدمات درمانی ()
- (37) عدم توانایی در پرداخت مبالغ درمان و دارو ()
- (38) شرایط دشوار در مسافرخانه ها ()
- (39) تجارت انسان ()
- (40) طول کشیدن مراحل رسمی (بطور مثال طول کشیدن قطعی شدن وضعیت پناهندگی) ()

KSE

در زیر لیستی از علایم و شکایاتی داده شده است که افراد گاهی تجربه می کنند. لطفا هر بند لیست را به دقت بخوانید. میزان تاثیر هر بند را در یک هفته گذشته (با در نظر گرفتن امروز) در یکی از مربعهای مقابل هر بند با ضربدر علامت بزنید. لطفا برای هر بند فقط یک مربع را علامت بزنید و هیچ بندی را خالی نگذارید. در صورت نیاز به تغییر ، روی جواب اولیه خط بکشید.

خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کمی	اصلا	
					(1) احساس خشم و لرزش از عصبانیت
					(2) غش ، سرگیجه
					(3) احساس کنترل افکار توسط دیگران
					(4) مقصر دانستن دیگران بخاطر مشکلات و مسایل
					(5) فراموشی و سختی در بیادآوری
					(6) براحتی عصبانی شدن
					(7) درد در سینه و حوالی قلب
					(8) ترس از محیطهای روباز
					(9) فکر خودکشی
					(10) احساس عدم اعتماد به اغلب انسانها
					(11) بداشتهایی
					(12) ترس آنی بدون دلیل مشخص
					(13) فوران احساسی بدون کنترل
					(14) احساس تنهایی حتی در جمع و حضور دیگران
					(15) احساس ناتوانی در اتمام کارها
					(16) احساس تنهایی
					(17) احساس غمگینی و حزن
					(18) بی تفاوتی نسبت به همه چیز
					(19) احساس گریه
					(20) براحتی دچار دلشکستگی شدن
					(21) اعتقاد به اینکه انسانها شما را دوست ندارند و با شما بدرفتاری میکنند
					(22) خودکمیینی
					(23) ناراحتی معده و تهوع
					(24) احساس اینکه دیگران به شما نگاه می کنند یا اینکه پشت سرتان حرف می زنند
					(25) دشواری در به خواب رفتن

خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کمی	اصلا	
					(26) کنترل کردن مداوم اعمال جهت اطمینان از اینکه همه چیز به درستی انجام شده است
					(27) دشواری در تصمیم گیری
					(28) ترس از استفاده از وسایل نقلیه عمومی مانند اتوبوس ، قطار و مترو
					(29) تنگی نفس ، نفس نفس زدن
					(30) احساس سرما یا گرما
					(31) دوری و گریز از برخی اشیا ، مکانها و مناسبتها بدلیل احساس ترس
					(32) خالی بودن کامل ذهن
					(33) به خواب رفتن یا مورمور شدن برخی از اعضای بدن
					(34) اعتقاد به اینکه باید بخاطر گناهانتان تنبیه شوید
					(35) احساس ناامیدی نسبت به آینده
					(36) دشواری در تمرکز فکری روی مسایلی که احتیاج به دقت دارند
					(37) احساس ضعف در برخی قسمتهای بدن
					(38) احساس اضطراب ، عصبی شدن و هیجانزدگی
					(39) فکر به مرگ و مردن
					(40) خواست کتک زدن ، زخمی کردن و ضرر رساندن به دیگری
					(41) خواست زمین ریختن و شکستن اشیا
					(42) دقت فراوان به خود برای عدم مرتکب شدن اشتباه در حضور دیگران
					(43) احساس ناراحتی در جمعهای شلوغ
					(44) عدم احساس نزدیکی به انسانی دیگر
					(45) حمله های آنی ترس و وحشت
					(46) بطور مداوم با دیگران وارد جروبحث شدن
					(47) عصبی شدن در هنگام تنهایی یا تنها ماندن از طرف دیگران
					(48) این فکر که برای موفقیتهايتان به اندازه کافی از طرف دیگران مورد تقدیر قرار نگرفته اید
					(49) احساس اضطراب و بیقراری شدید
					(50) خود کمبینی و احساس بی ارزشی
					(51) احساس اینکه وقتی به دیگران اجازه دهید از شما سواستفاده میکنند
					(52) احساس گناه
					(53) اعتقاد به داشتن اختلال فکری

SBÖ

این پرسشنامه برای بررسی مشکلات اشخاص در زندگی و همچنین روشهای بکار رفته توسط آنها جهت مقابله با آنهاست. لطفاً به مسائلی که در شما ناراحتی و استرس ایجاد می‌کنند فکر کنید و روشهایی را که برای تحمل و مقابله با آنها بکار می‌برید بخاطر آورید. سپس از رفتارهای زیر آنهایی را که بیشتر از همه شما را توصیف می‌کنند یا مطابق با رفتارهای شما هستند را درجه بندی کنید. اگر رفتاری به هیچ وجه مطابق شما نیست ۰٪ و اگر کاملاً مطابق شماست ۱۰۰٪ را انتخاب نمایید.

تا چه حد شما را توصیف میکند؟				
۱۰۰٪	۷۰٪	۳۰٪	۰٪	
				وقتی مشکلی دارم ...
()	()	()	()	(1) نمی‌خواهم کسی از آن باخبر شود.
()	()	()	()	(2) سعی میکنم خوش بین باشم.
()	()	()	()	(3) انتظار یک معجزه را می‌کنم.
()	()	()	()	(4) مسائلی پیش آمده را بزرگ نکرده و روی آنها زیاد فکر نمی‌کنم.
()	()	()	()	(5) فکر می‌کنم که هر چه بر سرم آمده را باید تحمل کنم.
()	()	()	()	(6) سعی می‌کنم عصبی نشوم و با ذهن آرام فکر کنم.
()	()	()	()	(7) احساس می‌کنم در تله گیر کرده‌ام.
()	()	()	()	(8) مسائلی پیش آمده را تجزیه و تحلیل کرده و سعی می‌کنم بهترین تصمیم را بگیرم.
()	()	()	()	(9) دلم نمی‌خواهد کسی از وضعیت بدی که دچارش شده‌ام باخبر شود.
()	()	()	()	(10) علیرغم هر چه که پیش آید قدرت تحمل کردن و مجادله را در خودم می‌یابم.
()	()	()	()	(11) مدام به مسائلی پیش آمده فکر می‌کنم و نمی‌توانم از فکر کردن به آنها دست بردارم.
()	()	()	()	(12) سعی می‌کنم نسبت به خودم خوشبین باشم.
()	()	()	()	(13) فکر می‌کنم هر چه که تقدیر باشد پیش خواهد آمد و دخالت من تاثیری در مسائلی نخواهد داشت.
()	()	()	()	(14) مطمئنم که راهی پیدا می‌کنم و برای پیدا کردن آن تلاش می‌کنم.
()	()	()	()	(15) برای حل مشکل نذر می‌کنم.
()	()	()	()	(16) قدرت شروع دوباره همه چیز را در خودم می‌جویم و آنرا می‌یابم.
()	()	()	()	(17) فکر می‌کنم که از دستم کاری بر نمی‌آید.
()	()	()	()	(18) سعی می‌کنم از مسائلی پیش آمده چیز مثبتی بوجود بیاورم.
()	()	()	()	(19) فکر می‌کنم که همه چیز بر خلاف میل پیش خواهد رفت.
()	()	()	()	(20) سعی می‌کنم مسائلی را قدم به قدم حل کنم.
()	()	()	()	(21) از مبارزه دست می‌کنم.
()	()	()	()	(22) خودم را عامل مسائلی پیش آمده می‌دانم.
()	()	()	()	(23) این اعتقاد را دارم که می‌توانم از حقم دفاع کنم.
()	()	()	()	(24) وقتی مسائلی پیش آمده را می‌بینم به خودم می‌گویم که 'سرنوشت من این است!'.
()	()	()	()	(25) پیش خود فکر می‌کنم که 'ایکاش قویتر بودم!'.
()	()	()	()	(26) به عنوان یک انسان احساس می‌کنم که در مسیر خوبی تغییر و رشد می‌کنم.
()	()	()	()	(27) پیش خود فکر می‌کنم که 'گناه من چیست؟'
()	()	()	()	(28) پیش خود فکر می‌کنم که 'همه اینها تقصیر من است!'.
()	()	()	()	(29) برای پی بردن به دلیل واقعی مسائلی پیش آمده با دیگران مشورت می‌کنم.
()	()	()	()	(30) دانستن اینکه کسانی هستند که یاریم دهند به من آرامش می‌دهد.

ÇBASDÖ

در این پرسشنامه ۱۲ جمله و زیر هر جمله برای جوابهایتان رقمهای ۱ تا ۷ داده شده است. میزان درست و یا نادرست بودن هر جمله را با دایره کشیدن دور یک رقم مشخص کنید. برای هر جمله فقط یک رقم را انتخاب کنید. لطفا هیچ جمله ای را بی جواب نگذارید. رقمی را که به نظرتان درست تر است انتخاب کنید.

(1) بجز خانواده و دوستانم کسی هست که وقتی نیاز به کمک دارم یاریم دهد. (نظیر دوست پسر یا دختر، نامزد، فامیل، همسایه، دکتر)

بطور قطع خیر ۱ - ۲ - ۳ - ۴ - ۵ - ۶ - ۷ بطور قطع آری

(2) بجز خانواده و دوستانم کسی هست که خوشحالی و ناراحتی هایم را با او در میان بگذارم. (نظیر دوست پسر یا دختر، نامزد، فامیل، همسایه، دکتر)

بطور قطع خیر ۱ - ۲ - ۳ - ۴ - ۵ - ۶ - ۷ بطور قطع آری

(3) خانواده ام (نظیر مادر، پدر، همسر، فرزند، برادر و خواهر) واقعا برای کمک به من تلاش می کنند.

بطور قطع خیر ۱ - ۲ - ۳ - ۴ - ۵ - ۶ - ۷ بطور قطع آری

(4) نیاز های عاطفیم از طرف خانواده تامین می شود. (نظیر مادر، پدر، همسر، فرزند، برادر و خواهر)

بطور قطع خیر ۱ - ۲ - ۳ - ۴ - ۵ - ۶ - ۷ بطور قطع آری

(5) بجز خانواده و دوستانم کسی هست که واقعا به من احساس آرامش دهد. (نظیر دوست پسر یا دختر، نامزد، فامیل، همسایه، دکتر)

بطور قطع خیر ۱ - ۲ - ۳ - ۴ - ۵ - ۶ - ۷ بطور قطع آری

(6) دوستانم واقعا سعی می کنند به من کمک کنند.

بطور قطع خیر ۱ - ۲ - ۳ - ۴ - ۵ - ۶ - ۷ بطور قطع آری

(7) وقتی همه چیز به بدی پیش می رود می توانم به دوستانم اعتماد کنم.

بطور قطع خیر ۱ - ۲ - ۳ - ۴ - ۵ - ۶ - ۷ بطور قطع آری

(8) مسایلم را می توانم با خانواده ام (نظیر مادر، پدر، همسر، فرزند، برادر و خواهر) در میان بگذارم.

بطور قطع خیر ۱ - ۲ - ۳ - ۴ - ۵ - ۶ - ۷ بطور قطع آری

(9) دوستانی دارم که خوشحالی و ناراحتی هایم را با آنها در میان بگذارم.

بطور قطع خیر ۱ - ۲ - ۳ - ۴ - ۵ - ۶ - ۷ بطور قطع آری

(10) بجز خانواده و دوستانم کسی هست که به عواطف و احساساتم اهمیت دهد. (نظیر دوست پسر یا دختر، نامزد، فامیل، همسایه، دکتر)

بطور قطع خیر ۱ - ۲ - ۳ - ۴ - ۵ - ۶ - ۷ بطور قطع آری

(11) خانواده ام (نظیر مادر، پدر، همسر، فرزند، برادر یا خواهر) مایلند در تصمیم گیریهایم به من کمک کنند.

بطور قطع خیر ۱ - ۲ - ۳ - ۴ - ۵ - ۶ - ۷ بطور قطع آری

(12) می توانم مسایلم را با دوستانم در میان بگذارم.

بطور قطع خیر ۱ - ۲ - ۳ - ۴ - ۵ - ۶ - ۷ بطور قطع آری

TTL

بسیاری از انسانها در مقاطعی از زندگیشان مسایل استرس آوری را تجربه کرده و یا شاهد چنین مسایلی بوده اند. در زیر لیستی از مسایل استرس زا ارایه شده است. مسایلی را که قبل از شروع زندگیتان در ترکیه شاهد آنها بوده و یا تجربه نموده اید را علامت بزنید.

1	یک تصادف ، آتش سوزی و یا انفجار شدید و جدی (بطور مثال تصادف اتومبیل، حادثه کاری، حادثه در مزرعه ، و یا حوادث اتومبیل، هواپیما و کشتی
2	حوادث طبیعی (نظیر زلزله شدید، سیل، طوفان و گردباد)
3	از طرف یکی از افراد خانواده و یا شخصی آشنا مورد خشونت غیر جنسی وارد شدن (نظیر حمله و جیب بری، حمله و خشونت فیزیکی، حمله مسلحانه، چاقو کشی و یا گروگان گیری مسلحانه)
4	از طرف یک غریبه مورد خشونت غیر جنسی وارد شدن (نظیر حمله و جیب بری، حمله و خشونت فیزیکی، حمله مسلحانه، چاقو کشی و یا گروگان گیری مسلحانه)
5	از طرف یکی از افراد خانواده و یا شخصی آشنا مورد حمله جنسی وارد شدن (نظیر تجاوز و یا اقدام به تجاوز)
6	از طرف یک غریبه مورد حمله جنسی وارد شدن (نظیر تجاوز و یا اقدام به تجاوز)
7	شاهد عینی یک در گیری نظامی بودن و یا حضور در جبهه جنگ
8	زندانی شدن (نظیر دستگیری و روانه زندان شدن، اسیر جنگی، گروگان گیری)
9	مورد شکنجه واقع شدن
10	دچار یک بیماری مهلک شدن
11	مرگ غیر منتظره شخصی نزدیک و یا مورد علاقه
12	مورد آزار دهنده ای بجز موارد ذکر شده
13	اگر مورد ۱۲ را علامت زده اید آنرا بطور خلاصه در این قسمت توضیح دهید: